

Наша марка
Прэм'ер-міністр
Сяргей Сідорскі
ўручыў прэміі вытворцам
якаснай прадукцыі
Стар. 4

BELARUS 21.BY
Беларусь on-line у Інтэрнэце

Алімпіяда-2006

**У Турыне беларускіх
алімпійцаў будзе
лёгка пазнаць...**
Стар. 23

Газета выходзіць
у другі і чацвёрты
чацвер месяца.

№ 48-50 (2970 — 2972)

Выдаецца з 1955 года

Голас Радзімы

Кошт
у Беларусі
1 500 рублёў.

3 снежня, 2005

Газета з Беларусі

З'яўжава і дыяспара

**БЕЛАРУСЬ — МАЛДОВА:
ПЛЁН СУПРАЦОЎНІЦТВА**

У Камітэце па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь адбылося V пасяджэнне беларуска-малдаўскай міжведаснай камісіі па забеспячэнні правоў жанчын, якія належаць да нацыянальных меншасцей. Пасяджэнне праводзілася ў рамках Давоы паміж краінамі аб узаапрадзеленні па падтрымцы беларускай меншасці ў Малдове і малдаўскай — у Беларусі.

Стар. 5

NEWS FROM BELARUS
page 3

Ад першай асобы

Ян СЫЧЭЎСКІ (Польшча):

**"Ад пачатку свайго
існавання БГКТ абуджала
нацыянальную
свядомасць беларусаў"**

Напярэдадні 50-годдзя Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы на пытанні газеты "Голас Радзімы" адказаў Ян СЫЧЭЎСКІ, старшыня галоўнага праўлення БГКТ.

Стар. 6

Музычная хваля

**Польшча — Беларусь:
па-за кардонам**

Спорт

Вяртанне "Манарха"

Хто быў першым б'лярдыстам у Беларусі? Гэтае пытанне, лічу, многіх паставіць у тупік. А гэта ж, вядома, зноў прадстаўнік славацкага роду Радзівілаў. А дакладней — Мікалай Сіротка.

Стар. 22

Да ўвагі чытачоў!

Наступны нумар газеты "Голас Радзімы" выйдзе 22 снежня 2005 года

Еўрабачанне-2005

"Мы — разам!"
нагадала Еўропе дзесяцігадовая беларуска

Беларуска Ксенія Сітнік і песня "Мы разам" — лепшыя ў Еўропе. У фінале Міжнароднага дзіцячага конкурсу песні "Еўрабачанне-2005" па выніках інтэрактыўнага галасавання беларуская ўдзельніца, дзесяцігадовая спявачка з Мазыра, набрала найбольшую колькасць балаў і стала пераможцай.

Нагадаем, што дзіцячы песенны конкурс "Еўрабачанне-2005" праходзіў 26 лістапада ў канцэртным комплексе бельгійскага горада Хасельт. Сёлета ў конкурсе прымалі ўдзел маладыя выканаўцы з 16 краін. Па правілах дзіцячага "Еўрабачання", узрост канкурсантаў не можа перавышаць 15 гадоў. Ксенія Сітнік выступала пад апошнім, 16-м нумарам.

Інтрыга захоўвалася аж да самых апошніх этапаў галасавання тэлеглядачоў. Але ў выніку беларуска здолела абыйсці іспанца. У Ксеніі Сітнік — 149 балаў, у Антонію Хасэ — 146. Максімальная адзнака Беларусі паставілі нашы суседзі — Расія і Латвія, а таксама Мальта. Па 10 балаў Ксенія атрымала ад глядачоў Харватыі, Румыніі, Нарвегіі, Вялікабрытаніі і Іспаніі, 8 балаў Беларусі паставілі Прыцыя, Сербія і Чарнагорыя, 7 балаў — Македонія і Кіпр, 6 балаў — Данія і Швецыя, 5 балаў — Бельгія, 4 балы — Галандыя.

Заканчэнне на стар. 24

Зваротная сувязь

Эстонія

**Калі на душы сумна,
уклучаем "Беларусь-TV"**

Шаноўныя беларусы! Ад усёй душы наша сям'я і знаёмыя віншуюць з перамогай вашых таленавітых дзяцей у Еўрабачанні-2005! Так трываць! Мы — расіяне, але вельмі, вельмі шануем Беларусь і беларусаў. Нядаўна ў нас з'явілася магчымасць глядзець тэлевізійныя перадачы з Мінска. Калі ад

"грызнi" на расійскіх каналах на душы робіцца сумна, уключаем "Беларусь-TV": душа адпачывае! Вы, беларусы, ма-лайцы! Нягледзячы на ўсялякія выпадкі з боку краін ЕС, ЗША, рухаецеся наперад. Ваша дзяржава змагла захаваць народны

— Заканчэнне на 5-й стар. —

Стасункі

**"Беларусь непарыўна звязана з
фарміраваннем адзінай Еўропы"**

На пытанні "Голасу Радзімы" адказвае намеснік міністра замежных спраў Беларусі Аляксандр ГЕРАСІМЕНКА

Стар. 2

Агляд

Беларусь і ЕС: учора, сёння, заўтра

МІНУЛАЕ І СУЧАСНАСЦЬ

Беларусь валодае ўнікальнымі магчымасцямі развіцця, знаходзіцца паміж буйнейшымі рынкамі свету — рынкам Еўрапейскага Саюза (ЕС) з колькасцю больш за 450 мільёнаў чалавек і рынкам Расіі. І хаця асноўным гандлёвым партнёрам Беларусі па-ранейшаму з'яўляецца Расія, рост знешняга гандлю паміж Беларуссю і ЕС за апошнія гады не можа не звярнуць на сябе ўвагу. Такім чынам, калі ў першым паўгоддзі 2004 года экспарт РБ у краіны ЕС склаў 2232,8 мільёнаў долараў, то за такі ж перыяд бягучага года гэта лічба, па даных Міністэрства статыстыкі, узрасла да 3256,9 мільёна. Зразумела, тут трэба ўлічваць вялікае пашырэнне ЕС у мінулага года: з 15 дзяржаў-ўдзельніц да 25. У выні-

ку ўмацавалася паказальная тэндэнцыя: удзельная вага краін ЕС у агульным аб'ёме экспарту Беларусі расце.

У гісторыі развіцця адносін РБ і ЕС можна вылучыць два галоўныя этапы.

Першы: ліпень 1992 года (усталяванне першых афіцыйных кантактаў у час візіту ў Мінск прэзідэнта Еўрапарламента Э. Клепша) — 14 лістапада 1996 года (рэферэндум, які выклікаў, на думку многіх назіральнікаў, еўрапейскі крызіс). Другі: лістапад 1996 года — цяперашні час (адносіны РБ і еўрапейскіх структур пасля прызнання Захадам вынікаў лістападаўскага рэфэрэндуму).

Заканчэнне на стар. 8

Прызнанне

**Кіраўнікі грамадскіх
беларускіх арганізацый
Латвіі ўдастоены медаля
Францыска Скарыны**

За значны асабісты ўклад у прапаганду духоўнай і культурнай спадчыны беларускага народа ў Латвіі старшыня аб'яднання грамадскіх арганізацый нацыянальных меншасцей Латвіі "Садружнасць" Мікалай Буры і старшыня Саюза беларусаў Латвіі Валянціна Піскунова ўзнагароджаны медалём Францыска Скарыны.

Указ аб гэтым 28 лістапада падпісаў кіраўнік дзяржавы, паведамілі ў прэс-службе Прэзідэнта.

**Узнагароджаны
грамадзянін Польшчы
паэт Віктар Швед**

Грамадзянін Польшчы паэт Віктар Швед узнагароджаны медалём Францыска Скарыны.

Гэтай высокай адзнакі паэт удастоены за шматгадовую актыўную дзейнасць па папулярызацыі твораў беларускай літаратуры ў Польшчы, вялікі асабісты ўклад ва ўмацаванне беларуска-польскіх культурных сувязей.

Прэс-служба Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь.

Прэзентацыя

**Уладзімір Караткевіч у
еўрапейскім кантэксте**

У выдавецтве "Мастацкая літаратура" да юбілею пісьменніка выдадзены том успамінаў, інтэрв'ю і эсэ пад назвай "Уладзімір Караткевіч. Быў. Ёсць. Буду!". Уключае зборнік Галіна Шаблінская.

У кнізе — некалькі раздзелаў: "У вячэнай бацькаўшчыне клёны...", "На скрыжальных лёсу і гісторыі", "Сувай жыцця", "Адзіны небасхіл", "У палоне музы паэта". Побач з беларускімі аўтарамі — такімі, як Аляксей Асіпенка, Мікола Аўрамчык, Данута Бічэль, Янка Брыль, Анатоль Верабей і іншыя, шырока прадстаўлены зарубежныя сябры беларускай літаратуры. Гэта — Андрэй Вяжык і Віктар Ліўземнік з Латвіі, Уладзімір Тамашунас з Літвы, Здзіслаў Нядзеля і Фларыян Няўважык з Польшчы, Якаў Хелемскі і Валянціна Шчадрына з Расіі, Гелена Крыжанова-Брындава са Славакіі, Раман Іванчык, Муза Сняжко і Дзмітро Чараднічэнка з Украіны. Яны раскажваюць аб прыбыванні пісьменніка ў гэтых краінах, сустрэчах на беларускай зямлі. Дзякуючы іх успамінам, творчасць Уладзіміра Караткевіча выразна ўтвараецца ў еўрапейскім кантэксте. Кніга выйшла ў новай серыі "Жыццё знакамітых людзей Беларусі".

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразілія	Егіпет	Казахстан	Кыргыстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы"
ў 52 краінах

Стасункі

"Беларусь непарыўна звязана з фарміраваннем адзінай Еўропы"

На пытанні "Голасу Радзімы" адказвае намеснік міністра замежных спраў Беларусі Аляксандр ГЕРАСІМЕНКА

— Беларусь — дзяржава ў цэнтры Еўропы — не можа знаходзіцца ў баку ад еўрапейскіх праблем. У вырашэнні менавіта якіх праблем удзельнічае Беларусь як партнёр ЕС?

— Беларусь — краіна з трывалымі еўрапейскімі традыцыямі, мы першапачаткова належым да еўрапейскай цывілізацыі і культуры, еўрапейскай сям'і народаў. Наша дзяржава займае выгаднае геастратэгічнае становішча ў цэнтры Еўропы, бо знаходзіцца на перакрываўні гістарычных і гандлёвых шляхоў паміж Усходам і Захам, Паўначчу і Паўднем.

Доўгатэрміновыя знешнепалітычныя прыярытэты Беларусі непарыўна звязаны з фарміраваннем адзінай Еўропы, развіццём паўнацэннага і ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва з інтэграцыйнымі аб'яднаннямі і шматбаковымі інстытутамі бяспекі на яе прасторы.

У гэтай сувязі супрацоўніцтва Беларусі з еўрапейскімі краінамі ў галінах рэгіянальнай бяспекі, транстранічнага супрацоўніцтва, транзіту, энергазабеспячэння, гандлю і экалогіі мае першараднае значэнне.

Заходняя Еўропа ў цэлым і, у прыватнасці ЕС, заклапочаны прытокамі нелегальнай міграцыі. Аднак не ўсе ўсведомляюць, што менавіта Беларусь на сваёй заходняй мяжы не дае хвалі міграцыі з Азіі дасягнуць Еўропы. Беларусь сваімі намаганнямі і з дапамогай сваіх уласных рэсурсаў стрымлівае вал нелегальнай міграцыі, нацэлены ў канчатковым выніку на краіны Еўрапейскага Саюза. Гэтыя намагання відавочна адпавядаюць інтарэсам ЕС. На жаль, ЕС дагэтуль не аказвае Беларусі належнага садзейнічання ў вырашэнні гэтай вострай праблемы.

Міжнародную барацьбу супраць тэрарызму таксама цяжка ўявіць без актыўнага ўдзелу нашай краіны, якая знаходзіцца на важных напрамках паміж Еўропай і Азіяй. Аднак практычных вынікаў у супрацоўніцтве ЕС з Беларуссю па гэтых прыярытэтных пытаннях не зроблена. Адзначым у якасці прыкладу, што ЕС з-за боязі катастроф інвестыруе значныя палітычныя і фінансавыя рэсурсы ў закрыццё Чарнобыльскай АЭС ва Украіне і Ігналінскай АЭС у Літве, якое хутка маецца быць. Абедзве станцыі размешчаны практычна на мяжы з Беларуссю. Ці можна ўявіць у сённяшнім свеце, якому праграе тэрарызм, магчымасць захавання бяспекі гэтых атамных электрастанцый, асабліва з паветра, без удзелу Беларусі? Магчыма, ужо настаў час задумацца над гэтай праблемай, у тым ліку па лініі не толькі двухбаковых, але і шматбаковых дамоўленасцей з удзелам ЕС аб забеспячэнні сумеснай фізічнай аховы ядзерных энергетычных устаноў? Свет і Еўропа наўрад ці жадаюць новых "чарнобыляў".

— Якія магчымасці Беларусі выклікаюць запікаўленасць у краінах Еўропы?

— Беларусь для Еўрапейскага

Саюза не проста безаблічны сусед. Маючы агульную мяжу з Латвіяй, Літвой, Польшчай працягласцю 1 200 кіламетраў, Беларусь з'яўляецца галоўным наземным транзітным шляхам з ЕС у Маскву і Расію ў цэлым. Любы транзіт праз Беларусь, прынамсі, у паўтара раза карацей, чым транзіт праз суседнія краіны.

Акрамя гэтага, Беларусь у якасці ўдзельніцы Еўразійскай эканамічнай супольнасці разам з Расіяй, Казахстанам, Кіргізіяй і Таджыкістанам прадстаўляе магчымасць любому прадпрыемству ЕС, які размясціць свае вытворчыя магутнасці ў Беларусі, не толькі прамы доступ да ўласнага рынку ў 10 мільянаў чалавек, але і да 200-мільённага камбінаванага рынку Еўразійскай супольнасці.

Энергетычная залежнасць ЕС ад расійскіх паставак будзе толькі нарастаць. Таму Беларусь, Польшча і Украіна з'яўляюцца найбольш важнымі партнёрамі для ЕС з пункту гледжання энергетычнага транзіту. Беларусь ужо мае на сваёй тэрыторыі стратэгічны газавод Ямал-Еўропа. На тэрыторыі краіны таксама размешчана найбуйнейшая сістэма нафтаправода "Дружба".

ЕС мае намер стварыць агульную эканамічную прастору з Расіяй. Ці можна рэалістычна ўявіць сабе існуючую эфектыўную адзіную эканамічную прастору ЕС і Расіі, калі Беларусь, якая знаходзіцца паміж імі, не прымае ў ёй удзелу?

— Якое ваша меркаванне аб прапанаванай нядаўна праграме знешняй палітыкі Еўрапейскага Саюза, якая накіравана на развіццё супрацоўніцтва з усходнімі краінамі-суседзямі?

— Палітыка "добрасуседства" ці, як яе прынята называць, Еўрапейскай палітыкай суседства (ЕПС) — стратэгічны праект Еўрасаюза, нацэлены на ўмацаванне сяброўскіх адносін з дзяржавамі па перыметры сваіх паўднёва-ўсходніх межаў. Постаўка прастора, безумоўна, з'яўляецца ключавым вектарам усходняй палітыкі ЕС. Мы разглядаем ЕПС як доўгатэрміновую канцэпцыю, якая ўключае ў сябе "стыкоўку" ўсяго спектра двухбаковых і рэгіянальных дачыненняў паміж ЕС і краінамі-суседзямі — Латвіяй, Літвой і Польшчай. Беларусь падтрымлівае намагання Еўракамісіі па нападунні ЕПС рэальным зместам.

— Раскажыце, калі ласка, як вырашаецца канфліктная сітуацыя з намерам Літвы зрабіць могілнік радыеактыўных адходаў Ігналінскай АЭС на мяжы з Беларуссю?

— Намеры Літвы размясціць у непасрэднай блізкасці ад мяжы Беларусі патэнцыяльна небяспечны радыяцыйны аб'ект выклікаюць сур'ёзную занепакоенасць беларускага боку.

Пытанні абыходжання з радыеактыўнымі рэчывамі і адходамі атамнай індустрыі асабліва актуальныя і адчувальныя для Рэспублікі Беларусь, бо чвэрць нашай тэры-

торы забруджана радыенуклідамі. Аварыя на Чарнобыльскай АЭС закрнула лёсы 2 мільянаў беларускіх грамадзян, у тым ліку каля 500 тысяч дзяцей. Наступствы Чарнобыльскай катастрофы прадэманстравалі, што для радыеактыўнага забруджвання межаў не існуе.

Зараз мы ажыццяўляем узаемадзеянне з Літвой па гэтай праблеме па лініі спецыялізаваных міжнародных арганізацый, такіх як МАГАТЭ. Дасягнута дамоўленасць з Генеральным дырэктарам МАГАТЭ М. Эль Барадэем аб уключэнні беларускіх спецыялістаў у якасці назіральных у склад экспертнай місіі МАГАТЭ, якая дасць ацэнку бяспекі для прапанаваных месцаў сховішча радыеактыўных адходаў 12-14 снежня 2005 года ў Літве.

Бясспрэчна, будаўніцтва далёзнага небяспечнага аб'екта на працягу закрнае нацыянальныя інтарэсы Беларусі, таму мы настойваем на разглядзе Літвой альтэрнатыўных варыянтаў па ўтылізацыі радыеактыўных адходаў і выбары месцазнаходжання сховішча.

— Якія можна прывесці прыклады ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва Беларусі і памежных краін — новых членаў ЕС?

— Безумоўна, пашырэнне ЕС з'яўляецца найбольш значнай падзеяй у еўрапейскім рэгіёне. Рэспубліка Беларусь апынулася ў новай геапалітычнай рэчаіснасці, калі яе заходнія і паўночна-заходнія межы з бліжэйшымі суседзямі сталі адначасова і межамі з аб'яднанай Еўропай і НАТА.

Новая геапалітычная і эканамічная сітуацыя ў еўрапейскім рэгіёне, як уяўляецца, не знімае з парадку дня задачу фарміравання "пояса добрасуседства і бяспекі" і "пояса эканамічнай стабільнасці" як складаючай яго часткі вакол Рэспублікі Беларусь.

Ужо зараз наша краіна робіць свой значны ўклад у развіццё агульнаеўрапейскіх працэсаў, выступаючы ў якасці фактара ваенна-палітычнай і міжэтнічнай стабільнасці, стрымліваючы негатыўныя міграцыйныя дынамікі ў рэгіёне і забяспечваючы эфектыўнае функцыянаванне міжнароднай транспартнай і энергетычнай інфраструктур. Выключную важнасць набывае пашырэнне ўзаемадзеяння для сумеснага вырашэння праблем барацьбы з міжнародным тэрарызмам і арганізаванай злачыннасцю, рэгулявання візавай палітыкі, спынення незаконнага абароту наркотыкаў і зброі.

Пасля пашырэння ЕС значныя перспектывы адкрываюцца для Беларусі ў актыўнаму супрацоўніцтву з дзяржавамі — новымі членамі ЕС, перш за ўсё, у гандлёва-эканамічнай і інвестыцыйнай сферах. З'явіліся новыя магчымасці супрацоўніцтва ў сферы прамысловай кааперацыі, у прыватнасці, у арганізацыі зборачных вытворчасцей беларускіх грузавых аўтамабіляў і трактароў і перамяшчэння прамысловых вытворчасцей дзяржаў-членаў Еўрасаюза на тэрыторыю Беларусі. Так, на базе літоўскага прад-

прыемства "МАЗ Балтыя" адкрыта першае ў Еўрасаюзе прадпрыемства па зборцы грузавых аўтамабіляў МАЗ, якія маюць рухавікі стандарту "Еўра-3".

Традыцыйным стала правядзенне Дзён беларускай эканомікі і нацыянальных экспазіцый у краінах Балтыі: "Беларусь ЭКСПА-2004" у Латвіі і "Беларусь ЭКСПА-2005" у Літве, якія прайшлі на высокім узроўні, выклікалі значную цікавасць з боку мясцовай дэлегацыі эліты, шырока асвятляліся ў замежных СМІ і мелі значны палітычны рэзананс.

2005 год увайшоў у гісторыю нашых эканамічных зносін ажыццяўленнем значных эканамічных праектаў паміж Беларуссю і краінамі Балтыі. Упершыню арганізаваны Беларуска-Літоўскі эканамічны форум і Беларуска-Латвійскі фінансавы-інвестыцыйны форум; створаны Асацыяцыя эканамічнага супрацоўніцтва Беларусі і Літвы і Таварыства садзейнічання беларуска-латвійскім эканамічным сувязям.

Што тычыцца нашай суседкі Польшчы, то пасля яе далучэння да ЕС умовы развіцця двухбаковых адносін таксама трансфармаваліся. Але да якіх бы міжнародных структур ні належалі Беларусь і Польшча, мы застаемся суседзямі, і гэта павінна вызначаць характар двухбаковых стасункаў. Яны павінны грунтавацца на прагматызме, у першую чаргу — эканамічным.

Напрыклад, 27-30 красавіка 2005 года ў Варшаве прайшла першая за апошнія 12 гадоў у гісторыі беларуска-польскіх адносін Нацыянальная выстава Рэспублікі Беларусь, у якой прынялі ўдзел больш за 135 беларускіх экспанентаў. Гэтая выстава стала буйнейшай Нацыянальнай выставай Беларусі ў краінах ЕС. Праведзена 500 гандлёвых перамоў, дасягнута 200 канкрэтных дамоўленасцей. Падпісаны шэраг кантрактаў на дзiesiąты мільянаў долараў, напрыклад — аб пастаўках прадукцыі БМЗ на 22 мільёны долараў, трактаракамплектаў "МТЗ" на 2,6 мільёна долараў. Зключаны інвестыцыйныя пагадненні паміж беларускімі банкамі "Беларусбанк", "Белпрамбудбанк", "Белінвестбанк" і польскімі банкаўскімі ўстановамі.

Сапраўды, польскія прадпрыемствы даволі актыўна інвестуюць на тэрыторыі Беларусі. У 2004 годзе ўзровень польскіх інвестыцый склаў 45 працэнтаў да ўзроўню 2003 года. Напрыклад, у Брэсцкай СЭЗ працуе прадпрыемства з польскім капіталам "Інка-фуд", якое паспяхова экспартуе харчовую прадукцыю на расійскі рынак.

Ствараюцца сумесныя прадпрыемствы. Напрыклад, у Польшчы збіраюцца трактары МТЗ, а ў Беларусі — малатанажныя аўтамабілі і мікрааўтобусы "Люблін-3".

— Якія сумесныя праекты рэалізуюцца Беларуссю з ЕС па лініі Праграмы ТАСІС?

— Еўрапейскі Саюз з'яўляецца

найбуйнейшым донарам тэхнічнай дапамогі Рэспубліцы Беларусь, якая аказваецца праз Праграму тэхнічнага садзейнічання краінам СНД (ТАСІС). У Беларусі Праграма ТАСІС працуе з 1991 года. У яе рамках ужо рэалізавана 320 праектаў, сумарны бюджэт якіх ацэнава складае 190 мільянаў еўра.

Мы задаволены вынікамі шэрагу праектаў, якія ажыццяўлены Еўрапейскім саюзам у Беларусі па лініі ТАСІС, уключаючы барацьбу з гандлем жанчынамі, незаконным абаротам і гандлем наркотыкамі, праграму па ахове навакольнага асяроддзя.

Для Беларусі, як і для Еўрапейскага саюза, узаемную цікавасць прадстаўляе пашырэнне фінансавання праграм па ўладкаванні агульнай мяжы ЕС і Беларусі, развіццё прыгранічнай і мятнай інфраструктуры. Выдатнымі прыкладамі нашага плённага супрацоўніцтва з'яўляюцца будаўніцтва мятнага тэрмінала "Казловічы-2", дэмаркацыя беларуска-латвійскай граніцы.

— Ці ёсць сярод палітычных, навуковых, бізнес-эліты суседніх краін — членаў ЕС асобы з беларускімі каранямі?

У гістарычным летанісе суседніх краін знойдзецца нямала імен людзей беларускага паходжання, якія на працягу ўсяго свайго жыцця, усеі свайой дзейнасці выступалі ў якасці аб'ядноўваючай асновы паміж краінамі, умацоўвалі масты сяброўства і супрацоўніцтва паміж беларускімі і суседнімі народамі.

Сярод сучаснікаў я б, перш за ўсё, адзначыў прэзідэнта Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, заслужанага дзеяча мастацтваў Літвы Лявона Мурашкі, які шмат робіць дзеля культуры, аднаўлення беларусаў.

Шмат асоб, якія маюць беларускія карані, і ў Польшчы. Сярод іх нямала выдатных дзеячаў навукі, палітыкі, бізнесу. Гэта і Фердынанд Рушчыц — дырэктар Нацыянальнага музея Польшчы, і Януш Адрыяновіч Пененжык — дырэктар літаратурнага музея Адама Міцкевіча ў Варшаве, і Сергіюш Мартынюк — адзін з буйных бізнесменаў Польшчы. Есць асобы з беларускім радаводам сярод парламентарыяў, кіраўнікоў вайсковых і мясцовых улад Польшчы.

Лідэрамі беларусаў Латвіі з'яўляюцца Валянціна Піскунова і Мікалай Буры, якія ўзнагароджаны медалём Францыска Скарыны.

Гэтыя асобы — яшчэ адзін яскравы прыклад нашай непарыўнай аднасці з Еўропай.

Пытанні задавала Наталля САЛУК.

Perspective**DRAFT PROGRAM OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT FOR 2006-2010 ADOPTED**

Belarusian government adopted draft program of socio-economic development of Belarus for 2006-2010. Belarusian Premier Sergei Sidorskiy told it is a comprehensive document which incorporates all the principal documents which concern the development of the country within the outlined period. The program aims at improving the well-being of the Belarusian population. The document will be finalized in the forthcoming 10 days with an emphasis being placed on anti-unemployment measures, encouragement of low-income population, and health care.

Economy Minister Nikolay Zaichenko said that the document is a kind of "distillation" of the hands-on experience of building socially-ori-

ented market economy. It sets forth measures to boost state-supervised economy management and improve living conditions of the Belarusians. The document is expected to become the most important stage on the way to the strategic goal of the country - stepping up well-being of the population by means of rational employment and social security and pulling it up to the level of the advanced world powers.

The meeting voiced the vital parameters of the socio-economic development of Belarus for 2006-2010: GDP growth is expected at 46-55 per cent or 8-9 per cent per year. Industrial output is forecast at the level of 43-51 per cent or 7.5-8.6 per year.

Cooperation**NEW MEETING OF BELARUSIAN-LITHUANIAN COMMISSION**

A new meeting of the Belarusian-Lithuanian commission for trade-economic cooperation was held in Minsk.

Members of the commission discussed issues on expanding bilateral cooperation in the trade, investment and scientific-technical spheres including optimization of transportation of the Belarusian foreign trade freights through the Klaipeda state seaport, improvement of the customs control at the Belarusian-Lithuania border and interaction between the countries on the problem of constructing a spent nuclear fuel repository in Lithuania.

At the meeting possible optimization of transportation of the Belarusian foreign trade cargos through this seaport was discussed. The sides took note of the positive results of the experiment carried out to increase the volume of the Belarusian potash fertilizers transshipped in the Klaipeda port.

The system of transportation of Belarusian freight bound thought Klaipeda port is considered as the most optimal. The parties reached an agreement on the possibility to downsize tariffs and transportation of freight by train in case the turnover gets bigger.

Belarus is ready to intensify the volume of transportation of potash fertilizers through the port of Klaipeda. In 2005 more than 1.4 million tons of fertilizers may be transported to this Lithuanian port. Belarusian freight makes about one fourth of the total turnover of the Klaipeda port.

In December this year the Belarusian side intends to make trial deliveries of oil products through the Klaipeda port, deputy Foreign Minister of this republic Alexander Mikhnevich told.

MINSK READY FOR DIALOGUE WITH LIEPAJA

Minsk is open for a dialogue with Liepaja and welcomes new cooperation initiatives, chairman of the Minsk City Council Mikhail Pavlov stated at opening ceremony of the Days of Business of this Latvian city.

A delegation headed by chairman of Liepaja Duma Uldis Sesks visited the Belarusian capital. The delegation included representatives of the free economic zone, the Chamber of Commerce and Industry and entrepreneurs.

Mr. Uldis Sesks noted that meeting is held on the initiative of the Latvian side and continues cooperation started in 1998 by signing a protocol on intentions. Uldis Sesks added that Latvia as a EU member can create a basis for joint production and its further advancement to the European markets.

Last year Latvia joined ten major trade partners of Belarus. In the first half of 2005 Latvian investments accounted for 61 per cent.

According to the Economy Committee of the Minsk City Council, over the nine months of 2005 foreign trade turnover between Minsk and Latvia grew by 10 per cent against the analogous period a year ago and made USD 147 million. Minsk exports to Liepaja tractors, timber, refrigerators, medicines, combustion engines, integrated circuits and footwear. The Latvian city supplies Minsk with railway cars, speedometers and tachometers, stockinet and fish.

The Minsk City Council and Liepaja Duma with support of the embassy of the Republic of Latvia in Belarus and the two Chambers of Commerce and Industry have organized the Days of Business of Liepaja.

KSENIA SITNIK WINS JUNIOR EUROVISION 2005

The Belarusian Ksenia Sitnik with her song "We are Together" is the best in Europe. A 10-year-old singer from Mozyr scored the highest points and became the winner of international children's contest "Eurovision-2005".

The contest took place at Ethias Arena, Hasselt, Belgium on November 26. It featured 16 European participants, aged under 15. The lyrics of a Eurovision song must necessarily be in a native language and its author must be present at the stage. Ksenia Sitnik had the last, 16th number of stage performance.

The intrigue lasted till

the last moments of the vote. Spain kept the leading position during the whole vote but at the end suddenly yielded to the Belarusian performer. Ksenia Sitnik scored 149 points and Antonio Jose 146.

Young Spaniard Antonio Jose ranked 2nd with 146 points and blonde Malin from Norway took the 3rd position (123).

The victorious song "We are Together" was composed by Ksenia herself and arranged by Sergey Zhdanovich. Polina Zhdanovich, 10, and Vasily Rainchik Jr., 8, helped Ksenia on the stage.

"I didn't expect such a result and didn't even think of the first place", said Ksenia Sitnik at a spontaneous press-conference after the victory. "I'd like to thank everybody, who voted for me. I want friendship to unite all the nations of Europe. And this is what my song is about. I thought that there should be more friendship in the world and that is why I wrote such lyrics. We can do much, when we are together. Lets' laugh, smile and sing more", concluded Ksenia, using the words from her song.

Economics**Yamal-Europe High Productivity to Profit Belarus Additional USD 11 million**

Increased productivity of Yamal-Europe gas pipeline will promote the growth of revenues from rendering services on transportation of the Russian gas via Belarus by USD 11 million a year, Beltransgaz director general Dmitriy Kazakov stated at the inauguration ceremony of the compressor plants "Krupki" and "Slonim".

According to him, two new stations will let pipe up to 30 billion cubic meters of gas per year. Yamal-Europe planned capacity makes about 33 billion cubic meters of gas per year.

The investment agreement between Gazprom and Beltransgaz on the construction of the main gas pipeline Yamal-Europe on the territory of Belarus was signed in February 2004. The Belarusian gas pipeline is 575 kilometers. Three of the five compressor plants "Nesvizh", "Krupki", "Slonim" have been sent into service. In 2006 the two new compressor plants "Minsk" and "Orsha" are planned to be put in operation. In 2004 the Belarusian part of Yamal-Europe transited about 23 billion cubic meters of Russian natural gas.

Старонку падрыхтавала Настасся ГВОЗДЗЕВА.

GOVERNMENT OF BELARUS APPROVES PROGRAM ON ENHANCING QUALITY OF OIL PRODUCTS

The Government of Belarus has approved a program on enhancing the quality of oil products to the European level. The Belarusian oil refineries should start implementing the program in the near future, prime minister of this republic Sergei Sidorskiy stated at the republican conference "Quality-2005".

He has noted Belarus should not stop developing this branch. "We have to actively modernize our oil refineries - the JSC "Naftan" and the JSC "Mozyr Oil Refinery" not to lose the conquered markets", the head of the government considers.

According to the Prime Minister, the petroleum refining depth makes 80-90 per cent in the republic. However, it is not enough today. "Gasoline and diesel fuel meeting the "Euro-2" standard, which our companies produce, are losing their competitive power. We should produce oil products of higher quality meeting the standards "Euro-3,-4,-5", Sergei Sidorskiy underlined.

Officially**BELARUS ELECTED MEMBER OF EXECUTIVE COMMITTEE OF IOM**

For more than ten years Belarus had been working in IOM as an observer. This year on the 90th session of the Council of the International Organization for Migration member-states unanimously adopted a resolution on Belarus' accession to IOM. Belarus has become 115th member of the organization.

Belarus has also been elected a member of the Executive Committee of the IOM. That will enable Belarus to participate in determining the IOM strategy, scopes of activities and volumes of financing its programs.

The Belarusian side put forward a proposal to hold in 2006 an international conference on the fight against human trafficking in Minsk. The IOM leadership supported this proposal and expressed readiness to take an active part in the organization of the conference.

CONVENTION ON CIVIL AND LEGAL ACCOUNTABILITY FOR CORRUPTION RATIFIED

Chamber of Representatives of the Belarusian parliament ratified the Convention on the civil and legal accountability for corruption.

As first deputy Interior Minister of Belarus Alexander Schurko stated, the ratification of the document shows the country's consistent policy on strengthening international cooperation in combating corruption. The convention provides legal protection for people suffered from corruption. The document includes an opportunity to compensate the damages. Involved states should pass norms on damage compensation to their legislations.

Today the convention numbers 25 participants, including Bulgaria, Cyprus, Latvia, Romania, Turkey, the Czech Republic, Armenia, Georgia and Moldova.

The convention envisages an international interaction in terms of legal proceedings, receiving documents abroad and recognition of decisions of the foreign court. This fact lets impose a penalty on those guilty for corruption crimes.

The convention ensures transparency of finance accountings and promotes evidence collection necessary to protect rights and interests of the sides during the corruption case examination.

Sport BRONZE AT ARTISTIC GYMNASTICS CHAMPIONSHIP

Demis Savenkov of Belarus won the all-round bronze medal at the world artistic gymnastics championships in Melbourne. He scored a total of 55,111 points. The coach has reminded that the Belarusian came in eighth in the qualifying round but came back strong in the finals to claim bronze.

This is the first world medal since 2001 when Ivan Ivankov picked up silver. Unfortunately in Melbourne Ivan Ivankov did not make it to the finals.

Бізнес-кур'ер

Крок да СГА

Беларусь сфарміравала ў 2005 годзе выніковыя дакументы па далучэнні да Сусветнай гандлёвай арганізацыі (СГА) па чатырох асноўных напрамках, паведамляе БелТА. Гэта тычыцца знешнегандлёвага заканадаўства, дзяржаўнай падтрымкі сельскай гаспадаркі, мытных тарыфаў і рэжыму доступу аператараў замежных дзяржаў на наш рынак паслуг.

Як паведаміў на рэспубліканскай канферэнцыі "Якасць-2005" начальнік упраўлення рэгулявання знешнеэканамічнай дзейнасці Міністэрства замежных спраў Антон Кудасоў, па ўсіх гэтых напрамках дасягнуты прагрэс. Так, Беларусь правяла неабходныя заканадаўчыя змены: у чэрвені 2005 года пачаў дзейнічаць важны для нашага знешняга гандлю Закон "Аб дзяржаўным рэгуляванні знешнегандлёвай дзейнасці". Ён прадугледжвае карэктныя змены ў цэлым у сістэме нетарыфнага рэгулявання знешняга гандлю. Акрамя таго, прыняты два законы ў галіне стандартызацыі — "Аб тэхнічным нарміраванні і стандартызацыі" і "Аб ацэнцы адпаведнасці". Яны ажыццяўляюць нетарыфнае рэгуляванне і напрамку на забеспячэнне бяспечнасці жыцця і здароўя людзей.

Што тычыцца сельскай гаспадаркі, то "тут наша пазіцыя дастаткова моцная, і перамовы ідуць канструктыўна", адзначаў Антон Кудасоў. У гэтым годзе Беларусь абмяркоўвала з членамі СГА пытанні ўнутранай падтрымкі сельскай гаспадаркі. Краіны СГА "нармальна ўспрынялі асноўныя палажэнні нашай праграмы рэфармавання і развіцця вёскі". Ёсць упэўненасць, што на працягу бліжэйшага года будзе завершана "вельмі прагматычная размова аб тых аб'ёмах сродкаў, якія Беларусь будзе мець права выдаткоўваць штогод на падтрымку сельскай гаспадаркі". Для абаснавання гэтых аб'ёмаў наша краіна зыходзіць з рэальных магчымасцей бюджэту.

Беларусь таксама прыступіла да завяршэння двухбаковых перамоў з краінамі СГА па мытным тарыфам і рынку паслуг. Переговоры ідуць з 20 краінамі. Па традыцыі іх трэба правесці з усімі, хто праявіць жаданне. З гэтых 20 краін — чатыры ўваходзяць у СНД. Гэта Арменія, Грузія, Малдова і Кыргызстан — яны з'яўляюцца членамі СГА. І з імі ў нас дзейнічае рэжым свабоднага гандлю. "Таму бакі не бачаць ніякіх складанасцей у перагаворах, нам тут няма чаго дзяліць", — сказаў Антон Кудасоў. З астатніх 16 краін фармальна перагаворы закончылі з дзюма. Важныя двухбаковыя дамоўленасці дасягнуты з Кітаем, буйным гандлёвым партнёрам Беларусі. Кітай прызнае, што беларускае заканадаўства ва ўсіх галінах, якія рэгулюе СГА, адпавядае міжнародным патрабаванням.

Еўрапейскі банк інвесціраваў "Аліварыю"

Для таго, каб прыняць стаўленне, прадстаўнікам Еўрапейскага банка рэканструкцыі і развіцця спатрэбіўся амаль год. Увесь гэты час яны вывучалі работу беларускіх півараў, узгаджвалі "за" і "супраць". У выніку ЕБРР набыў 30 працэнтаў, ці больш за 25 тысяч акцый ААТ "Піўзавод Аліварыя" на суму звыш чатырох мільёнаў долараў. Акрамя таго, еўрапейцы прынялі рашэнне прадставіць крэдыт беларускаму піўзаводу ў памеры васьмі мільёнаў долараў.

Гэтыя грошы, па словах генеральнага дырэктара ААТ "Аліварыя" Мікалая Дудко, пойдучы перш за ўсё на перааснашчэнне прадпрыемства і павелічэнне аб'ёмаў вытворчасці.

Наша марка

Знак "Зроблена ў Беларусі" — гарантыя еўрапейскай якасці

Сёмы раз у Мінску прайшло ўручэнне Прэміі Урада за дасягненні ў галіне якасці. Гэта падзея засведчыла, што ў краіне ёсць дынаміка развіцця прамысловасці і кожнага прадпрыемства. Якасць — паняцце шматграннае, закранае ўсе аспекты вытворчасці, патрабуе ад прамыслоўцаў самых рознабаковых намаганняў, уліку сучасных патрабаванняў, тэхналогій, перспектывных накірункаў.

З 1999 года Прэмія Урада за дасягненні ў галіне якасці была ўручана 129 арганізацыям і прадпрыемствам, якія дасягнулі найвышэйшых паказчыкаў. 22 з іх атрымалі прэміі сёлета. У конкурсе прымалі ўдзел вядучыя міністэрствы і канцэрны, прадпрыемствы рознай формы ўласнасці з усіх рэгіёнаў краіны. 20 прадпрыемстваў-лаўрэатаў Прэміі 2002 года пацвердзілі сваё званне. Якасць беларускай прадукцыі — візітоўка нашай краіны і сведчанне ўстойлівага развіцця нацыянальнай эканомікі — значылі лаўрэаты Прэміі.

Напрацягу апошняга гадоў у нашай краіне рэалізуецца праграма "Якасць", вынікі выканання якой будучы падводзіцца ў 2006 годзе. Мэта яе — не толькі насыціць беларускі рынак якаснымі бяспечнымі таварамі, але і павысіць экспартныя магчымасці беларускіх таваравытворцаў. Імпартазамышчэнне — неад'емная частка праграмы.

Найважнейшым аспектам у гэтым накірунку з'яўляецца сертыфікацыя беларускіх тавараў па міжнародных сістэмах якасці. Маецца на ўвазе ўкараненне сістэм менеджменту якасці па ISO серыі 9000, сістэм кіравання акалячым асяроддзем па ISO серыі 14000, сістэм кіравання якасцю і бяспекай харчовых прадуктаў на аснове аналізу рызык і крытычных кантрольных кропак (НАССР), пацвярджэнне суадноснасці прадукцыі еўрапейскім патрабаванням і атрыманне права SE-маркіроўкі. Найўнасць адпаведных сертыфікатаў — гэта цывільізаваны і бадай адзіны шлях на сусветныя рынкі. Рух у гэтым накірунку пашырае магчымасці партнёрства, удзелу ў міжнародных тэндэрах, асваенні новых рынкаў збыту. Беларускія прадпрыемствы добра гэта разумеюць і ўкладаюць сродкі ў неабходную мадэрнізацыю вытворчасці, пераабсталяванне.

Такім чынам 572 прадпрыемствы Беларусі маюць сертыфікат якасці па ISO 9000, 59 — па ISO 14000. І доля такіх прадпрыемстваў у Міністэрстве прамысловасці складае больш за 80 працэнтаў. У канцэрне Дзяржхарчпрам каля 70 працэнтаў прадпрыемстваў атрымалі гэты сертыфікат. Сертыфікат — гэта шлях як на ўнутраны рынак, так і на знешні. 80 працэнтаў прадукцыі асноўных атэставаных прадпрыемстваў экспартуюцца за межы нашай краіны, а 46 працэнтаў пастаўляецца ў краіны Еўрапейскага Саюза. Прытым гэта прадукцыя не сыравіннага паходжання, а складаная машынабудавнічая, глыбокай перапрацоўкі з новай дабаўленай вартасцю, якая налічваецца ў нашай краіне.

У Беларусі 739 відаў прадукцыі маюць права нанясення маркіроўкі СЕ. Гэта сведчыць пра тое, што яна разглядаецца як бяспечная ў выка-

рыстанні і адпаведна мае экспартны перавагі ў Еўрапейскім Саюзе. Сёлета да спісу далучыліся, напрыклад, вытворцы тэлевізараў "Віцязь", станкабудавнічы завод ЗАТ "Атлант" горада Баранавічы, ТАА "Літпласт" з Маладзечна.

Асобна варта вылучыць фармацэўтычную галіну. Першы сертыфікат адпаведнасці GMP тут атрымаў "Барысаўскі завод медыцынскіх прапаратаў". А ў гэтым годзе і вытворчае прадпрыемства "Мінскінтэркапс".

Знешні рынак, перш за ўсё еўрапейскі, куды пастаўляецца беларуская прадукцыя, часам ужо патрабуе больш сучасных сістэм сертыфікацыі, чым мы маем. Гэта тычыцца перш за ўсё нафтаперапрацоўваючых прадпрыемстваў. Беларускія вытворцы ставяць задачу ўтрымаць заходнія рынкі, не саступаць канкурэнтам. І ў гэтай сувязі актыўна праводзіцца мадэрнізацыя прадпрыемстваў.

Характэрна, што вытворцы самі імкнучы да сертыфікацыі сваёй прадукцыі. Пра гэта сведчыць актыўнасць у сертыфікацыі паслуг гатэляў і імкненне гаспадароў прывесці ім адпаведныя катэгорыі. Тое ж і на чыгуначным транспарце — адбываецца сертыфікацыя вакзалаў і фірменных цягнікоў. Дарэчы, Прэмія якасці ўрада Беларусі сярод іншых сёлета была ўручана "Лакаматывунаму дэпо Ліда" ўнітарнага падраздзялення "Баранавіцкага аддзялення Беларускай чыгункі".

Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Сяргей Сідорскі, выступаючы на ўручэнні "Прэміі Урада Рэспублікі Беларусь за дасягненні ў галіне якасці 2005 года" зазначыў: "Унутраны прадукт, які характарызуе якасны рост эканомікі, за 10 месяцаў бягучага года павялічаны на 8,6 працэнта пры зніжэнні энергаёмкасці гэтага прадукта на 8 працэнтаў. Штогод мы імкнемся забяспечваць прырост унутранага валавога прадукту за кошт памяншэння энергаёмкасці эканомікі".

Звяртаючыся да беларускіх прамыслоўцаў, Сяргей Сідорскі зазначыў, што дзяржава бачыць у гэтых поспехах заслугу канкрэтных прадпрыемстваў і людзей, якія на іх працуюць. Да 2010 года Беларусь паставіла і ўжо вырашае амбіцёзную маштабную задачу зніжэння энергаёмкасці ў краіне на 25 працэнтаў. Калі наша работа будзе весціся гэтак жа інтэнсіўна, як зараз, беларуская марка і знак на тавары "Зроблена ў Беларусі" стане гарантам якасці вышэйшага ўзроўню.

НА ЗДЫМКАХ: Сяргей СІДОРСКІ ўручае ганаровую адзнаку; прыз для лаўрэатаў. Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Факты і лічбы

Двухбаковае супрацоўніцтва з краінамі Еўропы

Беларусь імкнецца да прыярытэтных, узаемавыгадных адносін з еўрапейскімі дзяржавамі

Доля еўрапейскіх краін у тавараабароце Рэспублікі Беларусь складала ў 2004 годзе 78,6 працэнта, дасягнуўшы 8 мільярд 639 мільёнаў долараў ЗША. Рост тавараабароту склаў 37,1 працэнта. Беларускі экспарт за адзначаны перыяд узрос на 42 працэнты, дасягнуўшы 5 мільярд 240 мільёнаў долараў ЗША.

За першае паўгоддзе 2005 года тавараабарот Рэспублікі Беларусь з краінамі Еўропы павялічыўся на 30,8 працэнта, пры гэтым беларускі экспарт узрос на 44 працэнты. Станоўчае сальда ў гандлі з краінамі Еўропы

склала 1 773 мільярды долараў ЗША.

Зараз дзейнічаюць 11 міжрадавых камісій па гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве з краінамі рэгіёна. На рэгулярнай аснове праводзяцца пасяджэнні такіх камісій з Аўстрыяй, Германіяй, Латвіяй, Літвой, Польшчай, Славакіяй.

Да ліку еўрапейскіх краін, з якімі Беларусь мае найбольш развіты сувязі ў гандлёва-эканамічнай сферы, адносяцца Германія, Вялікабрытанія, Польшча, Нідэрланды, Літва, Італія, Латвія, Францыя, Швецыя, Венгрыя.

"Ямал-Еўропа" — 575 кіламетраў па Беларусі

Павелічэнне вытворчасці газаправода "Ямал-Еўропа" прынясе Беларусі дадатковыя 11 мільёнаў долараў

Павелічэнне вытворчасці газаправода "Ямал-Еўропа" будзе спрыяць росту даходу ад аказання паслуг па транспарціроўцы расійскага газу праз тэрыторыю Беларусі на 11 мільёнаў долараў у год. Аб гэтым на афіцыйным адкрыцці кампрэсарных станцый (КС) "Крупская", "Слоніўская" паведаміў генеральны дырэктар ААТ "Белтрансгаз" Дзмітрый Казакоў.

Па яго словах, увядзенне ў эксплуатацыю дзвюх новых станцый дазволіць перакачаваць па газаправоду да 30 мільярд 400 кубічных метраў у год. Праектная магутнасць газаправода "Ямал-Еўропа" складае каля 33 мільярд 400 кубічных метраў у год.

Інвестыцыйны дагавор паміж ААТ "Газпрам" ААТ "Белтрансгаз" аб будаўніцтве магістральнага газаправода "Ямал-Еўропа" на тэрыторыі рэспублікі быў падпісаны ў лютым мінулага года. Працягласць беларускага ўчастка газаправода складае 575 кіламетраў, яго лінейная частка ўведзена ў эксплуатацыю, дзейнічае 3 з 5 запланаваных кампрэсарных станцый — "Нясвіжская", "Крупская", "Слоніўская". Для вываду газаправода на праектную магутнасць у 2006 годзе плануецца ўвесці ў эксплуатацыю 2 кампрэсарныя станцыі — "Мінскую" і "Аршанскую". У мінулым годзе па беларускаму ўчастку "Ямал-Еўропа" пракачана транзітам каля 23 мільярд 400 кубічных метраў расійскага прыроднага газу.

Фота БелТА.

Тэкстыль для Еўропы

Еўракамісія гатова часткова павялічыць квоты на пастаўкі беларускага тэкстылю ў 2006 годзе, паведамілі ў канцэрне "Беллеспрам".

Мэтазгоднасць павелічэння квот прызнана ў ходзе разгляду прапановы Беларусі на пасяджэнні рабочай групы ЕС па справах Усходняй Еўропы і Цэнтральнай Азіі.

Па дадзеных канцэрна, гаворка ідзе аб павелічэнні квот па шэрагу пазіцый на 9-18 працэнтаў да ўзроўню 2005 года. Гэта задавоільна напалову запыты Беларусі па пастаўках трох катэгорыяў тавараў, на 70 працэнтаў — па дзвюх катэгорыях і яшчэ па адной — на 100 працэнтаў.

Квоты на пастаўку іншых катэгорыяў беларускага тэкстылю ўзрастаць у межах 3,5-5 працэ-

таў, як гэта прадугледжана пагадненнем. Усяго ЕС кватуе пастаўку 34 пазіцый беларускага тэкстылю, сярод якіх 11 — прыярытэтных для экспарту (тканіны баваўняныя і льняныя, штаны, блузкі, сарочкі мужчынскія і іншыя).

Прадпрыемствы канцэрна павялічылі за 2004 год аб'ём экспарту на 16,1 працэнта, да 530,1 мільёна долараў пры росце імпарту на 5 працэнтаў — да 348,6 мільёна долараў. Пры гэтым пастаўкі ў ЕС дасягнулі каля 120 мільёнаў долараў. У цэлым у 2005 годзе лёгкай прамысловасць Беларусі павялічыла экспарт на 17 працэнтаў — да 570-600 мільёнаў долараў.

Старонку падрыхтавала Алена СПАСЮК

БЕЛАРУСЬ — МАЛДОВА: ПЛЁН СУПРАЦОЎНІЦТВА

У таварыстве "Радзіма" і веды, і натхненне

У Камітэце па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь адбылося V пасяджэнне беларуска-малдаўскай міжведамаснай камісіі па забеспячэнні правоў асоб, якія належаць да нацыянальных меншасцей. Пасяджэнне праводзілася ў рамках Дамовы паміж краінамі аб узаемадзейнасці па падтрымцы беларускай меншасці ў Малдове і малдаўскай — у Беларусі.

Беларускі бок на сустрэчы прадстаўлялі старшыня Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Станіслаў БУКО, намеснік старшыні Уладзімір ЛАМЕКА, кіраўнік аддзела па справах нацыянальнасцей Юрыі УРАЛЬСКІ і вядучы спецыяліст аддзела па рабоце з дыяспарай Міхаіл РЫБАКОЎ. З Малдовы ў Мінск прыехалі генеральны дырэктар Бюро міжэтнічных адносін Вольга ГАНЧАРОВА і кіраўнік упраўлення міжнародных сувязей і дыяспары Таццяна ЛЕВАНДОўСКАЯ. На пасяджэнні прысутнічалі Пасол Рэспублікі Малдова ў Беларусі Іван ФІЛІМОН, а таксама старшыня праўлення грамадскага аб'яднання "Абшчына "Малдова" Антаніна ВАЛЬКО і яе намеснік Мікалай ФЭДАРАЎ.

Пагадненне паміж урадам Рэспублікі Беларусь і ўрадам Рэспублікі Малдова аб супрацоўніцтве было падпісана 9 верасня 1997 года ў мэтах падтрымкі двума бакамі сваіх дыяспар, а таксама развіцця супрацоўніцтва паміж Камітэтам па справах рэлігіі і нацыянальнасцей і Бюро міжэтнічных адносін Рэспублікі Малдова. Адным з галоўных пытанняў пасяджэння камісіі стала выкананне Праграмы мерапрыемстваў на 2005 год.

Выступаючы, Уладзімір Ламека і Вольга Ганчарова адзначылі, што практычна ўсё запланаванае — рэалізавана. Грамадскаму аб'яднанню "Абшчына "Малдова" аказвалася пастаянная падтрымка і дапамога. Творчыя калектывы малдаван Беларусі прымаюць актыўны ўдзел у правядзенні мерапрыемстваў, прысвечаных 60-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, Дню Незалежнасці Рэспублікі Беларусь. Дзейнасць аб'яднання асвятлялася ў тэле- і радыёперадачах, на старонках беларускіх газет.

Значнай падзеяй стала прэзентацыя другога тома "Анталогіі малдаўскай пазіі" ў перакладзе на беларускую мову. Гэта сумесны беларуска-малдаўскі праект, у якім прадстаўлена гісторыя

малдаўскай пазіі — ад вуснай творчасці да твораў нашых дзён. Экземпляры кнігі перададзены ўсім беларускім арганізацыям Малдовы, бібліятэкам вышэйшых навучальных устаноў, а таксама гарадскім бібліятэкам імя М.В.Ламанова ў Кішыніеве і імя Я.Купалы ў Мінску.

Не застаюцца ў баку ад актыўнага жыцця беларусы ў малдаўскім грамадстве. 7 мая ў Бюро міжэтнічных адносін прайшло ўрачыстае ўшанаванне ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны. У ім прымаў удзел прадстаўнікі Пасольства Рэспублікі Беларусь у Малдове. Этнічны беларус, доктар тэхнічных навук, ветэран Вялікай Айчыннай вайны, удзельнік Парада Пермогі 1945 года Уладзімір Вайцяховіч быў запрошаны на святкаванне Перамогі ў Маскву. Нацыянальнае тэлебачанне Малдовы зрабіла спецыяльны рэпартаж пра ветэранаў-беларусаў Батурына, Дзяржыцкага, Яўцінскага і Вайцяховіча. У Кішыніеве ў кінатэатры "Патрыя" дэманстравалі мастацкі фільм "Глыбокая плынь", зняты рэжысёрам Фёдарам Коневым па матывах твораў беларускага пісьменніка Івана Шамякіна.

Традыцыйна ў маі ў Малдове праходзіць Дзень славянскага пісьменства і культуры. Беларусы запамніліся на ім сваімі песнямі і танцамі. На фестывалі славянскай кнігі і прэсы дастойна выглядаў беларускі друк. Асабліва наведвальнікаў уразілі дзіцячыя кнігі. Паміж малдаўскімі і беларускімі выдавецтвамі была заключана дамова аб друку малдаўскіх выданняў у Беларусі.

У пачатку верасня ў Бюро міжэтнічных адносін прайшоў "круглы стол", прысвечаны Дню беларускага пісьменства і друку. На ім прагучалі даклады і

выступленні аб самабытнасці беларускай культуры, літаратурнай дзейнасці беларускіх сутока, выкладанні беларускай мовы ў Славянскім універсітэце ў Кішыніеве.

Некаторыя пункты Праграмы мерапрыемстваў Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей і Бюро міжэтнічных адносін на 2005 год выканаць не ўдалося. Так, на наступны год перанесены абмен спецыялістамі ў мэтах кансультацыі па ўдасканаленні работы з нацыянальнымі меншасцямі абедзвюх краін, а таксама "круглы стол" па пытаннях нацыянальнай культуры і захавання этнічнай самабытнасці беларускай меншасці ў Малдове і малдаўскай меншасці ў Беларусі.

Кіраўніком аддзела па справах нацыянальнасцей Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Юрыем УРАЛЬСКІМ і кіраўніком упраўлення міжнародных сувязей і дыяспары Бюро міжэтнічных адносін Таццянай ЛЕВАНДОўСКАЙ была агулана праграма мерапрыемстваў Камітэта і Бюро па выкананні Дамовы паміж урадамі Беларусі і Малдовы аб супрацоўніцтве па забеспячэнні правоў асоб, якія належаць да нацыянальных меншасцей, на 2006 год. Праграма складаецца з 15 пунктаў. Да ліку традыцыйных адносяцца правядзенне ў Кішыніеве VI пасяджэння міжведамаснай беларуска-малдаўскай дарадчай камісіі па забеспячэнні правоў асоб, якія належаць да нацыянальных меншасцей, арганізацыя ўдзелу беларускіх фальклорных калектываў у мерапрыемствах па праграме Дзён славянскага пісьменства і культуры ў Рэспубліцы Малдова, малдаўскіх фальклорных калектываў у святках малдаў-

скай культуры ў Рэспубліцы Беларусь, арганізацыя ў Мінску выстаў твораў мастакоў-беларусаў з Малдовы і мастакоў Беларусі ў Кішыніеве, папаўненне фондаў літаратуры на беларускай і малдаўскай мовах паміж бібліятэкамі ў Мінску і Кішыніеве, садзейнічанне прыёму ў ВУНУ Беларусі абітурыентаў з ліку беларускай моладзі Малдовы і ў ВУНУ Малдовы з ліку малдаўскай моладзі Беларусі, садзейнічанне статутнай дзейнасці "Абшчыны "Малдова" Рэспублікі Беларусь і беларускіх этнакультурных арганізацый Рэспублікі Малдова, абмен інфармацыяна-аналітычнымі і метадычнымі матэрыяламі, тэкстамі нарматыўных дакументаў па пытаннях міжэтнічных адносін, падтрымцы дыяспары, работы з этнакультурнымі грамадскімі аб'яднаннямі, падтрымка ўдзелу творчых калектываў і выканаўцаў "Абшчыны "Малдова" ў Беларусі ў мерапрыемствах VI Усебеларускага фестывалю нацыянальных культур, арганізацыя адпачынку групы дзяцей-малдаван Беларусі ў Рэспубліцы Малдова і групы дзяцей-беларусаў Малдовы ў Беларусі. Па прапанове пасла Рэспублікі Беларусь у Малдове Васіля Саковіча, у наступным годзе запланавана правядзенне Свята беларускай песні. А па просьбах беларускіх арганізацый Малдовы будзе аказана садзейнічанне ў правядзенні II кангрэсу беларусаў Малдовы, а таксама дазволена ўдзел беларусаў у II кангрэсе выхадцаў з Рэспублікі Малдова, якія пражываюць за мяжой.

У цэлым, па словах Юрыя УРАЛЬСКАГА, у сістэме міжведамаснага супрацоўніцтва ў Камітэта склаліся найбольш цесныя і паспяховыя адносіны з Малдовай. Адзначаюцца выніковыя таксама сувязі з Дэпартаментам нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры ўрадзе Літоўскай Рэспублікі. Развіваюцца адносіны з Украінай, пэўныя кантакты напрацаваны з дзяржаўнымі структурамі Польшчы, Латвіі і Эстоніі, а таксама з абласнымі адміністрацыямі ў рэгіёнах Расіі.

Кацярына НЕМАГАЙ.
НА ЗДЫМКАХ: (злева направа) Іван ФІЛІМОН, Антаніна ВАЛЬКО, Вольга ГАНЧАРОВА, Станіслаў БУКО, Таццяна ЛЕВАНДОўСКАЯ, Уладзімір ЛАМЕКА.
Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Мінск. Захарава, 28

Ніна ІВАНОВА:

"Нашы партнёры падтрымліваюць станоўчы імідж Беларусі ў свеце"

— Ніна Сямёнаўна, якія стасункі мае Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі з партнёрамі памежных краін — новымі членамі ЕС?

— Тут да месца ўгадаць пра кантакты, якія наладжаны ў нас з Польшчай. У гэтай краіне таксама ёсць такая арганізацыя, як наша, яна называецца "Польшча — Усход". З гэтым таварыствам мы падпісваем пагадненні, праграму дзейнасці на год. У яго складзе плённа працуе таварыства "Польшча — Беларусь", якое ўзначальвае вядомы грамадскі дзеяч, прафесар Баляслаў Хмяльніцкі. Ён часта бывае ў Беларусі, мае кантакты як выкладчык, супрацоўнічае з Беларускай дзяржаўнай універсітэтам, Брэсцкім дзяржаўным універсітэтам і іншымі навучальнымі ўстановамі, тым самым мацуе не толькі культурную, але і навуковую стасункі.

Цікавыя мерапрыемствы плануе таварыствам "Беларусь — Польшча", якое ўзначальвае прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Леанід Лойка. Вядзецца разнапланавая работа, праводзяцца навуковыя канферэнцыі, што звязана з асноўнай прафесійнай дзейнасцю старшынь. Тэмы навуко-

вых канферэнцый прысвечаны ў асноўным гісторыі ўзаемаадносін Беларусі і Польшчы: на іх выствяляюцца "белыя плямы", удакладняюцца сённяшняя сітуацыя, прагназуецца будучыня. Іншыя канферэнцыі прысвечаны нацыянальным меншасцям — палякам ў Беларусі і беларусам у Польшчы. Вядзецца даследчая работа.

У сваіх кантактах мы таксама выкарыстоўваем і традыцыйныя формы. Прымаем час ад часу польскія творчыя калектывы, арганізоўваем гастрольныя туры нашых калектываў у Польшчу. З палякамі мы плённа працуем на дзіцячых праграмах. Кожны год таварыства "Польшча — Беларусь" пры падтрымцы Міністэрства адукацыі, Варшаўскага ўніверсітэта праводзіць Усепольскую алімпіяду па беларускай мове. Урачыстае ўзнагароджанне пераможцаў алімпіяды адбываецца ў Мінску, у нашым Доме дружбы. Таксама арганізоўваем для іх экскурсіі ў беларускія школы. У гэтым годзе прымаў пераможцаў ужо адзінаццаці алімпіяды. Газета "Голас Радзімы" таксама ўдзельнічае ў гэтых мерапрыемствах, уручае свой прыз, як і Міністэрства замежных спраў, прадстаўніцтва ЮНЕСКА, а таксама літаратары, якія персанальна ўручаюць свае кнігі з

аўтографамі. Такая ўвага стымулюе вывучэнне беларускай мовы ў Польшчы.

Кожны год нашы партнёры ў Польшчы прымаюць беларускіх дзяцей на аздараўленне. У гэтым годзе група моладзі выязджала ў маладзёжны лагер. Адаптычна спалучаўся з пазнавальна-азнамяляльнай праграмай.

Мы супрацоўнічаем таксама з польскай дыяспарай у Беларусі. Праводзім розныя мерапрыемствы. Нашы традыцыйныя тэмы: польская музыка розных перыядаў, польская літаратура, польскія нацыянальныя святы. Напярэдадні Дня незалежнасці Польшчы таварыствам "Беларусь — Польшча" праводзіцца святочны вечар, прысвечаны гэтай даце. Такія мерапрыемствы звычайна праводзім у цесным кантакце з аб'яднаннем палякаў на Беларусі. Гэтае таварыства працуе ўплуўна, мы адчуваем яго ўплыў на сітуацыю.

У Доме дружбы не раз праходзілі сустрэчы з прадстаўнікамі польскіх дзела-вых колаў, якія мелі на мэце садзейнічанне ўсталяванню гандлёва-эканамічных адносін паміж малымі прадпрыемствамі і структурамі Беларусі і Польшчы.

Хацела б яшчэ звярнуць увагу на вельмі важную праграму пародненых гарадоў. Пры Беларускай таварыстве дружбы пра-

цуе Беларуская асацыяцыя пародненых гарадоў. Па колькасці паказчыкаў Польшча знаходзіцца на другім месцы. Найбольшую колькасць гарадоў-пабрацімаў мы маем у Расіі, іх ужо трошкі за сорок, а ў Польшчы — 37. Кожны месяц я атрымліваю ў свой банк дадзеныя запісы з Польшчы аб парадненні з беларускімі гарадамі. Працэс працягваецца, бо што такое праграма параднення? Гэта такое шматплановае супрацоўніцтва, якое адбываецца без умяшальніцтва іншых. Так што мы вельмі высока цнім гэтую праграму і стараемся садзейнічаць яе развіццю. З палякамі мы сярбруем і спадзяёмся, што агульныя праграмы нас будуць аб'ядноўваць і надалей. Мы суседзі, для нас вельмі важна, што на тым баку Буза ёсць людзі, якія вельмі шчыра, адкрыта ставяцца да Беларусі, цікавяцца нашай культурай, паважаюць беларускі народ, яго традыцыі, ахвотна ідуць на кантакты, супрацоўнічаюць. Калі я бываю ў Варшаве і бачу нашых калегаў у працы, то мне здаецца, што іх можна параўнаць з дыпламатамі, якія працуюць на збліжэнне нашых краін. Таварыства "Польшча — Беларусь" зацікаўлена, каб Беларусь мела станоўчы імідж, каб яе лепш ведалі ва ўсім свеце. Гутарыла Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Гэта галоўны набытак удзельнікаў семінара-стажыроўкі для кіраўнікоў і удзельнікаў мастацкай самадзейнасці беларускіх арганізацый замежжа, які прайшоў у Мінску пры садзейнічанні Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей

Штогадовыя курсы ў дапамогу кіраўнікам і ўдзельнікам мастацкай самадзейнасці сярод беларусаў замежжа пачаліся ў гэтым годзе 28 лістапада, а завяршыліся 3 снежня. На вучобу прыехала 18 прадстаўнікоў беларускіх арганізацый з Расіі (Цюмень, Тальяці, Новасібірск, Сыктывукар, Ростова-на-Доне), Арменіі, Казахстана, Малдовы, Украіны (Шахцёрск, Запарожжа, Данецк), Кыргызстана, Літвы (Вільнюс, Вісагінас), Польшчы (Бельск), Эстоніі (Нарва).

На працягу тыдня ўдзельнікі семінара-стажыроўкі праслухалі лекцыі выкладчыка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтва Алега Аляхновіча, Івана Краўца, Ірыны Грамовіч. Яны сталі ўдзельнікамі практычных заняткаў у харавых калектывах, засвоілі народныя гульні і забавы, пра якія расказала галоўны рэжысёр Белдзяржфілармоніі Галіна Сушыцкая, папоўнілі свае запасы рэпертуару народных песень і танцаў, пабывалі на рэпетыцыях фальклорных ансамбляў "Вербіца", "Церніца" і "Валачобнікі". А ў вольны час наведвалі Музей старажытнабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі наву. Беларусі, дзе пазнаёміліся з самай багатай калекцыяй народных стролаў і атрымалі падрабязную кансультацыю ад мастацтвазнаўцы Марыі Віннікавай, паглядзелі спектакль у Нацыянальным беларускім тэатры імя Янкі Купалы.

Вынікі вучобы, патрэбы беларускіх мастацкіх калектываў розных краін замежжа, якія прадстаўлялі ўдзельнікі семінара-стажыроўкі, абмяркоўваліся на заключнай сустрэчы ў таварыстве "Радзіма" з прадстаўніцамі Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей, Міністэрства культуры, Міністэрства замежных спраў Беларусі. Пра семінар і яго ўдзельнікаў, работу ў суполках, таварыствах і аб'яднаннях, якія прадстаўлялі ўдзельнікі семінара-стажыроўкі, беларускія журналісты расказалі ў радыё-і тэлеперадачах, у газетных артыкулах. Перад ад'ездам госці атрымалі шмат падарункаў, неабходную метадычную літаратуру, сувеніры.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Зваротная сувязь

Эстонія

Калі на душы сумна, уключаем "Беларусь-TV"

— Пачатак на 1-й стар.

здабытак ад прыхватызатараў. Якія толькі казіні не робяцца супраць Беларусі, і за што? За тое, што краіна хоча ісці сваім шляхам!

Трэба гэтых "добразычліваў" паставіць на сваё месца, няхай ведаюць, што са сваім статутам у чужы манастыр не ходзяць. Шаноўныя беларусы, адстойвайце свае інтарэсы. Ведацьце — сабакі выноць, вечар розніцца, а караван ідзе!

Трохі пра сябе. Мы родам з Бранічыны, жылі побач з Беларуссю ў горадзе Навызьбікаве. Часта бывалі ў Гомелі. Праз яго ездзілі ў Ленінград на вучобу і назад. Памятаем, як горад узнаўляўся і стаў прыгожым. Сярод нас жыло шмат беларусаў і ў нашай размове прысутнічае шмат беларускіх слоў. Жылі мы дружна! Воляю лёсу пасля інстытута трапілі ў Эстонію. Раней часта наведваліся на Радзіму, а зараз робіць такія паездкі стала больш складана.

Ганарыцца сваёй зямлёй, сваімі людзьмі, не слухайце замежных "добразычліваў", ідзіце сваім шляхам.

З глыбокай павагай да Беларусі, сям'я СМАТРЫЦКІХ з Нарвы.

Ян СЫЧЭЎСКІ (Польшча):

"Ад пачатку свайго існавання БГКТ абуджала нацыянальную свядомасць беларусаў"

Напярэдадні 50-годдзя Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы на пытанні газеты "Голас Радзімы" адказаў Ян СЫЧЭЎСКІ, старшыня Галоўнага праўлення БГКТ

— Шаноўны спадар Янка Сычэўскі, што вы лічыце самым істотным з дасягнутага таварыствам за паўстагоддзе яго існавання?

— Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Польшчы, якое заснавана 26 лютага 1955 года на Першым арганізацыйным з'ездзе ў Беластоку, пачало сваю грамадскую, асветніцкую і культурную дзейнасць у даволі складаных умовах. Ад пачатку свайго існавання яно абуджала нацыянальную свядомасць беларусаў, пачуццё іх чалавечай годнасці і нацыянальнага гонару, развівала імкненні да арганізацыйнага асветы і школьнага, інспіравала літаратурныя амбіцыі маладой інтэлігенцыі, арганізавала літаратурнае асяроддзе, беларускі аматарскі рух і разнародную багатую культурную дзейнасць, асабліва ў адлеглых, вясковых кутках усходняй Беластоцчыны. Была створана багатая структура таварыства — яго Галоўнае праўленне, павятовыя аддзелы і дзесяткі гурткоў у гарадах і вёсках Беластоцчыны, а таксама ў Варшаве і Гданьску.

І вось самае важнае і самае істотнае з дасягнутага: навучанне беларускай мове ў школах (цяпер больш за 3 500 навучэнцаў у 23 пачатковых школах, 14 гімназіях і 2 ліцэях), заснаванне багатага, вядомага ў свеце літаратурнага асяроддзя, арганізацыя рэдакцыі штодзённіка на беларускай мове "Ніва", стварэнне кафедры беларускай філалогіі ў Варшаўскім універсітэце, развіццё беларускай мастацкай самадзейнасці (цяпер каля 50 калектываў сярод дарослых і каля 20 калектываў сярод дзяцей і моладзі ў школьным асяроддзі), штогадоваыя выезды беларускай моладзі ў вышэйшыя навучальныя ўстановы Рэспублікі Беларусь, ініцыяванне і плённы ўдзел у пабудове Беларускага музея ў Гайнаўцы, сістэматычнае, штогадовае правядзенне каля 70 культурных мерапрыемстваў у беларускіх асяроддзях, багатыя кантакты і плённае супрацоўніцтва з рэгіянальнымі і

цэнтральнымі ўстановамі Рэспублікі Беларусь. Урэшце, трэба падкрэсліць, што наперакорм многім разбуральным ініцыятывам і дзеянням "адраджэнцаў" на пачатку 90-х гадоў XX стагоддзя таварыства вытрывала, дало адпор усім гэтым сіламі і надалей вядзе багатую дзейнасць, маючы высокі аўтарытэт у грамадстве.

— Якая цяпер арганізацыйная структура БГКТ? У якіх ваяводствах Польшчы дзейнічаюць яго структуры?

— БГКТ у асноўным дзейнічае на тэрыторыі ўсходняй Беластоцчыны — там, дзе кампактна пражываюць этнічныя беларусы, хаця мы маем свае адгалінаванні сярод беларускай дыяспары ў Варшаве і Гданьску. Аддзелы таварыства вядуць дзейнасць у Беластоку, Бельску-Падляшскім, Гайнаўцы, Саколцы, Сяміцічах, Варшаве і Гданьску. Апрача аддзелаў ёсць гурткі, якія асабліва актыўна дзейнічаюць там, дзе існуе беларуская мастацкая самадзейнасць. Структуры таварыства ёсць таксама ў Падляшскім, Мазавецкім і Куяўска-Паморскім ваяводствах.

— Дасягненні таварыства — гэта найперш самахварная праца яго сяброў. Каго вы лічыце патрэбным назваць сярод актывістаў таварыства? Хто з'яўляецца, вобразна кажучы, вашай правай і левай рукай?

— Паспяховаць дзейнасці таварыства, яго важныя і шматлікія дасягненні — найперш у галіне беларускай культуры і асветы. Гэта вынік актыўнасці, ініцыятыўнасці і штодзённай працавітасці соцень людзей, адораных здольнасцямі і добрай воляй дзейнічаць на карысць іншых людзей. Гэта ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці, інструктары, настаўнікі беларускай мовы, дырэктары дамоў і асяродкаў культуры, вайты гмінаў, бурмістры гарадоў, прадстаўнікі самаўправы пасабных узроўняў. Гэта члены галоўнага праўлення і яго прэзідыума. Асабліва увагі, аднак, заслугоўвае асоба, якая ўсю сваю актыўнасць і талент ахвяравала ад пачатку свайго прафесійнай бескарыснай дзейнасці ў галіне беларускай культуры, асветы і арганізацыйных спраў БГКТ — гэта Валіяна Ласкевіч, адказны сакратар галоўнага праўлення, актыўны ўдзельнік і арганізатар беларускай мастацкай самадзейнасці ад

другой паловы 60-х гадоў XX стагоддзя, выдатны канферансье, арганізатар гурткоў БГКТ у многіх вёсках, ініцыятар і галоўны арганізатар усіх самых значных мерапрыемстваў беларускай дыяспары ў Польшчы. Яна таксама нястомны ўдзельнік хору БГКТ "Крыніца", і проста добры дух нашага таварыства, беларускай меншасці.

— Як змяняецца колькасць сяброў БГКТ у апошні час?

— У апошні час у выніку ўсёй трансфармацыі грамадства мяняюцца адносіны да бескарыснай дзейнасці ў структурах розных пазарадавых арганізацый. Датчыцца гэта таксама так званых меншасных арганізацый, у тым ліку і БГКТ. У сувязі з тым, што БГКТ не мае штатаў, а мабільнасць структур таварыства панізілася, змяняецца спецыфіка нашай дзейнасці: менш арганізацыйных структур, а больш істотных спраў. А гэта: дзейнасць мастацкіх калектываў, арганізацыя мерапрыемстваў, дапамога настаўнікам беларускай мовы і гэтак далей. Колькасць сяброў таварыства скарацілася за апошні час не многа — прыкладна на 20 працэнтаў.

— Якія прычыны, на вашу думку, таго, што, паводле апошняга перапісу, колькасць беларусаў на Беластоцчыне прыкметна скарацілася? Ці гэта тлумачыцца дэмаграфічнымі прычынамі, ці інтэграцыяй у дзяржаве, а можа глабальнымі працэсамі?

— Скарачэнне колькасці асоб, якія сапраўды належаць да нацыянальных меншасцей, датычыцца не толькі беларусаў, але ўсіх нацый, якія пражываюць у Польшчы. Паводле перапісу, 1,23 працэнта насельніцтва нацыянальнасці іншай, чым польская, але 2,03 працэнта не паведамілі пра сваю нацыянальнасць наогул. Сапраўдна ж колькасць беларусаў у 4-5 разоў большая.

Галоўныя прычыны таго стану наступныя. Гэта ўзрастанне колькасці беларусаў у гарадах і адначасова памяншэнне іх у вёсках як этнічных асяродках. У гарадах дынамічна праходзіць працэс асіміляцыі (у Беластоку прыкладна 30 працэнтаў насельніцтва — гэта беларусы, але паводле перапісу іх толькі 2,4 працэнта).

Ёсць і іншыя прычыны: балочая гістарычная памяць і боязь будучыні; пражыванне неталерантнасці і кс-

нафобіі ў адносінах да нацыянальных супольнасцей; дэманстрацыйныя, неталерантныя паводзіны некаторых палітыкаў; урэшце, тэндэнцыйныя паводзіны асоб, якія праводзілі перапіс насельніцтва.

— У Беларусі вядома аб'яднаўчая дзейнасць таварыства. Сярод беларусаў свету шырока вядомыя арганізаваныя БГКТ мастацкія агляды і фестывалі. Якія падзеі тут лічыце вы найбольш значымі і памятнымі?

— Таварыства, дзякуючы дафінасанванню раней Міністэрства культуры, а цяпер Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі, актыўнаму супрацоўніцтву з самаўправамі, спонсарамі, у тым ліку з Рэспублікай Беларусь, праводзіць вялікую культурную дзейнасць, якая садзейнічае аднаўленню беларусаў, захаванню народных традыцый, перадачы маладому пакаленню роднай мовы, традыцый, звычаяў, абрадаў і ўвогуле ўсёй народнай спадчыны свайго народа. Мы перакананы, што многія нашы мерапрыемствы выдатна прыцягваюць да гэтага, аб чым сведчыць колькасць і выкананні паводзіны публікі, а таксама шырокая водгук у грамадстве і ў сродках масавай інфармацыі.

Сярод мерапрыемстваў назаву такія:

1. Ужо 6 гадоў мы арганізоўваем прэзентацыі двух калектываў "Зорка" і "Калядаванне", у якіх прымае ўдзел каля 500-600 калядоўнікаў і каля дзвюх тысяч публікі.
2. Агульнапольскі фестываль "Беларуская песня", які арганізоўваецца таварыствам штогод ужо 36 гадоў.
3. Дэкламатарскі конкурс для школьнікаў "Роднае слова" існуе ўжо 32 гады.
4. Дэкламатарска-тэатральны конкурс для ліцэістаў "Спэцічнае слова" (26 гадоў).
5. Конкурс для школьнікаў "Беларуская песня" (32 гады).
6. Свята беларускай культуры ў беластоцкім амфітэатры (20 гадоў).
7. "Купалле" ў Белавежы (21 год).
8. "Сяброўская бяседа" ў амфітэатры ў Гарадку (6 гадоў).
9. Агульнапольскія прэзентацыі ў Мельніку культуры нацыянальных супольнасцей "Музычны дыялогі над Бугам" (15 гадоў).
10. Конкурс тэатральных калектываў (30 гадоў).
11. Прэзентацыя "Бела-

рускі народны абрад" (12 гадоў).

12. Фестываль польскай і беларускай песні "Беласток — Гродна" (13 гадоў).

13. "Беларуская вясельная бяседа" ў Гайнаўскім амфітэатры.

14. Кожны год у адлеглых кутках Беластоцчыны таварыства арганізоўвае 20-25 беларускіх народных фестываляў (рэгіянальных свят беларускай культуры).

15. Міжнародная навуковая беларуска-польская канферэнцыя "Шлях да ўзаемнасці" (13 гадоў).

16. Кніжнае выданне "Беларускі календар". Гэты інфарматар нашай дзейнасці выходзіць ад пачатку існавання БГКТ.

— БГКТ прыклала вялікія намаганні, каб арганізаваць гісторыка-этнаграфічны музей у Гайнаўцы. Як ён цяпер дапамагае ў дзейнасці таварыства?

— Беларускі музей у Гайнаўцы пабудаваны дзякуючы ініцыятыве Беларускага грамадска-культурнага таварыства, фінансавай дапамозе беларусаў розных краін свету, Міністэрства культуры Рэчы Паспалітай, і найперш дзякуючы спрыяльным адносінам і значнай матэрыяльнай дапамозе Рэспублікі Беларусь (цэмент, граніт, мрамур, дуб). У 2003 годзе закончыўся будаўнічы працэс, і музей стаў рэальнасцю як установа беларускай культуры. Па меры сваіх магчымасцей ён вядзе навуковую і асветніцкую дзейнасць на карысць беларускай культуры, аднак без "вонкавай" фінансавай дапамогі ён не ў стане арганізаваць работу на сапраўдным, прафесійным узроўні. І таму таварыства дапамагае яму ў пошуках вырашэння гэтай праблемы.

— Як нам вядома, вы спалучалі і спалучаеце кіраўніцтва таварыствам з вялікай дзяржаўнай працай, з'яўляліся паслом Сейма. Такое спалучэнне дапамагала вам у працы?

— Пасада пасла Сейма патрабавала актыўнай працы польскага парламента і таму абмяжоўвала час, патрэбны для працы ў таварыстве. Але адначасова спрыяла вырашэнню некаторых спраў, патрэбных для БГКТ (прыняцце Закона аб нацыянальных і этнічных меншасцях, рамонт будынка БГКТ, здабыванне фінансавых сродкаў на арганізацыю мерапрыемстваў).

— Якімі навуковымі, публіцыстычнымі і мастацкімі творами парадуеце сябры таварыства чытачоў у бліжэйшы час?

— На працягу бліжэйшых месяцаў будуць надрукаваны даклады XIII міжнароднай канферэнцыі "Шлях да ўзаемнасці", якія датычацца моўных, літаратурна-наўчых, гістарычных і культурных беларуска-польскіх адносін. І аўтарамі з'яўляюцца вучоныя-даследчыкі з Польшчы, Беларусі, Літвы.

Да 50-годдзя Таварыства (2006) выдзім "Манаграфію БГКТ". Неўзабаве надрукуем "Беларускі календар на 2006 год" як інфармацыйна-літаратурны зборнік.

— Калі мы ўжо загаварылі пра будучыню, то ці бачыце вы ў дзейнасці таварыства пераемнасць пакаленняў? Ці гэта расла ініцыятыўная моладзь?

— Я думаю, што на паваротах гісторыі заўсёды ўзнікаюць праблемы паразумення і гарманічнага супрацоўніцтва паміж пакаленнямі. Такі этап нашай дзяржаўнай і нацыянальнай гісторыі мы цяпер якраз перажываем. Дзеці і моладзь даволі актыўна ўдзельнічаюць у беларускай мастацкай самадзейнасці, аказваюць зацікаўленасць арганізацыйнай працай таварыства. Гэта стварае магчымасць перадачы ім потым ініцыятыву, адказнасць за будучыню нашай нацыянальнай культуры і асветы.

— І апошняе, традыцыйнае пытанне. Якія планы на бліжэйшы час і наступнае п'яцідзясяцігоддзе?

— Настойліва і адказна весці далей выбараныя накірункі і формы работы для захавання нацыянальнай свядомасці беларусаў, непаўторнага багацця нашай культуры, мовы. Трэба таму ўвесь час з вялікай чуласцю і крытычнасцю адносіцца да ўсёй дзейнасці, каб удасканаліць яе напрамку, змест і формы.

Будзем увесь час мадаваць кантакты з дзецьмі і моладдзю, каб выхаваць новыя пакаленні дзеячаў БГКТ. Выкарыстоўваючы заканадаўства Еўропы (Канвенцыя Рады Еўропы аб абароне правоў нацыянальных меншасцей) і Польшчы (Закон аб нацыянальных, этнічных меншасцях і аб рэгіянальнай мове), трэба ініцыяваць дзейнасць па развіцці цалкам дэмакратычных адносін да нацыянальных меншасцей у Польшчы так, каб не засталася прычын для скрываўвання беларусамі нацыянальнай прыналежнасці. Таварыства, абав'язваючыся на закон, будзе імкнуцца здабыць дадатковыя фінансавыя сродкі з бюджэту дзяржавы на штаты, касцюмы, памяшканні, рамонтны, каб палепшыць умовы дзейнасці ў галіне беларускай культуры і асветы.

Пытанні задавала Валіяна ГРЫШКЕВІЧ.

Беларусы Літвы: партрэт у інтэр'еры грамадства

Пра аўтара

Йонас Лаўрынавічус, рэдактар беларускіх праграм Літоўскага нацыянальнага радыё (штодзённай 10-хвіліннай перадачы "Навіны для беларусаў Літвы", — са студзеня 1992 па кастрычнік 2003 года, і штотыднёвай паўгадзіннай "Тутэйшы час" — цяпер). У 1976 годзе скончыў дзённае аддзяленне факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1978-1982 гадах вучыўся ў завочнай аспірантуры на кафедры стылістыкі БДУ. Са студзеня 1976 па студзень 1992 года працаваў у беларускіх СМІ — у аднайменнай газеце мінскага ВТА "Інтэграл", на Беларускам радыё (9 з паловай гадоў), у часопісе "Народное хозяйство Белоруссии", у прафсаюзнай газеце "Праца" (перайменаванай пазней у "Беларускі час"). Са студзеня 1992 года працуе на Літоўскім нацыянальным радыё.

Жонка Галіна Канахэвіч — яго аднакурсніца, кар'ернае мінчанка, былы рэдактар газеты "Оптык" Беларускага оптыка-механічнага аб'яднання (Мінск). У Вільнюсе працавала на тэлебачанні Усходняй Літвы, потым — у рэспубліканскай газеце "Эхо Литвы". Цяпер — вольны журналіст. Супрацоўнічае і з беларускай прэсай. Дачка Гражыны скончыла мастацкую школу імя Ю. Венажынска.

Асабістая матывацыя

Некалькі дзесяцігоддзяў, пражытых на літоўска-беларускім (альбо, глядзячы шырэй, — балта-славянскім) культурным памежжы, зацікаўленне агульным этнічным, культурным і гістарычным мінулым абодвух народаў надало смеласці ўзяцца яшчэ ў светлай памяці праграме "Навіны для беларусаў Літвы" (якая спачатку выходзіла на першым канале Нацыянальнага радыё і мела тады да 25-27 працэнтаў усёй аўдыторыі слухачоў) за шырокую тэматыку ўзаемных стасункаў Літвы і Беларусі — ад палітычных і сацыяльна-эканамічных да культурных і гістарычных. У іх асвятленні шмат і шчыра дапамагалі і цяпер дапамагаюць (ужо ў новай перадачы, "Тутэйшы час" на канале "Класіка") палітыкі і дыпламаты, сацыёлагі і эканамісты, гісторыкі і палітолагі, дзеячы грамадства і культуры, калегі-журналісты абедзвюх краін і бліжэйшага асяродка.

Я неяк падлічыў іх агульную колькасць за гэты час — звыш 300 выбітных асоб! Дзякуючы ім і, вядома ж, унікальнасці беларускай абшчыны Літвы, радыё-праграма для беларусаў была і ёсць цалкам канкурэнтаздольнай у абедзвюх інфармацыйных прасторах. Яна пасільна спрыяе вырашэнню праблем асветы і культуры, эканомікі і палітыкі паміж нашымі дзяржавамі і народамі.

Маем з маёй жонкай Галінай гонар рэпрэзентаваць беларус-

кую школу журналістыкі ў Літве — паважаем факталогію, імкнёмся аналізаваць тое, што

адбываецца навокал. Нярэдка — і крытычна, што не ўсім падабаецца абшчына мяжы. Аднак і новая, ужо культурна-пазнавальная штотыднёвая перадача "Тутэйшы час" працягвае традыцыю адлюстравання жыцця ў яго праблемнай шматграннасці.

Трактоў беларусаў як сваіх землякоў — этнічных і па духу. Імкнуся вызначыць для сябе агульнае і асаблівае ў рысах двух братніх народаў, што дапамагае ўзаемаразуменню.

Пра што сведчыць статыстыка

Згодна з перапісам 2001 года, беларусаў у Літве пражывае каля 55 тысяч (прыкладна на 8 тысяч менш, чым у 1989-м) — каля 1,5 працэнта ад усяго насельніцтва. Змянішце выклікана найперш міграцыйнымі працэсамі — многія вярнуліся на Бацькаўшчыну. Сёння гэта чацвёртая па колькасці нацыянальная група ў Літве — пасля літоўцаў, паліякаў і рускіх. Найбольшая ўдзельная вага беларусаў — у сталічным гарадскім раёне Наўей Вільня (паводле даных 1989 года — 10,9 працэнта ад яго жыхароў; па Вільнюсу ў цэлым — 5,3), а таксама ў Ігналінскім (7,5), Швянчонскім (5,5), Вільнюскім (4,7), Тракайскім (4,1), Шальчынінкайскім (3,8 працэнта) раёнах. З гарадоў Літвы

найбольшая канцэнтрацыя нашых землякоў — у Друскінінкай (3,8) і Клайпедзе (2,9 працэнта). Кампактна, амаль суцэльнымі вёскамі, яны пражываюць на паўднёвай ускраіне Варэнскага раёна. А, прынамсі, у мінімальнай колькасці жывуць ва ўсіх без выключэння 56-ці самакіраваных Літвы. Трэба мець на ўвазе, праўда, што афіцыйны перапіс насельніцтва фіксуе так званыя "нашпартныя" беларусаў і не ўлічвае жыхароў у Віленскім краі, якія ў побыце размаўляюць "па-тутэйшаму".

Нават гэты фармальны паказчык ілюструе, наколькі неакрэсленай у культурна-этнаграфічным плане з'яўляецца сёння самаідэнтыфікацыя тутэйшых беларусаў.

На хвалях адраджэння

Складаная гісторыя рэгіёна, вызначаная сутыкненнем каталіцкай і праваслаўнай рэлігіі і перакрываўаннем тут вялікіх геапалітычных інтарэсаў, робіць яго унікальным абшчынам у этнакультурных, моўных адносінах, у светапоглядзе.

Беларусы, нават нягледзячы на 50-гадовае ігнараванне іх культуры і мовы ў савецкую эпоху, сябе не страцілі і змаглі пры тых магчымасцях, што прадаставілі ім гэрбачоўска перабудова і адраджэнне Літвы, аднавіць асноўныя элементы сваёй былой сацыяльнай структуры: у сферах асветы і адукацыі, культуры, сродкаў інфармавання грамадства і ў веравызнанні.

Вялікую даніну павагі ў сувязі з гэтым трэба аддаць надзвычай актыўнай кагорце энтузіястаў (некаторыя з якіх ужо адышлі ад нас) — Лявону Луцкевічу, Хведару Нюньку, Лявону Каралю, Юрыю Зініцкаму, Уладасу Банайцісу, Валянціну Стэху, Міраславе Русак, Сцяпану Дуж-Душэўскаму, Мікалаю Рупінскаму, Лявону Мурашку,

казу. Яны паяднанні ў Згуртаванні беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы, якім кіруе мазстра Лявон Мурашка. Намаганні суполак — членаў Згуртавання — па ўсёй Літве штогадова ладзяцца беларускія культурныя імпрэзы (Каляды, Вялікдзень, Купалле і іншае), праводзяцца Уселитоўскія святы беларускай песні пры падтрымцы Дэпартаменту Літвы па справах нацыянальных меншасцей і эміграцыі, амбасады Беларусі ў Літве і мясцовай літоўскай адміністрацыі. Актыўны ўдзел у іх бяруць самадзейныя выканаўцы з зямляцкіх абшчынаў усёй Літвы, прычым, кожны год — у іншым горадзе: у Вільнюсе, Вісагінасе, Шальчынінкай, Друскінінкай, Клайпедзе, Шаўляі, Панявежысе... Дарэчы, у Шальчынінкай нарадзілася ўжо і традыцыя рэгіянальных беларускіх святаў песні. Тады на роднай мове спявае ўвесь раён, які афіцыйна трактуецца як польскамоўны...

Гэтыя і іншыя беларускія асяродкі, кожны па-свойму, спры-

хаць і не адмежаванай ад усяго грамадства, супольнасці.

Падставу для такой высокай даюць і шырокі спектр паяднання нашых землякоў па інтарэсах, і геаграфічная разгалінаванасць іх суполак, і вельмі высокая актыўнасць на мяжы адразу некалькіх культур, моў і менталітэтаў. Адпаведна — і вялікі іх сацыяльны дынамізм. Беларусы праяўляюць сябе практычна ва ўсіх галінах дзейнасці Літоўскай дзяржавы і рэпрэзентаваныя на ўсіх узроўнях яе грамадства. Таму для іх аб'ектыўна актуальная праблема, якой жыве ўся краіна — ад геапалітычных праблем (уключаючы і пытанні памежнага і візавага рэжыму паміж дзвюма нашымі дзяржавамі) да маштабных сацыяльных задач — такіх, напрыклад, як рэформы ў сферах эканомікі, адукацыі, медыцыны, сацыяльнай аховы, а таксама не менш важных гаспадарчых. Гэта запланавана ў сувязі з уступленнем Літвы ў Еўрасаюз закрыццё Ігналінскай атамнай электрастанцыі, эфектыўнасць працы Мажэйскага нафтаперапрацоў-

чага завода, Клайпедскага марскога порта, усёй транспартнай сістэмы Літвы, энергетыкі, сельскай гаспадаркі і гэтак далей. Бо ва ўсіх гэтых сферах працуе шмат беларусаў.

Культурная інфраструктура нашых землякоў адпавядае іх сацыяльнай ролі. У сталіцы Літвы дзейнічаюць беларускі клуб "Сябрына", таварысты беларускай культуры, беларускай мовы, беларускай школы, беларускіх мастакоў, беларусаў — былых палітвязняў і ссыльных, у гарадах Шальчынінкай і Вісагінасе — беларускія культурныя цэнтры. Зямляцкія абшчыны створаны ва ўсіх ляці гарадах-стотысячніках Літвы (Вільнюсе, Каўнасе, Клайпедзе, Шаўляі, Панявежысе), у традыцыйных для беларусаў цэнтрах Усходняй і Паўднёвай Літвы (акрамя памятных ужо, гэта Швянчоніс, Пабрадзе, Тракай). У Літве дзейнічае досыць шырокая сетка фірм-дылераў, якія гандлююць беларускай прадукцыяй, а нядаўна заснавана і літоўска-беларуская Асацыяцыя прадпрыемстваў...

Вядома, дзейнасць не ўсіх названых структур аднолькава паспяхова і інтэнсіўная, аднак беларуская грамадскасць атрымлівае з іх дапамогай умовы для самарэалізацыі не толькі ў сталіцы, але і ў правінцыі. І нярэдка вельмі ўдала скарыстоўвае іх.

Нягледзячы на відавочныя поспехі руху, праблема кансалідацыі ўсяго зямляцтва ацэннаеца самімі беларусамі як адна з актуальных. Канстатуюцца, папершае, разрыў у патэнцыяле сацыяльнай актыўнасці паміж вельмі дзейнай групай лідэраў з аднаго боку, і той масай людзей, якім гэтая дзейнасць прызначаецца, з другога.

Прычын шмат — ад гістарычных да кан'юктурных, ад матэрыяльных да маральна-псіхалагічных, ад аб'ектыўна абумоўленых да суб'ектыўных.

Літоўская дзяржава і беларусы

Беларусы, як і іншыя нацыянальныя групы, карыстаюцца роўнымі правамі з усімі грамадзянамі Літвы. Прыняты ў 1989 годзе "нулявы" варыянт атрымання грамадзянства даў магчымасць усім тагачасным жыхарам краіны — незалежна ад нацыянальнасці, ведання дзяржаўнай мовы, гісторыі і канстытуцыі — набыць усе правы (адпаведна, і абавязкі), з'яўзаныя з гэтым. Чым скарысталася і абсалютная большасць тутэйшых беларусаў. У Літве прыняты і дзейнічаюць адным з найбольш дэмакратычных у Еўропе закон аб нацыянальных меншасцях. Закон аб адукацыі прадугледжвае магчымасці для стварэння школ на мовах нацыянальных абшчынаў, — у выпадку выканання імі неабходных для гэтага патрабаванняў. Вынікі выкарыстання гэтых магчымасцей мы і бачым у дзейнасці беларусаў Літвы.

Дэпартамент нацыянальных меншасцей і эміграцыі Літвы ў цесным кантакце з Камітэтам па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь на практыцы ажыццяўляюць прыняты парызтэту пры забеспячэнні правоў сваіх суродзічаў у суседняй дзяржаве. У Беларускай дзяржаўным педуніверсітэце імя М.Танка пяць год таму пачаў дзейнічаць курс літуаністыкі. На этнічных землях Гродзеншчыны

працуюць тры літоўскамоўныя сярэднія школы, адна з якіх, Гярвяцкая на Астравеччыне, як і беларуская ў Літве, дзяржаўная, а другая, у вёсцы Пеляся Воранаўскага раёна, — прыватная. (Беларусы прыватнай школы ў Літве не маюць). Дасягнута і рэалізуецца міждзяржаўная дамоўленасць аб квотах для студэнтаў-выпускнікоў беларускай школы ў Літве — у вышэйшых навучальных ўстановах Беларусі і літоўскіх школ Беларусі — у ВУНУ Літвы, што заклікана стымуляваць навучанне дзяцей абедзвюх нацыянальнасцей на роднай мове. Ажыццяўляецца шырокі двухбаковы абмен у сферах культуры, навукі, мастацтва.

Як і любы дынамічны працэс, гэты таксама не пазбаўлены праблем, але відавочна, што ў духу ўзаемнай добразычлівасці ўсе яны — вырашальныя.

Да надзённых пытанняў у сваіх стасунках з уладай беларусы Літвы адносяць перспектыву аднаўлення Вільнюскага музея імя І.Луцкевіча. Стадыя канцэптуальнага асновавання праблемы ў асяродку зямляцтва і досыць розныя погляды на яе з боку афіцыйных асоб аб'яваюць тут цікавае развіццё падзеі.

НА ЗДЫМКАХ: Йонас Лаўрынавічус; вучні Вільнюскай беларускай школы. Фота Галіны Канахэвіч.

Супольнасці і суполкі

Па сваёй сацыяльнай структуры беларусы Літвы — гэта людзі розных прафесій і заняткаў: ад сялян і рабочых да інжынераў, адміністрацыйных кіраўнікоў і членаў Сейма, ад настаўні-

каў да навукоўцаў, ад палітыкаў да людзей мастацтва, ад святароў да журналістаў. Для мяне як вядучага радыёпраграмы выніковае неабходнасць адлюстроўваць жыццё беларусаў як пэўнай,

Беларусь і Еўрапейскі Саюз: учора, сёння, заўтра

— Пачатак на 1-й стар. —

Галоўнымі падзеямі першага этапу сталі:

— візіт летам 1992 года ў Мінск прэзідэнта Еўрапарламента Э. Клепша;

— устанавленне 10 жніўня 1992 года дыпламатычных адносін паміж РБ і ЕС;

— падпісанне асноватворных дакументаў: Пагаднення аб партнёрстве і супрацоўніцтве (ППС) у сакавіку 1995 года і Часовага пагаднення аб гандлі (ЧПГ) у кастрычніку 1996 года.

ЕС заўсёды звязваў развіццё эканамічных адносін з палітычнымі, што з'яўляецца адной з асноўных прычын прымянення еўрапейскімі арганізацыямі практыкі "двайных стандартаў" у адносінах з Мінскам (дарэчы, у адносінах ЕС з КНР такі падыход не прымяняецца, нягледзячы на шматлікія нараканні ў адрас Пекіна, якія тычацца парушэння правоў чалавека, панавання камуністычнай ідэалогіі і гэтак далей).

Да лістапада 1996 года ППС праішло працэдуру ратыфікацыі ў парламентах 8 еўрапейскіх дзяржаў — членаў ЕС (Данія, Іспанія, Ірландыя, Вялікабрытанія, Швецыя, Грэцыя, Аўстрыя і Італія). Працэс далейшай ратыфікацыі быў спынены, і на працягу 1997 года шэрагам еўрапейскіх арганізацый было прынята некалькі рэзалюцый аб неабходнасці палітычных перамен у Беларусі. Але, нягледзячы на ўзагадны абставіны, у 1992 — першай палове 1996 года дыялог усё ж поступова развіваўся, пачаўся працэс фарміравання рэальных адносін. ЕС стаў буйным, пасля Расіі, знешнегандлёвым партнёрам Беларусі і галоўнай крыніцай валютных паступленняў.

Галоўнымі падзеямі другога этапу з'явіліся:

— рашэнне Еўрапарламента (канец лістапада 1996 года) аб непрызнанні вынікаў рэфэрэндуму;

— часовае спыненне ў студзені 1997 года Саветам Еўропы статусу "спецыяльна запрашанага" для Беларусі;

— Заява Савета ЕС па Беларусі ад 15 верасня 1997 года, якая вызначае палітыку ЕС у адносінах да РБ зараз. Савет ЕС прызнае ў якасці Асноўнага Закона Беларусі Канстытуцыю 1994 года, а ў якасці адзінага легітымнага заканадаўчага органа Вярхоўны Савет 13-га склікання. Працэс ратыфікацыі ППС спынены;

— непрызнанне ЕС вынікаў выбараў у Нацыянальны сход у кастрычніку 2000 года і выбараў Прэзідэнта ў верасні 2001 года;

— чарговае ўскладненне адносін восенню 2002 года, прычынай якога паслужыла адмова беларускіх улад прадоўжыць мандат Кансультацыйна-назіральнай групы Арганізацыі па бяспецы і супрацоўніцтве ў Еўропе (КНГ АБСЕ).

Такім чынам, галоўны змест другога этапу азначаў заканчэнне палітычнага дыялогу ЕС і Беларусі. Асноўныя супярэчнасці так і застаюцца нявырашанымі. Мінск, на думку еўрапейскіх лідэраў, не дэманструе гатоўнасці ўдасканаліваць заканадаўства. Беларускія ўлады, у сваю чаргу, справядліва ацэньваюць еўрапейскія рэзалюцыі і рэкамендацыі як грубае ўмяшальніцтва ва ўнутраныя справы нашай суверэннай дзяржавы.

У сакавіку 2003 года Парламенцкая Асамблея АБСЕ пасля дасягнутай дамоўленасці аб адкрыцці ў Мінску офіса АБСЕ прызнала дзеючы Нацыянальны сход Беларусі, узнавіўшы яго паўнамоцтва ў ПА АБСЕ. На жаль, кар-

дынальнага палітычнага адносін беларускіх афіцыйных улад з кіраўніцтвам ЕС за апошнія два гады так і не адбылося. Тым не менш, беларускі бок у цэлым становіцца ацэньвае супрацоўніцтва з офісам АБСЕ і лічыць неабходным нарошчваць канструктыўнае ўзаемадзеянне па ўсіх напрамках работы.

Становішча сур'ёзна ўскладнілі адмена візіту прадстаўнікоў трох еўрапейскіх парламенцкіх Арганізацый (Асамблей Савета Еўропы і АБСЕ, а таксама Еўрапарламента) у студзені 2004 года і дзве рэзалюцыі юрыдычнага камітэта ПАСЕ, прынятыя ў красавіку таго ж года, складзеныя кіпрскім дэпутатам Хрыстамасам Пургурыдасам. Фактычна гаворка ішла аб умяшальніцтве ва ўнутраныя справы суверэннай дзяржавы — еўрапейскія структуры патрабавалі ўнесці адпаведныя змяненні ў заканадаўства.

Былы кіраўнік місіі АБСЕ ў Беларусі Х. Вік катэгарычна сцвярджаў: "Дыялог можа быць толькі з грамадскім аб'яднаннем! Для Еўропы гэта новая стратэгія". Становішча ва ўзаемаадносінах Беларусі і ЕС вярнулася на ўзровень крызісных 1996-1997 гадоў.

Апошні буйны скандал у адносінах Беларусі і ЕС пачаўся ў пачатку студзеня 2004 года. Еўрапейская камісія распаўсюдзіла прэс-рэліз, у якім абвінавачвала кіраўніцтва Беларусі ў праследванні незалежных прафсаюзаў і парушэнні правоў працоўных. У красавіку 2004 года Мінск наведала камісія Міжнароднай арганізацыі працы (МАП). Планавалася, што яе вывады будуць гатовы ўжо да восені мінулага года. У канцы чэрвеня 2004 года планавалася таксама наведанне рэспублікі аналагічнай дэлегацыі Еўракамісіі. Аднак далей слоў справа не пайшла. Як і не з'явілася афіцыйнага паведамлення ад Еўракамісіі з выказанымі довадамі для адкрыцця расследавання і акрэсленай працэдурай удзелу бакоў.

ПЛЮСЫ І МІНУСЫ ПАШЫРЭННЯ ЕС ДЛЯ БЕЛАРУСІ

Самае масавае за ўсю гісторыю пашырэння Еўрапейскага Саюза 1 мая 2004 года па праву лічыцца знамянальным. Замест 15 членаў ЕС зараз налічвае 25, яго тэрыторыя павялічылася на чвэрць, насельніцтва — на 20 працэнтаў (да 450 мільёнаў), аб'ём УВП — на 5 працэнтаў. Па значнасці пятае пашырэнне ЕС значна пераўзыходзіць мінулыя, паколькі ў склад саюза ўвайшоў чацвёрты этнічны элемент — славянскі. Між першапачатковымі элементамі саюза (англа-саксонскім, германскім і лацінскім) і новым — істотная розніца, як у эканаміка-палітычных, так і ў культурных адносінах. Гэтыя абставіны ў многім абумоўліваюць найскладанейшы і супярэчлівы працэс выпрацоўкі новай еўрапейскай канстытуцыі.

Важнасць гэтай падзеі не толькі ў павелічэнні насельніцтва ці ў пашырэнні геаграфічных межаў ЕС. Думка большасці прыхільнікаў пашырэння зводзіцца ў цэлым да аднаго: уступленне ў ЕС новых членаў з'яўляецца, перш за ўсё, канчатковым і беспаваротным (Хацелася б раздзяліць гэты аптымізм! — Аўтар.) пераадоўваннем падзелу Еўропы, гістарычнай магчымасцю яе аб'яднання мірным шляхам пасля стагоддзяў войнаў і варажасці. Да таго ж, пашырэнне Еўропы можа дазволіць распаўсюдзіць стабільнасць і росквіт цяперашняга ЕС і на іншыя краіны кантынента, зрабіўшы яго больш бяспечным. Акрамя паскарэння эканамічнага росту, пашырэнне ЕС дае Еўропе больш важкія рычагі

ўплыву на сусветнай арэне.

З-за свайго геаграфічнага знаходжання Беларусь падтрымлівае самыя цесныя гандлёвыя, эканамічныя, культурныя сувязі з Латвіяй, Літвой, Польшчай, Эстоніяй, Чэшскай Рэспублікай, з краінамі, якія ў маі 2004 года сталі членамі ЕС. Доля пашыранага Еўрасаюза ў тавараабароце РБ узрасла практычна ўдвая. Аднак нявырашаныя пытанні палітычнага ўзаемадзеяння ствараюць праблемы для эканамічнага супрацоўніцтва.

Пашырэнне ЕС уплывае на эканоміку Беларусі па трох напрамках: змена ўмоў знешняга гандлю; выкарыстанне партнёрскіх сувязей у суседніх краінах ЕС (Польшча, Літва, Латвія) для працоўнага беларускіх тавараў на еўрапейскі рынак; умацаванне інвестыцыйнай прывабнасці Беларусі.

Апошнія абставіны звязаны з мяркуюмым прытокам тавараў і капіталу ў новыя краіны ЕС са "старых" краін — членаў арганізацыі. Пры гэтым чакаецца, што капітал з новых краін ЕС будзе імкнуцца "перакачаваць" на рынак ўсходніх суседзей, у прыватнасці Беларусі. Таму задача падняцця інвестыцыйнага рэйтынгу Беларусі прадстаўляецца вельмі важнай і актуальнай.

Статыстычныя дадзеныя эканамічных зносін РБ і ЕС, на жаль, не заўсёды дакладныя. Так, да прыкладу, паказчыкі аб'ёмаў экспарту Беларусі ў краіны ЕС практычна супрацьлеглыя: у 2003 годзе па статыстыцы, прыведзенай на афіцыйным сайце МЗС РБ, гэты паказчык склаў каля 3,6 мільярда долараў (гаворка ідзе пра Еўропу ў цэлым). А, па заяве прэс-сакратара Еўракамісіі Аранчо Гансалес, аб'ём гадавога экспарту РБ у краіны ЕС складае ўсяго 587 мільёнаў долараў. Разыходжанні ў лічбах істотныя.

З уступленнем у ЕС новыя дзяржавы-члены пачалі праводзіць не толькі агульную знешнюю палітыку, але і гандлёва-мытную палітыку. Замест розных тарыфных ставак у краінах "дзсяткі" пасля іх уступлення ў ЕС былі устаноўлены адзіны мытны тарыф. З аднаго боку, гэта стварае дадатковыя бар'еры ў гандлі. З другога боку, гэта спраціла знешнепалітычную дзейнасць беларускіх прадпрыемстваў на адным з буйных рынкаў свету. Пры гэтым, як правіла, адбылося паніжэнне тарыфных ставак. Палепшыўся доступ на рынак Польшчы, Чэхіі і Венгрыі, дзе мытныя тарыфы раней былі больш высокімі, але пагоршыўся на некаторых таварах доступ на прыбалтыйскія рынкі, дзе стаўкі былі ніжэй. У Эстоніі, да прыкладу, да ўступлення ў ЕС, тарыфныя бар'еры ўвогуле адсутнічалі.

Такім чынам, пераход на адзіны мытны тарыф у цэлым быў выгадным для большасці беларускіх прадпрыемстваў, хоць і стварыў у асобных выпадках дадатковыя мытныя бар'еры.

Значную выгаду беларускія экспартёры атрымалі ў выніку распаўсюджвання на іх дзеяння Агульнай сістэмы тарыфных прэфэрэнцый (АСТ, паніжэнне ці адмена імпартных тарыфаў на тавары), якія краіны ЕС прадстаўляюць краінам, што развіваюцца.

У той жа час негатыўным наступствам пашырэння ЕС для Беларусі прадстаўляецца перспектыва зніжэння інтэнсіўнасці чалавечых кантактаў. Новыя члены ЕС ужо зрабілі больш жорсткімі візавы рэжым на аснове норм Шангенскага пагаднення. Мяжа з ЕС можа, па сутнасці, стаць для беларусаў перашкодай. Гэта недапушчальна, таму што ўзаемадзеянне паміж Бе-

ларуссю і ЕС па лініі культуры, адукацыі, навукі, ліквідацыі наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС і гэтак далей павінна не толькі працягвацца, але і пашырацца.

ВЫПРАЦОЎКА НОВАЙ СТРАТЭГІІ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Фармальна шлях у пашыраную Еўропу для Беларусі адкрыты: у артыкуле 49 Дагавора аб стварэнні ЕС гаворыцца, што любая еўрапейская дзяржава можа падаць заяўку на ўступленне ў ЕС. Важна таксама адзначыць, што ні палітычныя, ні гандлёва-эканамічныя, ні культурныя кантакты паміж Беларуссю і ЕС не спыняюцца, а эканамічныя набываюць усё большыя размахы. Усе дзеянні беларускіх улад у гэтай сферы адпавядаюць так званай канцэпцыі "добрасуседства" ці "адказнага суседства", якую можна звесці да наступных напрамкаў:

— выпрацоўка агульнадзяржаўнай комплекснай стратэгіі ўзаемадзеяння РБ і ЕС;

— РБ прызнае, што яе інтарэсам, як і інтарэсам членаў ЕС, адпавядае стварэнне самадастатковай сістэмы агульнаеўрапейскай бяспекі;

— стымуляванне пераходу ЕС ад палітыкі абмежаванняў у адносінах да Беларусі да палітыкі прыцягнення Беларусі да плённага і ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва;

— развіццё праграмы партнёрства Беларусі і ЕС, гэта значыць размарожванне працэсу ратыфікацыі ППС;

— развіццё супрацоўніцтва Беларусі ў межах ініцыятывы ЕС "Паўночнае вымярэнне";

— развіццё гандлёвых адносін Беларусі з ЕС.

У плане палітычных ўзаемаадносін пашырэнне ЕС азначае ўзнікненне новых вострых праблем у адносінах Беларусі з Саюзам, для рашэння якіх неабходна наладзіць спыненне палітычны дыялог. Яшчэ ў пачатку 2002 года ЕС распрацаваў праграму "пакрокавай стратэгіі" ў адносінах Беларусі, якая прадугледжвала паслядоўную нармалізацыю палітычных адносін. І хаця ў бліжэйшым будучым не даводзіцца чакаць сур'ёзных змяненняў у адносінах з ЕС, ініцыятыва ЕС "Пашыраная Еўропа — новыя суседзі" таксама можа мець пэўнае практычнае ўвасабленне.

Цяжкасцей на шляху нармалізацыі адносін шмат. Тым не менш, у рэйтынгу сусветных праблем беларускае пытанне ўзнікае ўсё вышэй.

Якія ж перспектывы адносін РБ і ЕС? Еўрапейская грамадская думка, у многім дзякуючы намаганням дзяржаў Усходняй Еўропы, якія ўступілі ў ЕС, схіляюцца да таго, што неабходна спыніць працэс пашырэння ЕС і, як мінімум, наступныя 10 гадоў прысвяціць далейшаму развіццю арганізацыі ў існуючыя межы. Іншымі словамі, кансалідаваць краіны, якія толькі што ўвайшлі ў ЕС, далучыць іх да еўрапейскіх каштоўнасцей, выраўняць эканамічныя структуры і стварыць агульную абарончую і знешнюю палітыку 25 дзяржаў. Гаворка, згодна такой канцэпцыі, павінна ісці аб "спыненні на цяра пакаленне" (прыняцце Балгарыі і Румыніі не ўлічваецца). Новыя краіны ЕС проста не чацэне. Зыходзячы з такіх меркаванняў, фактар такога "згіганта", як Расія, робіцца для ЕС менш значным: Еўропа збіраецца кансалідавацца на базе ЕС, а Расія будзе выштурхнута ў Азію. Прадстаўляецца верагодным, што ў выніку будзе рэалізаваны менавіта такі пункт гледжання.

Згодна іншай канцэпцыі, якая таксама мае ўплывовых прыхільнікаў, ЕС не павінен спыняць экспансію, аднак трэба не пашырацца, а кінуць усе сілы і рэсурсы на стварэнне вакол ЕС вялікай прасторы сярэаўскай дзяржаў. Гэта ідэя выношваецца ў нетраха знешнепалітычных міністэрстваў буйнейшых еўрапейскіх дзяржаў. Прыхільнікамі гэтай стратэгіі была распрацавана канцэпцыя стварэння "чатырох прастораў". Калі развіваць гэтыя прасторы, можна прыйсці да таго, што да сярэдзіны XXI стагоддзя Расія будзе адчуваць сябе часткай Еўропы, а Еўропа не будзе баяцца страты расійскіх рынкаў і расійскай энерганосбітаў, ад якіх яна залежыць. Такім чынам, гэты варыянт прадугледжвае цеснае супрацоўніцтва з Расіяй. Выштурхоўванне гэтай вялікай дзяржавы ў Азію прывядзе да супрацьстаяння Расіі і ЕС. У выніку такога варыянта развіцця падзеяў магчымы новы віток саперніцтва, перш за ўсё, з-за ўплыву на былыя савецкія рэспублікі, якія аказаліся зацікаўленымі паміж двума буйнымі "ігракамі". Гаворка, у прыватнасці, ідзе пра Украіну, Малдову і Беларусь.

Восенню 2004 года Еўрасаюз паабяцаў не дапусціць самаізаляцыі Беларусі. Гадаць, якія будуць намаганні Бруселя і іншых краін, зацікаўленых у "дэмакратызацыі" Беларусі, прыйдзецца доўга. Летам 2005 года на вышэйшым узроўні ў ЕС зноў загаварылі пра Беларусь. Так, Еўракамісія — у тым ліку камісарам па знешняй палітыцы — было зроблена некалькі заяў з заклікам да нашых улад палепшыць адносіны да апазіцыі, няўрадавых арганізацый і СМІ. На сустрэчы лідэраў Вышэрадаўскай Чацвёркі (Чэхія, Польшча, Славакія і Венгрыя) 30 жніўня 2005 года, акрамя фарміравання бюджэту ЕС, было таксама закранута "беларускае пытанне".

ЕС збіраецца накіраваць новыя сродкі на далейшае развіццё "размытага" грамадства Беларусі. У жніўні 2005 года Еўракамісія афіцыйна пацвердзіла свой намер падтрымаць вяшчанне ў Беларусі радыёстанцыі Deutsche Welle, а таксама выдзеліла дадатковыя сродкі ў межах так званай Еўрапейскай ініцыятывы па дэмакратыі і правах чалавека.

Аднак, нягледзячы на заўважаны крокі, усе планы ЕС у адносінах да Беларусі прадстаўляюць сабой, па сутнасці, шырокую рэкламу.

Аб'яднаная Еўропа па-ранейшаму не мае дакладнай стратэгіі адносна Беларусі. Аб яе стварэнні гавораць даўно, але ЕС працягвае паўтараць ужо пройдзенае, робячы заявы без практычных наступстваў і пашыраючы на Беларусь дзеянне ўжо існуючых праграм (ТАСІС, напрыклад), якія часам занадта бюракратычныя. Да думкі беларускіх экспертаў-міжнароднікаў адносна альтэрнатыўных крокаў не прыслухоўваюцца: так, да гэтай пары не адкрыта прадстаўніцтва Еўракамісіі ў Мінску, не спрошчаны ўезд беларускіх грамадзян у ЕС, не заяўлена аб шырокай падтрымцы навучання беларускай моладзі ў краінах — членах Саюза. Замест гэтага падываецца пытанне аб становішчы польскай меншасці ў Беларусі (зноў ушышанне ў справы суверэннай дзяржавы, напрошваецца параўнанне са становішчам албанцаў у Косаве), у якой за ўсе гады існавання нашай незалежнай краіны ніякіх сур'ёзных праблем з уладамі да гэтага часу не ўзнікала.

Максім АБЛАУ, аспірант БДУ.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

Весткі Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў № 50

Юбілейны "Куфэрак Віленшчыны"

І верыў, і любіў, і спадзяваўся зноў
Вярнуцца ў родны край, дзе светла ад
дажджоў,
Як ад малітвы...

Віктар Шніп
Сёлета ўбачыў свет дзесці нумар гісторыка-краязнаўчага і літаратурна-мастацкага часопіса Віленскага краю "Куфэрак Віленшчыны".

Не шукайце гэтай мясціны на палітычнай ці географічнай картах краіны, бо квітнее яго прастора ў сэрцах тых літаратараў, чые творы складаюць адмысловы куфэрак часопіса. Менавіта ў акрэсленых ім вобразах, краявідах і постацях выяўляецца сапраўдная Віленшчына, з яе характарам, мовай і традыцыямі.

Перш, чым распавесці пра скарбы з куфэра, хацелася б выказаць асабліва падзяку галоўнаму рэдактару часопіса Міхасю Казлоўскаму (Маладзечна) за выхад пяцёрэдных і чарговага нумара — за выдатную падставу для роздуму пра лёс роднага краю, яго месца ў яго гісторыі...

ЁН СВЕТУ АДКРЫЎ ЗЯМЛЮ СВАЮ...

Пад такой рубрыкай мы знаходзім артыкул Андрэя Вашкевіча "Ксёндз Адам Станкевіч", прысвечаны асабе вядомага беларускага грамадска-палітычнага і культурнага дзеяча. Аўтар ставіць перад сабой задачу не толькі пазнаёміць чытачоў з жыццём А. Станкевіча, насычаным здзяйсненнямі і выпрабаваннямі, але і даць агульнае ўжўленне аб самых важных падзеях заходнебеларускай гісторыі. "Зрабіўшы свой жыццёвы выбар яшчэ на зары ХХ стагоддзя, кс. Ад. Станкевіч звязаў сябе з служэннем Богу і служэннем Айчыне. Ён ніколі не аддзяляў адно ад другога, спалучаючы душпастырскую дзейнасць з актыўнай грамадска-палітычнай і культурнай работай." — падкрэслівае А. Вашкевіч.

Акрамя таго, у нумары надрукаваны творы самога А. Станкевіча, прысвечаныя найбольш вострым праблемам тагачаснага беларускага грамадства як у сацыяльна-палітычнай, так і ў культурнай сферах.

НЕЗАБЫЎНАЕ...

Такім прынамсі складальнікам часопіса і мне, як чытачу, бачыцца вір падзей жыцця Яўгена Шыраева. Таму раю кожнаму, хто не абыхаваў да выпрабаванняў чужога і ўласнага лёсаў, зазірнуць на старонкі часопіса, каб прачыць, што значыць шукаць сябе, сваё месца на зямлі, сваю зорку на творчым небасхіле.

Я. Шыраеў, выдатны маскоўскі навуковец, акадэмік, публіцыст і мастак, уладжэнец Беларусі, прысвяціў шмат часу і творчай энергіі на даследаванні асаблівасцей фарміравання беларускай нацыі, адметнай нашай мовы і гісторыі.

Настрой аўтара, яго бачанне будучыні краіны, найбольш ярка ілюструюць яго наступныя словы: "Выхаванне нацыянальнай самасвядомасці магчымае толькі на глебе сапраўднай культуры, увазобленай у канкрэтных формах пазнання, апасродкаваная праз эстэтычнае ўспры-

няцце. У нас ёсць патрэба ў стварэнні мастацкіх твораў, асабліва гістарычнага зместу, з жыцця нашай знакамітай інтэлігенцыі, адукаванай арыстакратыі і духоўных пастыраў. Пра асабліва адораных прадстаўнікоў беларускай зямлі, якімі дагэтуль з прычыны гістарычнай неадведчанасці ганарымся не мы, а Польшча, Расія, Літва, залучыўшы іх у свой рэестр. І трэба рабіць гэта не марудзячы, трэба актыўна несці прасвету ў народ".

З ДУМАЙ ПРА ВЕЧНАЕ...

Нейкім нават містычным і ў нечым прарочым бачыцца мне працяг вышэйазначанай тэмы ў артыкулах віленскага мастака Алега Аблажэя, прысвечаных надзвычай вострым пытанням сучаснага грамадства — эстэтычнаму густу як аднаму з складальнікаў сталай і творчай асобы, якая можа з годнасцю прайсці выпрабаванне "невывознай зручнасцю быцця". Відавочна, сёння адзінкі аддаюць перавагу Святу, відаць, таму што шлях гэты цяжкі і не пясціць славай і раскошай.

Па меркаванні А. Аблажэя, на вечнае пытанне "куды ісці, які шлях выбраць, — кожны сапраўдны творца павінен адказаць сабе сам. Таму, хто ідзе сваім шляхам, верыць сваю розуму і сумленню, не гарантуючы ані слава, ані грошы, ані самастойнае жыццё. А творчы радасці — ТАК!"

І асабліва добра бачна гэта на прыкладах з жыцця і дзейнасці А. Станкевіча, М. Ермаловіча, Я. Шыраева і іншых.

Ды што расказваць, трэба чытаць!

Тым больш, што "Куфэрак Віленшчыны" — не проста часопіс, арыентаваны на краязнаўства, шырокае асвятленне гісторыі Беларусі, лёсу выдатных дзеячаў яе культуры, навукі, палітыкі.

Гэта — куфэрак мудрасці.

А прыхаванае ў ім, спадзяюся, не дасць нам загубіцца ў забыцці, нявер'і і няведанні...

Марыя УСАВА.

Андрэ БЁМ:

"Пісьменнік міжнароднага стандарта"

У Оршы прайшлі ўрачыстасці, прысвечаныя 75-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Караткевіча

Разам з уладамі Аршанскага раёна Віцебскай вобласці (відаць, толькі тут існуе такая шматтэматычная ўстанова, як "Музейны комплекс гісторыі і культуры Аршаншчыны") ГА "Міжнародная асацыяцыя беларусістаў" правялі 25-26 лістапада Міжнародную навуковую канферэнцыю "Значэнне творчасці Уладзіміра Караткевіча ў кантэксце еўрапейскіх культур", прымеркаваную да 75-годдзя з дня нараджэння пісьменніка.

У канферэнцыі прынялі ўдзел навукоўцы, аспіранты, студэнты, пісьменнікі, мастакі, кампазітары з Мінска і Оршы, а таксама з Бабруйска, Баранавіч, Віцебска і Мазыра. Прысутнічалі замежныя госці: паэт і дзяржаўны дзеяч Раман Лубкіўскі з Украіны, дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Цэзары Карпінскі, прафесары Варшаўскага ўніверсітэта Аляксандр Баршчэўскі і Фларыян Няўважны (другі з іх вучыўся з Караткевічам у Кіеўскім ўніверсітэце), філолаг Андрэ Бём з Германіі. Усяго на канферэнцыі было заслухана каля 30 дакладаў.

Немагчыма нават пералічыць усе цікавыя ідэі і думкі, выказаныя на канферэнцыі. Хочацца спадзявацца, што яны будуць выкладзены ў спецыяльным зборніку, які, як і

зборнік малюнкаў пісьменніка, вырашана выдаць. Але на адной думцы, якая выклікала агульную дыскусію, усё ж варта спыніцца. Дацэнт Баранавіцкага дзяржаўнага ўніверсітэта Алена Белая, пабываўшы ў Мілавідах, дзе праз дарогу ўстаноўлены помнікі мясцовым удзельнікам паўстання 1863 года і рускім салдатам, заўважыла на апошнім выяву зламанага коласа. На думку даследчыцы, гэта падказала пісьменніку (ён быў у Мілавідах) назву яго знакамітага рамана — "Каласы пад сярпом тваім".

Удзельнікі канферэнцыі пабывалі таксама і выступалі на ўрачыстым вечары, прысвечаным юбілею, гарадскім мітынгу ля Караткевічаўскага помніка ў парку, адкрыцці другой часткі музея пісьменніка (ён, дарэчы, знаходзіцца ў тым будынку былой бальніцы, дзе Караткевіч нарадзіўся). Адбыліся сустрэчы ў школах і бібліятэках Оршы.

Анатоль ВЕРАБЕЙ,
кандыдат філалагічных навук.
НА ЗДЫМКАХ: будынак музея У. Караткевіча ў Оршы; выява зламанага коласа на помніку рускім салдатам ля Мілавідаў.

Матэрыялы кангрэсу

Беларусы Варшавы ініцыявалі стварэнне помніка Купалу і Коласу

У маёй свядомасці — і, напэўна, я такі не адзін — многія творцы еўрапейскіх нацыянальных культур злучаюцца ў пары. Напрыклад, Італія: фларэнтынец Дантэ са сваёй Беатрычэ імгненна выклікае асацыяцыю з Петрайкам — аўтарам канцопаў, што перадаюць гісторыю яго кахання да Лауры. Што датычыць Іспаніі, то гэта рэнесансавы Сервантэс, вядомы па "Дон Кіхоту", ды маладзейшы за яго на пятнаццаць год Лопэ дэ Вега — стваральнік іспанскага тэатра і "Сабакі на сене". Французы — Вальтэр і Дзідро, святачы Асветніцтва. Пасля іх — нямецкія рамантыкі, народжаныя "бурай ды націскам" Гётэ і Шылер. Гэтыя так зракліся паміж сабой, што веймарскія землякі ўсталявалі ім сумесны помнік і далі ў рукі адзін лаўровы вянок на дваіх.

Паміж дзвюма славянскімі літаратурнымі "дзяржавамі" — Польшчай і Расіяй — ляжыць краіна, якая ў мінулым мела розныя назвы. У часы "п'ямён" — зямля Крывічоў, Дрыгавічоў, Радзімічоў. Пазней — тэрыторыя Вялікага княства Літоўскага, ядром якой была Навагрудская зямля. Люблінская Унія злучыла яе на пару "залатых вякоў" з Польшчай у федэрацыйную Рэч Паспалітую абодвух народаў. У гэтай краіне адвечна жыў люд, які наперакор моцнаму паланізацыйнаму ціску захаваў рысы сваёй нацыянальнасці — такія, як мова, традыцыя і народная культура.

Заняпад Рэчы Паспалітай і захоп Расіяй яе ўсходніх зямель даў ёй беларускую "сялянскую масу" да страты нацыянальнага аблічча шляхам русіфікацыі. З этнічнага насельніцтва "Паўночна-заходняга краю" на працягу ўсяго XIX стагоддзя выціскалі грамадскую свядомасць і рабілі яго масай "тутэйшых". Калі ж нехта і нагадваў: "Не пакідайце мовы беларускай, каб не

ўмерлі!", — то быў гэта беларус з уласнага выбару, шляхціц Францішак Багушэвіч. Зборамі сваіх вершаў "Дудка беларуская" і "Смык беларускі" пад псеўданімамі Мацей Бурчок і Сымон Рэўка з-пад Барысова клікаў ён да жыцця беларускае слова, паралізаванае жахам ад жандарскага самавольства. Калі хто і думаў, каб пракласці шлях "Пану Тадэвушу" Адама Міцкевіча пад беларускія стрэхі, дык гэта быў шляхціц Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч герба Лебедзь. У 1859 годзе царская цензура арыштавала яго пераклад Міцкевічавага шэдэўра на беларускую мову і пусціла віленскае выданне дымам...

Тры вызваленчыя ўздымы, тры паўстанні супраць цара ўстрасалі гэты край. У 1794 годзе на чале — Тадэвуш Касцюшка, сын Зямлі Беларускай. Доля яе людю, што цярпеў дваіны ўціск, нацыянальны і сацыяльны, вымусіла яго заступіцца за прыгоннае сялянства, якому ў Паланецкім універсале Кас-

цюшка надаў асабістую вольнасць. У лістападаўскім паўстанні 1830-1831 гадоў у некалькіх паведах Гродзенскай, Мінскай, Віленскай губерняў ваявалі атрады беларускіх сялян, узброеных косамі. Падчас студзенскага паўстання 1863 года ў Беларусі трымалі ўладу "чырвоныя" на чале з Канстанцінам ("Кастусём") Каліноўскім. Гэта яго "Мужыцкая праўда" склікала сялян Гродзеншчыны і Віленшчыны ў час, калі расійскае войска збіралася здушыць паўстанцкі рух у Польшчы і Літве. Арыштаваны ў студзені 1864 года, "мужыцкі король" загінуў на шыбеніцы на Лукішскай плошчы ў Вільні. "Дыктатара" Рамуальда Траўгуэта знішчылі ў Варшаве.

На гэтай парослай пустазеллем гістарычнай глебе браты Луцкевічы (з каталіцкай шляхты) пачынаюць абрабляць "Нашу ніву". Газета распачала аўтэнтычны рэнесанс інтэлектуальнага жыцця ў Беларусі. Вакол яе вырасла плеяда пісьменнікаў беларускага Адраджэння з дзвюма тытанамі: Янкам Купалам (Іванам Луцкевічам) і Якубам Коласам (Канстанцінам Міцкевічам). Абодва яны нарадзіліся ў адным і тым жа 1882 годзе. Купала трахі апырэдзіў Коласа, дэбютаваўшы вершам "Мужык" ужо ў 1905 годзе, надрукаваным у рускамоўнай газеце "Северозападный край", што выходзіла ў Мінску. Міцкевіч дэбютуе на год пазней вершам "Наш родны край" і падпісваецца псеўданімам, узятым з жытнёвай нівы, — Колас.

З першых слоў сваёй паэтычнай творчасці Купала становіцца пранікнёным выразнікам нядолі беларускага народа, яго памкненню да волі. І ніколі ў гэтым яму не перашкоджы каталіцка-шляхецкі радавод.

Канстанцін Міцкевіч, селянін з сялян-уніятаў, вырастае з бацькоўскай — Заканчэнне на 10-й стар.

Беларусы Варшавы ініцыявалі стварэнне помніка Купалу і Коласу

— Пачатак на 9-й стар. — тугі на кавалачку ўласнай раллі, так ніколі і не спраўджанай... І вокам патрыёта ахоллівае бацькоўскі край, ахінуты нядоляй і цемрай, "забыты Богам край!"

Менавіта гэты бок творчасці абодвух класікаў беларускай літаратуры, настолькі ж гуманістычны, наколькі бунтарскі, робіць іх постаці манументальнымі, роўнымі памянёным у пачатку вялікім імёнам творцаў еўрапейскіх нацыянальных культур на заслугах перад людзьмі.

І вось на ініцыятыве Управы Польскага таварыства беларусістаў, кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта, таварыства Польшча — Беларусь ды групы пісьменнікаў, перакладчыкаў беларускай літаратуры, культурных і грамадскіх дзеячаў, пераважна ўраджэнцаў беларускай зямлі, у 2004 годзе нарадзілася ідэя пабудовы ў сталіцы Польшчы, Варшаве, помніка абодвум беларускім пазтам: лірыку Янку Купалу і эпіку Якубу Коласу.

Прыгадаю, што Янка Купала нарадзіўся 7 ліпеня 1882 года, а загінуў у Маскве пры нявысветленых да сённяшняга дня абставінах 28 чэрвеня 1942 года. Не дачакаўся 60-га дня свайго нараджэння. Захапіўшыся пазізіяй Марыі Кананіцкай і Уладзіслава Сыракомлі, спачатку ён пісаў па-польску. Першы зборнік яго беларускіх вершаў "Жалейка", выдадзены ў 1908 годзе ў Пецярбургу, абвясціў нараджэнне творцы вялікага маштабу, пазта-абуджальніка беларускага народа ад стагадовага сну і нематы. Праз некалькі гадоў ён стаў

класікам беларускай грамадзянскай лірыкі, настаўнікам для некалькіх наступных пакаленняў.

Якуб Колас нарадзіўся 3 лістапада таго ж 1882 года. Малады выпускнік настаўніцкай семінарыі ў Нясвіжы пайшоў на канфлікт з царскімі ўладамі. У турме пачаў пісаць эпічную паэму "Новая зямля", якую мне пашчасціла перакласці на польскую мову. Гэты твор прыгажосцю і майстэрствам слова не саступае двум іншым шэдэўрам славянскай эпікі — "Яўгенію Анегіну" Пушкіна і "Пану Тадэвушу" польскага Міцкевіча — Адама. На думку многіх даследчыкаў і крытыкаў "Новай зямлі", менавіта Міцкевічова паэма падштурхнула і натхніла аўтара — Міцкевіча-Коласа.

Абодвух вялікіх творцаў нацыянальнай беларускай культуры выдала ў свет адна і тая ж зямля, на якой быў створаны "Пан Тадэвуш". Адзін з іх, Колас, дзіця сялян, носіць гэткае ж радзёвае прозвішча, што і польскі пазт Адам Рымвід Міцкевіч герба Порай. А ўсіх траіх іх яднае аднолькавая закаханасць у гэтую зямлю, яе душу і гісторыю, супольную на працягу цэлых стагоддзяў для палякаў і беларусаў пад адзінай назвай Вялікае княства Літоўскае.

Трэба нагадаць, што "Пан Тадэвуш" дачакаўся ажно трох поўных перакладаў на беларускую мову і столькі ж выданняў, у тым ліку аднаго манументальнага — трохмоўнага, з беларускім і рускім перакладам, выдадзенага з нагоды 200-годдзя з дня нараджэння Адама Міцкевіча. Справай гэтай займаўся Беларускі фонд культуры на чале з Уладзімірам Гілепам. Папя-

рэдне, у 2002 годзе фонд выдаў аналігічную трохмоўную версію "Новай зямлі" Якуба Коласа з маім перакладам на польскую мову.

У 2003 годзе ў цэнтры Мінска — сталіцы Рэспублікі Беларусь — паўстаў помнік польскаму пазту Адаму Міцкевічу — трэці на ліку пасля Навагрудка і Брэста.

"Мы глыбока перакананыя, — напісалі мы як сябры ініцыятыўнай групы, — што добрае суседства паміж нашымі народамі, беручы пад увагу пашырэнне літаратурных і агульнакультурных сувязей, а таксама патрэбу адплаціць узаемнасцю за пашану і любоў да асобы і твораў Адама Міцкевіча, выказаныя грамадствам Рэспублікі Беларусь, робіць нашу ініцыятыву ўсталявання ў Варшаве помніка беларускім пазтам — Янку Купалу і Якубу Коласу — на іх 125-гадовы юбілей з дня нараджэння — ва ўсіх адносінах своечасовай і карыснай для развіцця добрасуседскіх і сяброўскіх адносін паміж Польшчай і Беларуссю ў бліжэйшай і далейшай будучыні".

Цяпер ідэю беларусаў Варшавы разглядае кіраўніцтва польскай сталіцы. Ужо выбрана месца для помніка: недалёка ад універсітэта, на узбярэжжы Віслы, паблізу моста, які вядзе з беларускага накірунку ўглыб польскай краіны.

Чэслаў СЭНЮХ (Варшава). Пераклад з польскай мовы Настасі ГВОЗДЗЕВАЙ. НА РЭПРАДУКЦЫІ: паэма "Новая зямля" Якуба Коласа з польскім перакладам Чэслава СЭНЮХА.

Хада падзей

Наш сябар Бельгія

Невялікае каралеўства, што знаходзіцца ў Заходняй Еўропе, мае сваю адметную гісторыю. Цяпер бельгійцы адзначаюць 175-годдзе з часу яго ўтварэння. Якраз у гонар гэтай урачыстай даты таварыства "Беларусь — Бельгія" разам з сябрамі ГА "Маб" арганізавала вечарыну ў Даме дружбы.

Вечар пачаўся з выступлення Ганаровага Консула Бельгіі ў Беларусі Філіпа Вандэнбруле. Ён расказаў пра Бельгію і яе гісторыю. Быў паказаны фільм аб гэтай краіне.

Пасля адбылася прэзентацыя першага тома сямітомнага Збору твораў кампазітара Міколы Равенскага. Памёр ён у 1953

годзе ў Бельгіі. Творчасць яго набывае ўсё большую папулярнасць. Па словах народнага артыста Беларусі, прафесара Філіпа Скоробагатава, сябра асацыяцыі, так здарылася, што да гэтага часу ніводны беларускі кампазітар не мае свайго збору твораў... Равенскі

будзе першым, каму выпадзе такі гонар. Па словах Філіпа Вандэнбруле, у Бельгіі прымаюцца захады, каб магільна М. Равенскага знаходзілася пад апекай мясцовых органаў улады.

У музычнай частцы вечара хор "Арыента" пад кіраўніцтвам Алены Гулявай праспяваў песні на вершы бельгійскага паэта Марыса Карэма. На беларускую мову яго вершы перакладзены Андрэем Хадановічам і Эдзі Агняцет.

Юлія МІХАЛЮК.

НА ЗДЫМКУ: Ф. ВАНДЭНБРУЛЕ перадае падарункі музею шпітала інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны ў Бароўлянах.

In memoriam

Аляксандр Падлужны

21 лістапада 2005 года раптоўна пайшоў з жыцця вядомы беларускі мовазнавец, грамадскі дзеяч, педагог, выдатны сын беларускай зямлі, доктар філалагічных навук, прафесар, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандр Іосіфавіч Падлужны.

Нарадзіўся вучоны 16 жніўня 1935 года ў вёсцы Залесе Мсціслаўскага раёна. У 1954 годзе скончыў Мсціслаўскае педвучылішча, у 1959 — аддзяленне беларускай мовы і літаратуры БДУ. Настаўнічаў. У 1962 годзе паступіў у аспірантуру Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа АН БССР. У 1967 годзе абараніў кандыдацкую дысертацыю, у 1982 стаў доктарам філалагічных навук. З 1989 года — прафесар, з 1994 — акадэмік НАН Беларусі. А. Падлужны прайшоў усе прыступкі навуковай кар'еры — ад аспіранта да дырэктара Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа (1989-2003) і акадэміка-сакратара аддзялення гуманітарных навук і мастацтваў НАН Беларусі (1997-2002).

Асноўнымі напрамкамі навуковай дзейнасці А. Падлужнага з'яўляліся сучасная беларуская мова, сацыялінгвістыка, культура мовы. Ён першым у беларускім мовазнаўстве даследаваў гукавую сістэму беларускай мовы з пункту гледжання гукаўтварэння, акустычнай структуры і ўспрымання з дапамогай разнастайных тэхнічных сродкаў, стварыў арыгінальную тэорыю фаналогіі і на яе аснове зрабіў апісанне фаналагічнай сістэмы беларускай мовы ў сучаснай беларускай гістарыяграфіі і іншых. Частка дакладаў апублікавана на рускай і польскай мовах.

Чацвёрты блок, "Мовазнаўства", складаюць артыкулы, што асвятляюць моўныя ўзаемаўплывы, пытанні гісторыі, лексікаграфіі, антрапаніміі. Тут вылучаюцца публікацыі Г. Бідэра (Аўстрыя), А. Золтана (Венгрыя), Р. Марці (Германія), М. Саевіча, Н. Баршчэўскай, Б. Ціханюка, Я. Казлоўскай-Дода (Польшча), Н. Мячкоўскай, М. Прыгодзіча, Г. Мезенкі, С. Важніка (Беларусь) і іншых.

Тацяна РАМЗА, вучоны сакратар ГА "Маб".

тым, хто вывучае беларускую мову. Ён адзін з аўтараў кнігі "Беларуская мова для небеларусаў" (1973; 2 выд. 1978, на рускай мове), трэцяе, значна перапрацаванае і дапоўненае выданне якой выйшла пад назвай "Беларуская мова для тых, хто гаворыць па-руску" (1990, на рускай мове). У апошнія гады свайго жыцця А. Падлужны працаваў над праектам новай рэдакцыі "Правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі", узначальваў работу па стварэнні новай нарматыўнай граматыкі беларускай мовы.

Паралельна з навуковай работай А. Падлужны актыўна займаўся педагогічнай дзейнасцю. Выключная навуковая эрудыцыя, яркі педагогічны талент, шырокі філалагічны круггляд, бліскучае аратарскае майстэрства забяспечвалі нязменны поспех яго лекцыям сярод студэнтаў. Ён быў мудрым і чутлым настаўнікам, які выхавал 12 кандыдатаў навук. Два яго вучні з'яўляюцца дактарамі філалагічных навук.

А. Падлужны быў чалавекам, які клапаціўся пра лёс беларускай мовы, імкнуўся адстаяць яе права на дзяржаўнасць і выкарыстанне ў розных сферах грамадскага і палітычнага жыцця.

Шчыры суразмоўца, цікавы апавядальнік з тонкім пачуццём гумару, саркастычны сябар, уважлівы і клапацлівы муж і бацька, чалавек, які любіў жыццё, — такім запамінаецца яго. Яркае ўражанне ад яго самабытнай валявой асобы, яго плённага самаахвярнага жыцця, імкнення рабіць добра дзеля добра назаўсёды застаюцца ў сэрцах тых, хто ведаў яго.

Наталля ПЕРАВАЛАВА, Вікторыя УЛАСЕВІЧ, супрацоўніцы Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

Кнігарня

Зборнік "Acta Albaruthenica. 5"

Як паведамлялася ўжо, у чэрвені 2005 года Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Польскі інстытут у Мінску, ГА "Маб" правялі канферэнцыю "Польска-беларускія культурныя, літаратурныя і моўныя сувязі". Восенню пры падтрымцы Беларускага рэспубліканскага фонду фундаментальных даследаванняў пад агульнай рэдакцыяй Міколы Хаўстовіча, Аляксандра Баршчэўскага і Сяргея Запрудскага выйшаў з друку пяты выпуск навуковага зборніка "Acta Albaruthenica", у якім змешчаны даклады, якія прагучалі на гэтай канферэнцыі.

Acta Albaruthenica

5' 2005

Зборнік распачынае вітальнае слова саветніка Пасольства Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь дырэктара Польскага інстытута ў Мінску Цэзарыя Карціньскага, у якім ён зазначае, што "канцэпцыя альманаха — развіццё беларусістыкі ў Польшчы і Беларусі, вывучэнне гісторыі, мовы, літаратуры даўняй Рэчы Паспалітай і сучаснай культуры нашых краін, сутучныя з місіяй Польскага інстытута ў Мінску, якая заключаецца ў наладжванні супрацоўніцтва нашых народаў у навукова-гуманітарнай і мастацкай сферах".

Пад сваёй вокладкай зборнік аб'яднаў больш за 40 артыкулаў навукоўцаў з розных рэгіёнаў Беларусі, Польшчы, Аўстрыі, Венгрыі і Германіі. Структурна альманах падзелены на чатыры блокі: "Памежжы моў — памежжы культур (даследчыкі і творцы): Эльжбета Смудкова", "Літаратуразнаўства", "Гісторыя і культура", "Мовазнаўства".

Другі блок зборніка "Літаратуразнаўства" складаюць артыкулы, у якіх разглядаюцца праблемы гісторыі беларускай літаратуры. Назавём некаторыя з іх: С. Кавалёў — "Рыцарскі раман у беларускай літаратуры", В. Крычко — "Царкоўнаславянскае красамоўства св. Кірылы Тураўскага ў польскай медыявістыцы", Г. Навасельцава — "Вобраз Маці-Радзімы ў творчасці Адама Міцкевіча і Яна Баршчэўскага", П. Навойчык — "Польская паэзія на старонках "Нашай нівы", З. Тычына — "Сон як мастацкі прыём ва "Успамінах квестара" Ходзькі", М. Хаўстовіч — "Людвік Штырмер і станаўленне беларускага грамадскага руху ў 40-я гады XIX стагоддзя", Н. Русецкая — "Фунеральная паэзія Ф.-У. Радзівіл". Культурна-літаратурныя сувязі мінулага стагоддзя знайшлі адпаведнае ў дакладах А. Баршчэўскага "Царская і савецкая рэчаіснасць ва ўспамінах айца Язэпа Германові-

ча "Кітай — Сібір — Масква", І. Багдановіч "Беларусь у паэтычнай інтэрпрэтацыі Яна Булгака (паэма "Моја зямля", 1919)", Н. Панасюк „Сувязь Марыі Родзевіч з Беларуссю і беларускай культурай" і іншых.

Камайская цвярдзіні — 400 год

Цяпер людзі ідуць да Камайскага касцёла, каб адзначыць яго 400-гадовы юбілей. Гэта свята для ўсіх, хто неаб'якавы да гістарычнай, мастацкай, духоўнай спадчыны нашага народа.

400 год таму назад узняўся над невялікай вёскай на Пастаўшчыне велічны абарончы храм. Сёння — гэта прыгожы і магутны сведка свайго мінуўшчыны, славы нашых продкаў, якія мужна і годна абаранялі незалежнасць нашай Бацькаўшчыны, адзін з храмаў, які ўзяты пад ахову дзяржавы.

Гісторыя вёскі і касцёла сваімі каранямі заходзіць у далёкае мінулае. Упершыню Камаі ўпамінаюцца ў пачатку XVI стагоддзя як уладанне Леба Юр'евіча Пронскага, які потым перадаў іх свайму сыну Сямёну. Сямён Лебавіч Пронскі прыняў каталіцызм, займаў відныя дзяржаўныя пасады. Магчыма, па яго распараджэнні і быў пабудаваны драўляны касцёл.

З 1592 года Камаі сталі ўласнасцю браслаўскага ваяводы Яна Рудаміны Дусцакага. Яны ўжо ўпамінаюцца як мястэчка, тут працуюць саматужныя майстэрні, ладзяцца кірмашы.

У 1600 годзе пачалася вайна са Швецыяй, а праз два гады, вясной, успыхнула эпідэмія, шмат людзей вымерла. У гэты час здарыўся неўрадавы, пачаўся вялікі голад. Магчыма, гэта і паслужыла прычынай звароту людзей да Бога, каб абараніць ад няшчасцяў, — пачалася будаўніцтва касцёла.

У 1603 годзе Ян Рудаміна Дусцакі, кашталян Навагародскі, распачаў будаўніцтва чатырохвежавы касцёла-крэпасці. Ён ахвяраваў многа багацця, выдзеліў 30 коп грошаў з двара Камаі і па 3 грошы з падуладных вёсак, падарыў дом з "плячоўкай" для спеваў, доступ да камайскага возера.

Касцёл служыў не толькі рэлігійным мэтам, але і з'яўляўся сховішчам для мясцовага люду. Храм меў вельмі моцныя сцены, на рогах будынка стаялі вежы, а велізарныя сутаўрэны прызначаліся для захоўвання вайсковага рыштунку і харчу. Валок дзядзінца ўзвышалася мураваная агароджа.

Камайскі касцёл — адзін з самых позніх і апошніх храмаў абарончага тыпу ў Беларусі. У стылявой трактоўцы тут спалучыліся формы абарончага дойлідства, готыкі і рэнесансу. Ён прасты паводле кампануюкі: двухвежавы, двухзальны, з вялікай апсідай. З боку апсіды ёсць сляды лясчэ дзвюх веж. Гэта сведчыць, што першапачаткова былі чатыры вежы. Галоўны фасад асноўнага аб'ёму завершаны трохвугольным шчытом, раскрапаным у вер-

хняй частцы чатырма плоскімі арачнымі нішамі з байніцамі, Вежы вышыней каля 16 метраў маюць два ярусы круглых байніц, якія абаранялі ўваход у касцёл.

Зямлю Камайшчыны не раз тапталі ногі ворагаў. Пацярпела яна і ў час вайны са шведамі ў 1655-1667 гадах. Была разбурана вёска, пацярпелі касцёл. Як памяць аб тых выпрабаваннях у фасадную сцяну касцёла ўмуравалі ядры са шведскіх гармат. Вялікую шкоду нанесла касцёлу Паўночная вайна (1700-1721), пасля якой на працягу 10 гадоў ён рэстаўрыраваўся.

Пярэйдзем у XIX стагоддзе. Паўстанне 1863-1864 гадоў не пакінула аб'якавымі шляху і мяшчан Камайшчыны. У Камаях стаяў атрад з 300 пехацінцаў і 200 коннікаў. Духавенства было на баку паўстанцаў. Адзін з паўстанцаў, Фларыян Данюскі, пахаваны на Караліноўскіх могілках. Нядаўна яму пастаўлены помнік. Удзельнікам паўстання быў і вядомы мастак з маэнтка Каралінова Альфрэд Ромер. Ён удзельнічаў у размалёўцы касцёла, трыма абразы. Справа ад алтара знаходзіцца абраз "Пан Езус і сірата", напісаны А. Ромерам. Цяпер імя мастака прысвоена Пастаўскай мастацкай школе.

Вядома, вялікая заслуга ў тым, што касцёл захаваўся, людзей старэйшага пакалення. Гэта яны аберагалі касцёл, прыбіралі яго, дапамагалі святарам, вучылі дзяцей малітвам. Нізікі паклон ім за гэта. І цяпер касцёл трымаецца на гэтых людзях, яны заўсёды гатовы прыйсці на дапамогу.

Увогуле Камайшчына славіцца таленавітымі людзьмі. Возьмем толькі двух з іх.

Браніслаў Руткоўскі, музыка, дырыжор, педагог, публіцыст. Нарадзіўся ў Камаях у 1895 годзе. Вучыўся іграць на аргане ў Камайскім касцёле, затым у Пецярбургу, Вільні, Парыжы. Быў выкладчыкам музыкі ў Варшаўскай кансерваторыі. Даваў арганамію на месце адсвяткавалі 400-годдзе Камайскага касцёла. Было многа духавенства, работнікаў друку, у тым ліку з суседніх краін. Спрыялі юбілею ўлады Пастаўскага раёна. А палякі падарылі зван, які ўжо ўстаноўлены (вы яго бачыце на здымку). На другім здымку — выгляд Камайскага касцёла збоку.

Аркадзь Нафрановіч, паэт. Праваслаў-

ны па веравызнанні, ён аднак не стаіць убаку ад жыцця касцёла. Яго вершы "Католік не чужы ў царкве, а праваслаўны ў касцёле", "Дзве дарогі да аднаго Бога", "Ля карціны Рафаэля "Сікцінскага Мадона" і іншыя друкаваліся ў часопісах "Дыялог" і "Ave Maria".

Але галоўна асоба ў касцёле — святар. У пачатку XX стагоддзя ў Камайскім касцёле пачаў сваю святарскую дзейнасць ксёндз-паэт Казімір Сваяк (Канстанцін Стаповіч). Ён вельмі любіў сваю Радзіму, свой народ, хацеў быць сваяком у кожнай хаце, кожнаму чалавеку. Выступаў з беларускімі казанямі, пісаў вершы, апавяданні, рэлігійныя артыкулы, апрацоўкі евангелічных сюжэтаў. Напісаў філасофскі дзёнік "Дзея майё мыслі, сэрца і волі" і кнігу верш "Мая ліра". Імя Казіміра Сваяка носіць касцельная бібліятэка, якой я загадваю, як кажуць, на грамадскіх пачатках.

30 гадоў жыцця і святарскай дзейнасці (з 1944 па 1974) аддаў касцёлу вядомы ксёндз Андрэй Булька. Ксёндз Андрэй Булька і арганіст запрашалі дзяцей-падлеткаў наведваць касцёл. Апаведы святара пра архітэктурную касцёла, абразы, скульптурныя выявы, спевы пад суправаджэннем арганнай музыкі былі добрай школай рэлігійнага і эстэтычнага выхавання дзяцей.

Добрая традыцыя атрымала працяг. З 1995 года пры Камайскім касцёле адкрыўся лагер для дзяцей і моладзі "Канікулы з Богам". Цяпер тут свой адпачынак праводзяць у асноўным дзеці з Чарнобыльскай зоны.

З ліпеня 2002 года пробашчам касцёла з'яўляецца ксёндз Яцэк Хутман. Гэты святар шмат робіць для аднаўлення і рэстаўрацыі касцёла, праводзіць вялікую душпастырскую работу. Яго палюбілі і дзеці, і дарослыя.

Да сказанага магу дадаць, што нядаўна мы адсвяткавалі 400-годдзе Камайскага касцёла. Было многа духавенства, работнікаў друку, у тым ліку з суседніх краін. Спрыялі юбілею ўлады Пастаўскага раёна. А палякі падарылі зван, які ўжо ўстаноўлены (вы яго бачыце на здымку). На другім здымку — выгляд Камайскага касцёла збоку.

Геневефа ДУБІЛОВІЧ, настаўніца Мулярскай школы Пастаўскага раёна.

Традыцыі хрысціянскага братэрства

АСВЕТНІЦТВА
Існуе ў Беларусі праваслаўнае брацтва ў гонар Віленскіх пакутнікаў, самае старэйшае сярод створаных на хвалі духоўнага ўздыму пачатку 1990-х. Узнікла яно пры мінскім саборы Пятра і Паўла і створана людзьмі, якія атажамліваюць сябе з праваслаўнай традыцыяй і імкнучца супрацоўнічаць з царквой у справе асветніцтва, адраджэння царкоўнай свядомасці, храмабудуўніцтва і іншым. Найбольш відавочныя вынікі дзейнасці брацтва ў выданні календароў, кніг, даведнікаў і іншай асветніцкай літаратуры.

У гэтай справе наладжана сталае супрацоўніцтва з праваслаўнымі беларусамі ў Польшчы. Там яшчэ ў сярэдзіне 1980-х у асяродку брацтва праваслаўнай моладзі ўзнікла ідэя мець сваё выданне, што і было рэалізавана ў часопісе "Przegląd Prawosławny". Цяпер гэта папулярны штотомсячнік, які адлюстроўвае жыццё Праваслаўнай царквы ў Польшчы і свеце. Акрамя таго, у ім друкуюцца матэрыялы пра жыццё этнічных меншасцей, ёсць старонкі на беларускай, украінскай і рускай мовах.

За апошнія дзесяць гадоў сіламі праваслаўных грамадзян (або з іх непасрэдным удзелам) выдадзена намала кніг па гісторыі і культуры беларусаў у Польшчы.

ПРАВАСЛАЎЕ ў ПОЛЬШЧЫ
Паводле афіцыйнай статыстыкі, у Польшчы налічваецца каля 600 тысяч праваслаўных вернікаў. Польская праваслаўная царква складаецца з 7 епархій, на тэрыторыі якіх дзейнічае 250 прыходаў, 410 храмаў і 6 манастыроў. Пастырскае служэнне здыісяняюць больш як 300 святароў, падрыхтоўка якіх вядзецца ў Варшаўскай духоўнай семінарыі і на факультэце праваслаўнага багаслоўя пры Варшаўскай хрысціянскай акадэміі.

Па колькасці праваслаўных у Польшчы, здаецца, няшмат, але яны вельмі актыўныя, з вялікай адказнасцю бяруцца за многія канкрэтныя справы. Вядома, што ў грамадскім жыцці Польшчы традыцыйна значную ролю адыгрывае каталіцкі касцёл. Праваслаўны проста не можаць заставацца ў цені, бо тады яны зусім асімілююцца, знікнуць з канфесійнай карты польскай дзяржавы. Таму, калі каталікі дабіваюцца пэўных заканадаўчых актаў на карысць касцёла, то праваслаўныя, згодна з Канстытуцыяй, маюць права і дамагаюцца таго ж адносна праваслаўнай царквы. Так было, напрыклад, пры ўвядзенні Закону Божана ў праграмы дзяржаўных агульнаадукацыйных школ. Тады якраз выразна праявілася здольнасць нашых братоў аб'яднацца і супольна здзейсніць подзвіг у імя хрысціянскай асветы. Літаральна за год-два былі выдадзены адпаведныя праграмы, падручнікі, падрыхтаваны кадры выкладчыкаў.

За апошнія 10-15 гадоў у Польшчы ўзведзена шмат новых велічных храмаў, для іх роспісу запрашаюць мастакоў нават з Грэцыі і Балгарыі, адраджаны

старажытны Супрасльскі манастыр, створана ікананіская школа ў Бельску, зучыць радыё "Ortodoxia".

ПЛЕН СУПРАЦОЎНІЦТВА
Брацтва ў гонар Віленскіх мучанікаў выдае на беларускай мове часопіс "Праваслаўе", у рэдкалегію якога ўваходзяць нашы калегі з Польшчы. На старонках выдання раскрываюцца тэмы з сучаснага багаслоўя, царкоўнай гісторыі, мастацтва, друкуюцца пераклады на беларускую мову богаслужбовых і іншых тэкстаў. Выданне "Праваслаўя" стала магчымым пры падтрымцы беластоцкага выдавецтва "Ortodruk", якое спецыялізуецца на выданні духоўнай і асветніцкай літаратуры. Сёння ёсць ужо цэлы спіс кніг, якія пачылі свет дзякуючы ўзаемнай зацікаўленасці і практычнай дапамозе абодвух бакоў. — "Як разбуралі цэрквы" Міхала Болтрыка, "Іконы: Акіо ў вечнасць" Мішэля Кена, "Запіскі сельскага свяшчэнніка" Плякіда Яцкоўскага і іншыя.

У Беластоку ўжо некалькі гадоў з вялікай самахвярнасцю вядзецца работа над стварэннем падручнікаў для беларускіх ліцэяў і гімназіяў. Ужо падрыхтаваны і выдадзены дапаможнікі па беларускай мове, гісторыі, завяршаецца падрыхтоўка падручніка па геаграфіі.

ЯДНАЮЦЬ СВЯТЫНІ
Праваслаўныя вернікі Беларусі — частая гасці ў Польшчы. Найбольш цэныя кантакты ўсталяваліся паміж суседнімі епархіямі — Гродзенскай і Беластоцкай. Вернікі ладзяць паломніцтвы ў Беласток да мошчы святога мучаніка Гаўрыіла, у Супрасльскі манастыр, на святу гару Грабоўку. Штогод на свята Праабражэння Гасподняга на Грабоўцы адбываецца ўрачыстае агульнапольскае свята з вялікай колькасцю народу, у тым ліку моладзі. Групы вернікаў адпраўляюцца з прыходаў за некалькі дзён, ідуць пехатой, несучы вялікія і малыя крыжы, каб усталяваць іх згодна з традыцыяй на святой гары. Крыж сімвалізуе ахвяру Богу, подзвіг малітоўны і пакаяльны.

Також я агульнапольскае свята адбываецца і 10 жніўня, у дзень Супрасльскай іконы Божай Маці, якая ўшаноўваецца праваслаўнымі Польшчы і Беларусі. З захопленнем паломнікі расказваюць пра адраджаны галоўны манастырскі храм — велічны Благовешчанскі сабор, які ў 1944 годзе быў узарваны адступаючымі часткамі нямецкага войска і шмат гадоў адбудоваўся з дапамогай праваслаўных розных краін, у тым ліку з Беларусі.

За апошні час наладзіліся паломніцкія паездкі з Польшчы і да нашых святынь у Жыровічы, Палацк, Тураў. Некалькі гадоў таму ў Беларусі з вiзiтам павівай Мітрапаліт Варшаўскі і ўся Польшчы Сава. Працягваюцца кантакты паміж моладдзю, і гэта дае надзею, што традыцыя хрысціянскага братэрства, супольнай малітвы і працы не знікне.

Марына ГАБРЫЯНІК.

Царкоўна-краязнаўчыя чытання

Віленскі асветнік Сяргей Паўловіч

Споўнілася 130 гадоў з дня нараджэння беларускага педагога і перакладчыка Сяргея Паўловіча (1875—1940). З гэтай нагоды ў Мінску, брацтвам у імя Трох віленскіх пакутнікаў былі арганізаваны царкоўна-краязнаўчыя чытання з удзелам навукоўцаў, выкладчыкаў, студэнтаў, журналістаў.

Асноўныя факты жыццявага і творчага шляху С.Паўловіча, самахвярнага працаўніка на ніве народнай асветы, нам вядомы з публікацыяў тут спалучыліся формы абарончага дойлідства, готыкі і рэнесансу. Ён прасты паводле кампануюкі: двухвежавы, двухзальны, з вялікай апсідай. З боку апсіды ёсць сляды лясчэ дзвюх веж. Гэта сведчыць, што першапачаткова былі чатыры вежы. Галоўны фасад асноўнага аб'ёму завершаны трохвугольным шчытом, раскрапаным у вер-

Вярнуўшыся на радзіму, С. Паўловіч жыў у Вільні, працаваў у Віленскай беларускай гімназіі інспектарам, выкладчыкам Закона Божана, а ў 1927/28 навучальным годзе займаў пасаду дырэктара гэтай установы. Ён знаходзіўся сярод найбольш актыўных працаўнікаў на ніве адукацыі ў настаўніцкай бібліятэцы пачатковых школ з беларускай мовай навучання. Самай арыгінальнай, метадычна і дыдактычна досканалай працай Паўловіча лічыцца яго буквар "Першыя зерняцікі" (Вільня, 1936), зроблены з вялікай любоўю да дзяцей. Другое выданне буквара выйшла лацінкай у 1937 годзе пад назвай "Zasieiki". Як вядома, абавязковым прадметам у тагачасных дзяржаўных пачатковых школах, а таксама гімназіях быў Закон Божы. Беларуская грамадскасць, у тым ліку большасць святарства і прыхаджан ставілі пытанне пра выкладанне гэтага прадмета на беларускай мове, бо іншай (польскай ці рускай) дзеці проста не ведалі. Фактычна ва ўсіх сельскіх прыходах у 1920-я гады навучанне Закону Божаму ў пачатковых школах вя-

лося па-беларуску. Гэтым тлумачыцца актуальнасць і важнасць падрыхтоўкі адпаведнага падручніка. Была створана адмысловая Беларуская камісія з багаслоўяў і мовазнаўцаў для падрыхтоўкі і выдання падручнікаў на рэлігіі.

У 1926-м была надрукавана падрыхтаваная Паўловічам "Свяшчэнная гісторыя Старога Завету. Для беларускіх пачатковых школ і малодшых класаў гімназіяў", а ў 1936 — "Свяшчэнная гісторыя Новага Завету. Падручнік для беларускіх школ і самаадукацый". Гэтыя кнігі пакуль што не маюць аналагаў. Пры пэўнай дапрацоўцы дзеля набліжэння да сучаснай літаратурнай мовы яны маглі б выкарыстоўвацца ў беларускіх нядзельных школах і сярэдніх навучальных установах і цяпер.

А ў 1933 годзе пад рэдакцыяй Сяргея Паўловіча быў выдадзены "Праваслаўны малітваслоў" на царкоўнаславянскай і беларускай мовах, які часова быў дапушчаны да ўжывання ў беларускіх пачатковых школах Віленскай акругі. Па рэкамендацыі Камісіі па беларускіх падручніках выйшла ў свет падрыхтаваная Паўловічам "Першая навука Закону Божана. Падручнік для пачатковай школы (I—V аддзель)" (Варшава, 1935).

Лідзія КУЛАЖАНКА, кандыдат гістарычных навук.

СЛАВЯНКА

Вераб'інымі крыламі да Балтыкі сягнулі беларусы з Любані

Узорны фальклорны ансамбль "Верабейкі" Любанскага раённага Цэнтра культуры прадстаўляў нашу радзіму на XVIII міжнародным фестывалі фальклору "Балтыка-2005", які адбыўся 5-10 ліпеня ў Вільнюсе (Літоўская Рэспубліка). Фальклорныя гурты 12 краін свету, якія прадстаўлялі Беларусь, Бельгію, Боснію і Герцагавіну, Балгарыю, Эстонію, Іспанію, Латвію, Літву, Македонію, Нарвегію, Славенію, Турцыю, на гэты раз сталі ўдзельнікамі фестывалю.

"Балтыка" — гэта самы вялікі і самы прадстаўнічы фестываль фальклору на Балтыйскім узбярэжжы. Фестываль заснавалі тры прыбалтыйскія краіны — Літва, Латвія, Эстонія. Кожны год ён праходзіць у новай краіне. Менавіта гэтыя тры краіны з'яўляюцца абавязковымі ўдзельнікамі кожнага фестывалю, астатніх удзельнікаў нацыянальных аргкамітэты запрашаюць на свой выбар.

Кажуць: сябрамі свет трымаецца. Так і з запрашэннем на фестываль. Нашы сябры са Студэнцкага этнаграфічнага таварыства — грамадскага аб'яднання, што працуе ў Мінску, выйшлі на арганізатараў і прапанавалі нас як гурт, што адпавядае запатрабаванню. На фестываль заўсёды запрашаюцца толькі фальклорныя гурты, якія прапагандаюць каранёвыя формы свайго нацыянальнага фальклору ва ўсіх яго праявах: песня, танец, казка, музыка, народнае адзенне. У выніку мы атрымалі запрашэнне не больш і не менш, як ад Міністэрства культуры Літоўскай Рэспублікі і Літоўскага нацыянальнага культурнага цэнтра.

ДЗЕНЬ ПЕРШЫ. Знаёмства.

Падрыхтаваўшы строі, мы прыселі, чакаючы аўтобуса, на лавачку. Праз некаторы час міма нас, не хаваючы зацікаўлены позіркаў, прайшлі ўдзельнікі гурту "Стрыларынген" з Нарвегіі. Мы з цікаўнасцю разглядалі іх строі, а яны нашы. Не ведаю, на колькі б часу хопіла нас для гэтага занятку, але з той жа гасцініцы выйшлі іспанцы. Усе невысокага росту, у адрозненне ад высокіх нарвежцаў, апранутыя ў рознакаляровыя паркаль і атлас, на мужчынах крыху смешныя для нас белыя шырокія шорты.

Напачатку ўсе трымаліся паасобку, і нават нейкая насяражанасць павісла ў паветры. Першымі знайшліся нарвежцы — яны затанчылі свой нацыянальны танец проста на траве пад скрыпку. Затым загучалі іспанская гітара, высокі мужчынскі голас, кастаньеты, закружыліся ў танцы іспанкі, далучаючы да танца мужчын, нават нашага Васіля Семашкевіча ўзялі. Потым загучаў гармонік, па-беларуску выводзячы "Лявоніху", і закружылася вяселька андаракаў. Першае знаёмства адбылося, і мы ўсе гуртам селі ў аўтобусы, накіраваліся да цэнтра Вільнюса. У старажытным касцёле бернардзінцаў адбылося неафіцыйнае адкрыццё фестывалю. Пад зводамі касцёла пры шматлікай публіцы гучалі нацыянальныя легенды аб стварэнні свету і з'яўленні чалавека, нацыянальныя песні і танцы, шчодро расквечаныя суквеццем народных касцюмаў. Панавала над усім сама Літва — такая розная і такая знаёмая.

Эдзівіла нас выступленне гурту "Герцэговас" з Босніі і Герцагавіны. Гучала юраўская песня на зразумелай нам, амаль беларускай мове, а вось строі былі хутчэй падобныя на турэцкія ў мужчын і на гуцульскія ў дзяўчат. Калі на лобнае месца выйшаў гурт "Коледа" з Славеніі, зноў загучала зразумелая нам славянская мова, і строі ў іх былі славянскія — з бялюткага льну, з адным толькі чырвоным паясочкам на таліі. Бліжэй па гучанні было выступленне гурту "Быстрыка" з Балгарыі. Спяваюць яны народным антыфонам. Мабыць, гэты гурт, акрамя гаспадароў, адзіны прадстаўляў аўтэнтычных выканаўцаў.

Настаў час для нашага выступлення, і залунала пад зводамі старажытнага касцёла веснавая гукальная песня "Плач, плач салавейко". Нашы дзяўчаты сваімі галасамі нібы дух беларускі перадалі. А ўжо калі загучаў гармонік і заскакалі мы "Юрачку", то ўсе прысутныя адчулі прыязнасць да нашай роднай Беларусі. Мы бачылі, як пасвятлелі, павесялелі ва ўсіх твары.

У гэты ж дзень надвечоркам была наладжана творчая сустрэча з фальклорным дзіцячым ансамблем "Лянок", які працуе пры адной са школ

"Верабей" — жверблюкас, а Беларусь, як вы здагадаліся, — Балтарусія.

Македонцам пашчасціла, і яны свае карагоды пад нацыянальныя духавыя і ўдарныя танчылі пасля нас і без дажджу. Македонскія танцы амаль усе карагодныя, насычаныя вялікай колькасцю дробных рухаў нагамі, а будова амаль заўсёды кругавая. Для нас было гонарам, што і там ведаюць пра Беларусь на міжнародным фестывалі "Славянскі базар". Македонцы казалі, што ўжо маюць запрашэнне на наступны год.

Пасля абеда, калі мы паспелі ўжо падсохнуць, на вялікай сцэне парка культуры адбылося афіцыйнае адкрыццё фестывалю і вялікі канцэрт удзельнікаў. З якім гонарам мы неслі свой вераб'іны штандар і беларускі нацыянальны сцяг у агульным коле гуртоў — удзельнікаў фестывалю! Нават забыліся, што мы самыя малодшыя сярод замежных краін-удзельніц. А калі давялося на вялікай сцэне ляп-

кай сцэне парка культуры адбылося афіцыйнае адкрыццё фестывалю і вялікі канцэрт удзельнікаў. З якім гонарам мы неслі свой вераб'іны штандар і беларускі нацыянальны сцяг у агульным коле гуртоў — удзельнікаў фестывалю! Нават забыліся, што мы самыя малодшыя сярод замежных краін-удзельніц. А калі давялося на вялікай сцэне ляп-

кай сцэне парка культуры адбылося афіцыйнае адкрыццё фестывалю і вялікі канцэрт удзельнікаў. З якім гонарам мы неслі свой вераб'іны штандар і беларускі нацыянальны сцяг у агульным коле гуртоў — удзельнікаў фестывалю! Нават забыліся, што мы самыя малодшыя сярод замежных краін-удзельніц. А калі давялося на вялікай сцэне ляп-

нуць абцасамі, то не падвяла наша закалка, аж іскры сыпаліся. "Карапет", "Субота", "Нарэчанька", "Кавалі"... І трэба зазначыць, што сваю нацыянальную культуру і адметнасць мы прэзентавалі з самага лепшага боку. Адчувалася гэта на аплэдысмантах шматтысячнай глядзельнай залы. І, наверце, яны былі не меншыя, як турэцкаму гурту "Дэрнегі", што выступаў у строкатых квяцістых строях пад гучны барабан і дудку, ці эстонскаму гурту "Ург-лейгарыд". Эстонская куль-

турэцкая, пасля — вечарынка толькі для ўдзельнікаў фестывалю. У парк былі наладжаны выставы майстроў народных промыслаў. Тут можна было набыць цэлы нацыянальны літоўскі строі, прычым, любі з іх, выкананы сучасным майстрам, цалкам адпавядае рэгіянальным асаблівасцям крою, аздаблення, тэхналагічным прыёмам вырабы. Калі гаварыць пра рамёствы, то яны былі прадстаўлены літоўскім бокам: кавальства, лозапляценне, ткацтва, вышыўка, выраб паясоў, ган-

тура нібы стрыманая, запаволеная, але ж цікавая. А вось строі даволі падобныя і на нашы, і на нарвежскія аздабай і асобнымі дэталямі. Літва ж за час фестывалю прадставіла больш за 20 фальклорных калектываў. Яны прадставілі сваю краіну разнастайна і прыгожа.

У гэты ж вечар на фестывальнай вечарыны мы святкавалі купальскую ноч па-беларуску. Да нас на купальскія песні і зычныя гукі гармоніка прыйшлі амаль усе гурты, і праз некалькі хвілін з дапамогай спрытных любанскіх хлопцаў і прыгажунь-дзяўчат усе танчылі беларускія "Падэспань", "Кракавяк", "Месяц", "Базар". Асабліва ўсім спадабаліся "Карапет" і "Лявоніха", а таксама акампанемент нашага гарманіста Васіля Семашкевіча. Спраўды, гармонік у яго руках, нібы жывы, гукі як бы самі ліюцца пад яго дужымі рукамі і спрытнымі пальцамі. А потым скакалі латышскія, эстонскія, турэцкія, іспанскія танцы. Частавалі мы ўсіх вобчынкскімі гамолкамі (такія галушачкі з сырам, якія гатуюць у нас у вёсцы Вобчыні).

ДЗЕНЬ ТРЭЦІ. Сольны канцэрт.

Кожны дзень фестывалю будаваўся прыкладна аднолькава: пасля абеда ўсе гурты разыходзіліся па парк і на пляцоўках давалі або сольныя, на гадзіну, або па 15-20 хвілін некалькі выступленняў. У гэты ж час на вялікай сцэне пачаргова адбываліся выступленні гуртоў-удзельнікаў. Пасля вячэры наладжваўся вялікі канцэрт і агульная літоўская

Смачна есці! На Варвары

Прысвятак Варвары 17 снежня лічыцца Серадасцецем — сярэдзінай перадакладнага посту Піліпаўкі. Паўсюдна на Беларусі гаспадыні яго адзначаюць пэўным абрадавым меню ў сям'і. Найперш гэта вараньня ці печаньня варанікі з макама або мёдам.

Усе справы мелі нейкае пэўнае значэнне. Напрыклад, пірагі з макама пяклі, каб скаціна добра вялася. Таксама выпякалі з цеста галовы, рогі, ногі, капыты, вушы, і гэтым прэсным печывам частавалі свойскую жывёлу. На Палессі некалі дзеці хадзілі па варанікі да бабуль-пупарэніц, якія прынялі іх на свет, а ў нядаўні час ды і зараз многія хадзяць да родных бабуль. Варанікі на Варвары вядомыя і зараз амаль у кожнай сям'і на вёсцы, асабліва калі кухарыць старэйшая ўзростам жанчына. Рэцэпты традыцыйных страў наступныя.

ВАРЭНІКІ ПЕЧАНЫЯ. Для прыгатавання прэснага цеста спатрэбіцца мука, цукар, цёплая летняя вада (можна расчыніць цеста на цёплай сыроватцы — яна лічыцца прэсным прадуктам), дадаць соды, якую трэба загасіць воцатам. Вымясіць цеста і раскатаць тонкім слоem. На ім ножыкам або формачкамі зрабіць ромбікі, кружкі, квадратыкі. У такі сфармаваны куска цеста пакласці начынку — тварог (па-беларуску "сыр"). Зверху начынку можна пакрыць такой жа формы цестам і зашчыпаць краі. Можна сіласці папалам, пакласці начынку і зашчыпаць краі. Пакіньце на некаторы час варанікі на бласе — няхай пастаяць трахі, каб цеста паднялося. Начынка можа быць рознай. Тады варанікі адной формы начыняюць адной начынкай, другой формы — другой начынкай. Гэта могуць быць сушаныя чарніцы (іх на ноч замочваюць у вадзе), размочаныя і пракручаныя на мясарубцы сушаныя (раней усё секлі, як і мяса, у ночвачках сянеркай) з цукрам грушы або яблыкі, у чацвёртую — можна вараньня і пракручаныя на мясарубцы паджараныя з цыбуляй на алеі, грыбы. Кладуць на бляху, змазаную алеем, і выпякаюць у духоўцы.

Яшчэ на Варвары пяклі "казы" — фігурнае печыва з поснага цеста, зверху пасыпанае цукрам або абмазанае мёдам. Гэта фігуркі казы, мядзведзья, каня, галава каровы, пёўна, курыцы (або цэлы певень, курыца, яйка), часткі цела жывёл — рогі, капыты (падковы), зорачкі і іншыя. Рогі можна зрабіць у выглядзе рагалікаў з начынкай з вараньня або сушафруктаў.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Падрабязнасці

Прэзентацыя беларускай культуры ў Польшчы

У Варшаве з вялікім поспехам прайшоў шэраг мерапрыемстваў па прэзентацыі беларускай культуры.

21 лістапада ў Цэнтры культуры "Лавіца" адбылася беларуская вечарына "Беларуская мазаіка", на якой прысутнічалі запрошаныя Пасольствам Беларусі ў Польшчы і Польскім таварыствам прававой адукацыі кіраўнікі таварыстваў "Польшча — Беларусь" і "Польшча — Усход", Польскай фундацыі імя Т.Касцюшкі, іншых устаноў і арганізацый, вядомы польскія прававеды, выкладчыкі і студэнты Варшаўскага ўніверсітэта, супрацоўнікі пасольства. Самы цёплы прыём гледачоў быў аказаны выступленню фольк-медыя-гурта "Неруш" з Мінска. Аўдыторыя далучылася да спявання беларускіх народных песень, якія ўдзельнікі гурта запісалі ў розных рэгіёнах Беларусі і да якіх па-майстэрску дадалі сучасныя аранжыроўкі.

Падчас вечарыны адбылося адкрыццё мастацкай выставы Сяргея Давідовіча-Зосіна і прэзентацыя мастацкага фільма па яго сцэнарыі "Свежына з салютам". Прысутныя высока ацанілі многія карціны мастака, праявілі вялікую цікавасць. Удзельнікам вечарыны была таксама прэзентавана новая кніга С. Давідовіча-Зосіна "Развод па-славянску".

У той жа дзень адбылося канцэртнае выступленне гурта "Неруш" у Варшаўскім універсітэце, на якім прысутнічала каля 100 студэнтаў і выкладчыкаў вышэйшазванай ВНУ.

Прэзентацыя беларускай культуры працягнулася на фактальна прыкладнай лінгвістыкі і ўсходнеславянскай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта, дзе адбылася творчая сустрэча мастака і пісьменніка С. Давідовіча-Зосіна з выкладчыкамі і студэнтамі. Аўдыторыя праявіла вялікую зацікаўленасць беларускім мастацтвам, многія ўдзельнікі сустрэчы атрымалі кнігі і буклеты з аўтаграфамі аўтара.

С. Давідовіч-Зосін сустрэўся таксама з кіраўніком і актывам Цэнтру славянскай культуры ў Варшаве, якому перадаў свае кнігі.

Канцэрт гурта "Неруш" адбыўся і ў Расійскім цэнтры навукі і культуры ў Варшаве, на якім прысутнічалі прадстаўнікі польскай грамадскасці, рас-

ійскія дыпламаты і члены іх сем'яў.

Вельмі цікава і змястоўна прайшла творчая сустрэча фольк-медыя гурта "Неруш" у Таварыстве польскіх артыстаў і музыкантаў, на якой прысутнічалі вядомыя дзеячы культуры і мастацтва Польшчы. Вяла творчую сустрэчу вядучы польскі прававед, суддзя Канстытуцыйнага Трыбунала Польшчы, вядомы аматар музыкі, прафесар Эва Лэнтоўска. Удзельнікі творчай сустрэчы высока ацанілі мастацкі ўзровень і рэпертуар гурта "Неруш", выказалі жаданне арганізацыі падобных сустрэч з беларускімі выканаўцамі і ў будучым.

Праведзеныя ў Варшаве беларускія культурныя мерапрыемствы, у якіх прыняло ўдзел каля 400 чалавек, яшчэ раз паказалі вялікую зацікаўленасць польскай грамадскасці беларус-

ка-

ля н - дар і праводзяцца па некалькі дзсяткаў гадоў як, напрыклад, традыцыйны штогадовы фестываль "Беларуская песня" ці беларускае "Купалле" ў Белавежы, то ў іншых рэгіёнах і гарадах ініцыятарамі іх арганізацыі выступаюць мясцовыя асяродкі культуры і грамадскія арганізацыі. Варта прывесці толькі некаторыя прыклады.

У гэтым годзе ў мястэчку Мацеёвічы адбыўся ўжо XXII касцюшкаўскі сімпозіум, арганізаваны Польскай фундацыяй імя Т.Касцюшкі, музеям Т.Касцюшкі і змінным асяродкам культуры ў Мацеёвічах. У рамках сімпозіума былі праведзены ма-

ічы і Беларусі "Беларуская лета", а ініцыятарам і арганізатарам гэтых цікавых творчых сустрэч з'яўляецца кіраўнік Фонду балетнай культуры Кракава, былая выкладчыца Беларускага харэаграфічнага вучылішча Святлана Гаўда.

Вялікай зацікаўленасцю сярод польскіх вучоных і спецыялістаў карыстаецца Міжнародная паслядыпломная летняя школа "Нясвіжская акадэмія", якая рыхтуе кваліфікаваных спецыялістаў у галіне даследаванняў і аховы помнікаў. У гэтым годзе адбыўся ўжо X выпуск, а ўсяго дыпламы "Нясвіжскай акадэміі" атрымалі больш за 120 прадстаўнікоў з Польшчы, Беларусі, Літвы, Украіны.

Безумоўна, для нас з'яўляецца вельмі важным не толькі ўдзел беларускіх творчых калектываў і выканаўцаў, мастакоў у самых розных імпрэзах, але і іх прафесійны ўзровень, што ўплывае на аўтарытэт беларускай культуры і мастацтва ў цэлым.

І тут нам ёсць чым ганарыцца. Прыкладам можа быць Міжнародны фестываль царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы, на якім лаўрэацыя і прызавыя месцы ўжо каторы год запар займаюць беларускія прафесійныя і аматарскія харавыя калектывы.

Беларуская культурная прысутнасць ў Польшчы ўжо многія дзесяцігоддзі з'яўляецца важным фактарам фарміравання добрасуседскіх адносін паміж беларускімі і польскімі грамадзянамі, дапамагае падтрымліваць і развіваць шматвекавыя традыцыйны культурна-гістарычнай супольнасці, дзякуючы якой еўрапейская і сусветная культура ўзбагацілася выдатнымі мастацкімі творами і дасягненнямі.

Тадэвуш СТРУЖЭЦКІ, саветнік Пасольства Беларусі ў Польшчы.
НА ЗДЫМКАХ: краіну прэзентуюць беларускія цымбалісты; выступае камерны аркестр Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі, кіраўнік — заслужаны артыст Беларусі Валерый САРОКА.

чарства, вырабы з дрэва, выцінанка, выраб "вербаў" з сухацвэтаў, ювелірнае майстэрства. Кожная краіна-ўдзельніца прывезла з сабой народнага майстра. Беларусь прадстаўляў любанскі лозапельшчык Алег Гурбо. Нават сярод разнастайнасці літоўскіх лазовых вырабаў Алег не згубіўся: яго ажурныя кашолкі, разносы, асабліва птушкі з лазы проста захаплялі сваёй дасканаласцю. Аднаго жураўля нават набыў літоўскі майстар. Традыцыйны кошык, які майстар сплёў падчас фестывалю, ён падарыў аргамітэту.

Найцікавейшым дзеяннем гэтага дня была прадстаўленая Настай Глушко з Мінска нацыянальная беларуская кухня. Вялікая чарга да імправізаванай печы з патэльнямі і гаршкімі з апетытам налягала на бліны з верашчакай, смажаніну, узвары і кашы.

Што да нашага сольнага канцэрта, то мы, пачынаючы ад Каляд, прадстаўлялі асноўныя календарныя святы беларусаў. З кожнага абраду паказвалі песню, гульні, народную абрадавую страву і, дзе маглі, перасыпалі дзеянне народнымі танцамі. Такім чынам, разам з намі гледачы пражылі цэлы год. Усе творы, якія мы выконвалі, былі запісаны ў нашым Любанскім раёне ад носьбітаў традыцыйнай культуры — гэта наша крэда.

На вячэрнім канцэрце мы выступалі ўслед за бельгійскім гуртом "Рэўзег". Асабліва ўразіў нашых хлопчыкаў іх нацыянальны нумар з вялікімі сцягамі, якімі яны жангліравалі ў такт музыцы. Наколькі непадобныя іх танцы і песні да нашых! І толькі ў іх адсутнічалі арнаментальныя адзнакі на адзенні. У адзенні ўсіх астатніх гуртоў мы заўважалі падобныя на нашы ўзоры на паясах: мы ж усе індаеўрапейцы па паходжанні.

ДЗЕНЬ ЧАЦВЕРТЫ. Сустрэча з Прэзідэнтам Літвы.

Рэдка які фестываль мае такі прыярытэт, як увага самога Прэзідэнта дзяржавы. "Балтыка" арганізоўвае такія прыёмы, тым больш, што і фінансуецца фестываль Прэзідэнтам. На афіцыйным прыёме, які адбыўся ў рэзідэнцыі, сяброўская размова і абмен падарункамі перайшлі ў лёгкі фурштэт. Дзве гадзіны праляцелі вельмі хутка. Фотаздымак на памяць — і зноў мы ў аўтобусе. Сёння наша чарга на выязныя канцэрты. Па шашы, не паспеўшы падзяліцца ўражаннямі, мы дабраліся да старажытнага горада Кернава. Тут ужо шмат гадоў запар праходзіць на старажытным замчышчы свята сярэднявечнай культуры "Рубікон". Нам пашчасціла выступаць на гэтым свяце. А калі мы пайшлі на мясцовасці, то са здзіўленнем і гонарам сустракалі землякоў. Браслаўскі музей, клуб сярэднявечнай культуры з горада Барысава, Мінскі рыцарскі клуб — яны былі ўдзельнікамі свята. А колькі яшчэ землякоў падыходзіла да нас з тых, што з'яўляліся гасцямі! Тут жа мы сустрэлі фальклорны гурт з Латвіі — "Дэльве". Гурт займа-

ецца аднаўленнем сярэднявечнай культуры. Іх строі і творы, што яны выконваюць, адпавядаюць гэтаму перыяду і спакойнаму латышскаму характару.

Наступны — горад Шывінтас. Уразіла сваёй прыгажосцю канцэртная пляцоўка, дэкарацыяй да якой былі сапраўдны вадаём, луг і лес. Гледачы размясціліся проста на пакатым беразе, дзе зроблены лавачкі. Але многія аддалі перавагу проста прыроднай коўдры з зялёнай травы. На сцэне, змяняючы адзін другога, выступалі гурты з Македоніі, Нарвегіі, Беларусі і Літвы. Канцэрт атрымаўся па-народнаму стракатым, і ад гэтага разнастайным і цікавым.

ДЗЕНЬ ПЯТЫ. Час дахаты.

За ўсе дні фестывалю мы прынялі ўдзел у 19 канцэртах, два з якіх былі сольныя. Сольны мы давалі і ў гэты дзень. Наогул, за гэты дзень мы паспелі многае. Паходзілі па вуліцах Вільнюса, сабралі рэчы, набылі сувеніры родным, далі сольны канцэрт і прынялі ўдзел яшчэ ў трох. Падчас нашага выступлення на цэнтральнай пляцоўцы з намі "Каранет" танчылі нават гледачы. На жаль, мы былі вымушаны з'ехаць дамоў начным цягніком, каб на наступны дзень прыняць удзел у канцэрце на Радзіме. А прадстаўляць Беларусь на заключным канцэрце застаўся аўтэнтычны цымбаліст з Барысаўскага раёна Іван Мартынавіч Швайбовіч.

Усе дні фестывалю з намі была наш дарагі гід і куратар Ліна Вілаіне. Наогул адчуваўся высокі ўзровень арганізацыі ва ўсіх пытаннях. Нікай бегатні і аўральных сітуацый. Усё прадумана да драбніц.

ДЗЕНЬ ШОСТЫ. З карабля на баль.

Правёўшы ноч у цягніку, раніца, зусім раненька, мы былі на вакзале ў Мінску. Крышку адпачылі і са сваімі вандэлкамі пайшлі да Палаца Рэспублікі. Тут адбылася спачатку рэпетыцыя, а затым і вялікі заключны канцэрт II Усебеларускага фестывалю мастацтваў "Беларусь — мая песня". Нам пашчасціла быць удзельнікамі гэтага вялікага форуму.

Вось такім чынам і завяршылася наша падарожжа на "Балтыку".

Сяргей ВЫСКВАРКА, спецыяліст па фальклору і этнаграфіі Любанскага раённага цэнтру культуры, мастацкі кіраўнік узорнага фальклорнага ансамбля "Верабейкі".
НА ЗДЫМКАХ: гурт "Верабейкі" перад канцэртаў у касцёле бернардынцаў у Вільнюсе; цымбаліст Іван ШВАЙБОВІЧ слухае іншых музыкаў, падыгравае ім на цымбалах — так яму лягчэй успрыняць незнаёмую мелодыю; Кірыл ШЧЭРБА на гары Гедыміна з дзяржаўным сцягам Беларусі; Наста ГЛУШКО (справа), якая знаёміла ўдзельнікаў фестывалю з беларускай кухняй, прыехала са сваёй маймай дачушкай, з якой фатаграфуюцца дзяўчаты з Македоніі.
Фота аўтара.

Ракурс

Сакрэты паляўнічай музыкі ведае "Бекас"

Унікальны гурт паляўнічай музыкі "Бекас" з Драгічына за пяць гадоў свайго існавання паспеў заваяваць не толькі ў Беларусі, але і ў Германіі і Польшчы.

Выкладчык па класу духавых інструментаў Мікалай Шаўчук змог захапіць іграў на паляўнічых ражках пяць сваіх вучняў. Адраджаючы музыку, на якую забыліся, музыкі з дапамогай трох нот — "до", "мі", "соль", якія ўласцівы ражку, выконваюць паляўнічыя мелодыі і сігналы, такія як "Прывітанне", "Пабудка", "Абед", "Збор паляўнічых". А таксама сігналы, якія ўласцівыя пзунаму зверу: "Лань", "Мядзведзь" і іншыя.
НА ЗДЫМКУ: Мікалай ШАЎЧУК са сваім вучнем Аляксеем КУЗЬМІЧОМ.
Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

Высакародная пані Эмілія

Рэцэнзіі і водгукі на яе літаратурныя творы, яе лісты да сяброў, напісаныя ёю цудоўныя абразкі, мудрыя кнігі, нарэшце, успаміны людзей і атрыманыя ўзнагароды, сярод якіх ёсць Залаты Крыж за дэбрачынную дзейнасць, пераконваюць нас у высакароднасці Эміліі Кунавіч.

А яшчэ яны пераконваюць, што дарога яе жыцця даўжыней у 83 гады не была лёгкай.

Разумная і часам наіўная, працавітая, клапатлівая, мэтанакіраваная, цярплівая і самаадданая, лаская полька, у якой былі рознабаковыя інтарэсы.

Інтэлектуалка і гуманістка — гэта таксама пра яе. Напрыканцы свайго жыцця, цяжка хворая, яна дашылася, што ажыццявіла сваю мару дзяцінства: дапамагчы людзям і пісаць кніжкі. У лісце да свайго любімай вучанцы і лепшай сяброўкі Ганны Сухой з вёскі Ілья Вілейскага раёна Эмілія пісала: "Думаю, што добра вас выхоўвала, выхоўвала вас так, як мяне выхоўваў мой бацька: братам лічыць кожнага чалавека на свеце. Напэўна таму маю столькі прыяцель у на свеце, а ў Беларусі — асабліва."

Эмілія Кунавіч, да замужа Скушван, нарадзілася 1 чэрвеня 1905 года на Падоллі ў горадзе Чарткове (цяперашня Заходняя Украіна). З 15 да 18 гадоў яна жыла ў горадзе Закапане, а пасля заканчэння гімназіі выехала на Вілейшчыну і пачала працаваць настаўніцай у польскай школе-сямігоддзі ў мястэчку Ілья.

У Ільі, а потым у Забалаці, вёсцыне і Вішневе маладая настаўніца вывучала беларускую мову, збірала мясцовы фальклор, пісала на беларускай мове сцэнікі для дзіцячай самадзейнасці і ставіла іх з вучнямі. Нават напісала на беларускай мове апавесць "Сінюха", на жаль, відаць, страчаную.

У Вішневе на Валожыншчыне Эмілія выйшла замуж за Пятра Кунавіча, мясцовага хлопца, свайго былога вучня, беларуса. У 1942 годзе немцы вывезлі мужа і пятнаццацігадовага сына Стася на работу ў Франкфурт. Эмілія з маленькай дачкой на руках добраахвотна паехала за імі. Якая адвага! Працавала так да канца вайны — батрачыла ў баўэраў.

Пасля вайны Э. Кунавіч жыла ў Польшчы з сям'ёй у Вроцлаве, вучылася ва ўніверсітэце, працавала апекуном у грамадскай апецы горада, пісала кніжкі, малявала, прымала ўдзел у літаратурных конкурсах і мастацкіх выставах, займаючы на іх вядучыя пазіцыі.

Э. Кунавіч напісала, па яе сьведчэнні, 27 апавесцей. Усіх іх яшчэ ніхто не чытаў, бо яны толькі рыхтаваліся да друку. Ёю выдадзена некалькі кніг, сярод іх — "Дзяцінства", "Неспатоленнае сэрца", "Шэрая гусь", "Зблы-

таная пража" і іншыя.

Эмілія Кунавіч не забыта на Вілейшчыне. У кнізе "Памяць. Вілейскі раён" пра яе напісана наступнае: "Настаўнікамі ў абсалютнай большасці былі палякі, у школах выцясялася ўсё беларускае, насаджалася жорсткая дысцыпліна аж да фізічнага пакарання вінаватых. Аднак былі і выключэнні, напрыклад, польская пэдагаг (на самой справе прэзаіт. — Рэд.) Эмілія Кунавіч прыехала працаваць настаўніцай спачатку ў Ільі, затым у Забалаці. Яна вывучала беларускую мову, часта бывала ў сельскіх сем'ях, знаёмілася з іх бытам, звычкамі, фальклорам, арганізавала сельскагаспадарчы гурток, ставіла п'есы, у якіх сама прымала самы непасрэдны ўдзел. Тут жа выйшла і замуж. Усё гэта пазней знайшло адлюстраванне ў напісаных ёю кнігах пра беларускі край, пра Вілейшчыну, якая стала ёй блізкай".

У Ільянскай сярэдняй школе з краязнаўчым ухілам імя А.А. Грымаца помняць пра Эмілію Кунавіч. Тут, у музеі "Вілейшчына літаратурная", ёсць экспазіцыя, прысвечаная ёй. Вядзецца перапіска з яе дачкой Эміліяй Касіньскай, збіраюцца дакументы, фотаздымкі, лісты, кнігі, успаміны.

У снежні 2005 года ў школе плануецца правесці канферэнцыю, прысвечаную 100-годдзю да дня нараджэння пісьменніцы. Удзел у ёй прымуць усе, хто цікавіцца яе творчасцю, а найперш, вучні і настаўнікі школы, мясцовыя краязнаўцы і вядомыя літаратары з Вілейкі, Маладзечна, а таксама з Мінска і Польшчы.

Пра тую мясціну ў Беларусі, дзе працавала Э. Кунавіч, на Вілейшчыне і Валожыншчыне, яна шчымымі напісала: "Проста мая думка чапляецца за тоненькую нітку ўспамінаў. Бачу перад вачамі раўніну, шэрыя пяскоўкі, рэдкі саснячок, шэрае неба, падобнае на вясенскае. Хацелася б толькі прылегчы там на зямлю, прыціснуцца да яе ўсім целам — і нічога больш. Чаму я так вельмі люблю тую зямлю?" ("Неспатоленнае сэрца").

Перагарнуўшы апошнюю старонку кнігі Э. Кунавіч, падумалася: надрукаванае застаецца.

Уладзімір КАЖАМЯКА, кіраўнік школьнага краязнаўчага гуртка "Памяць" (в. Ілья Вілейскага раёна).

Латвія

Козел Віталь

Козел Віталь Уладзіміравіч нарадзіўся 3 кастрычніка 1955 года ў вёсцы Міхневічы Смагонскага раёна Гродзенскай вобласці ў настаўніцкай сям'і. Яго бацька, Козел Уладзімір Іванавіч, працаваў настаўнікам біялогіі Залескай сярэдняй школы. Маці, Валянціна Паўлаўна, настаўніцай пачатковых класаў. У сям'і раслі два хлопчыкі і дзяўчынка.

У 1962 годзе Віталь пайшоў у першы клас. На працягу дзесяці год навучання ў школе добра вучыўся, займаўся спортам, актыўна ўдзельнічаў у пыматлікіх грамадскіх мерапрыемствах. Неаднаразова выбіраўся ў актыў школы. Ужо тады праяўляў задаткі лідэра.

У 1972 годзе Віталь Козел паступіў у Маскоўскае ваеннае вучылішча грамадзянскай абароны СССР у горадзе Балаашыха. У 1975 годзе скончыў вучылішча з чырвоным дыпламам па спецыяльнасці камандзір узвода сувязі. Адраза быў накіраваны на праходжанне ваеннай службы ў Латвію (Рыга). Там ажаніўся, там нарадзіліся дзве яго дачкі. Служыў у вайскавай часці 42216 палка грамадзянскай абароны па 1988 год. Пасля быў накіраваны на службу ў Эстонію ў горад Котхлар-Ярве. У 1986 годзе быў ліквідатарам аварыі на Чарнобыльскай атамнай электрастанцыі.

З 1986 па 1991 год вучыўся ў Калінінградскім вышэйшым інжынерным ваенным вучылішчы. На працягу ваеннай службы знаходзіўся на адказных пасадах: начальніка вузла сувязі і пункта кіравання, намесніка камандуючага акругі па грамадзянскай абароне. Узнагароджаны двума медалямі за баявыя заслугі (1979, 1986).

У 1993 годзе Віталь накіравалі на службу ў Рыгу. У гэтым жа годзе ў сувязі з вывадам савецкіх войск з Прыбалтыкі звольнены ў запас у званні маёра. Пасля вельмі актыўна займаўся прадпрыемальніцкай дзейнасцю.

Ніколі не забываў сваю этнічную радзіму. Актыўна займаўся грамадскай дзейнасцю. Зараз Віталь Уладзіміравіч з'яўляецца членам Рады "Саюза беларусаў Латвіі" і намеснікам старшыні праўлення таварыства беларускай мовы ТБМ "Прамень" у Рызе. Адначасова працуе дырэкта-

рам фірмы "TREZO", якая займаецца будаўніцтвам. З'яўляецца выдаўцом газеты беларусаў Латвіі "Прамень". У 2005 годзе В. Козел узнагароджаны Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь за вялікі ўклад і актыўную дзейнасць у грамадскім жыцці беларусаў Латвіі, у сувязі з 15-годдзем існавання грамадскай арганізацыі беларусаў Рыгі "Прамень".

Наш суайчыннік жанаты, мае дзвюх дачок і двух унукаў.

Наталля ТАКТАСУНАВА.

Літва

Шабдалаў Сяргей

(04.08.1962, в.Максімкава Талачынскага раёна Віцебскай вобл.), педагог, грамадскі дзеяч беларускай дыяспары ў Літве, старшыня грамадскага савета Беларускага культурнага цэнтра "Крок".

С. Шабдалаў нарадзіўся ў настаўніцкай сям'і. Бацька, Мікалай Васільевіч, працаваў настаўнікам гісторыі ў школе, маці, Шабдалава (Савіцкая) Соф'я Лукінічна — медработнікам. Пасля нараджэння сына Сяргея сям'я Шабдалавых пераехала ў сяло Лагаза Лагойскага раёна Мінскай вобласці: бацьку накіравалі дырэктарам школы. У 1972 годзе бацьку перавялі на такую ж пасаду ў сяло Знаменка Лагойскага раёна. Цяпер там жыве яго маці. У 1977 годзе Сяргей скончыў Знаменкаўскую школу і перайшоў у дзевяты клас Косінскай сярэдняй школы. У 1979 годзе завяршыў яе і паступіў у тэхнічнае вучылішча электронікі № 76 горада Мінска. Пасля заканчэння яго працаваў слесарам-інструмента-

льшчыкам вытворчага аб'яднання "Інтэграл". У 1980 годзе быў прызваны ў рады Савецкай Арміі, службу праходзіў у групе Савецкіх войск у Германіі. Пасля дэмабілізацыі паступіў у Мінскі дзяржаўны педагагічны інстытут імя М. Горкага на факультэт прыродазнаўства па спецыяльнасці географія і біялогія. Сяргей з дзяцінства вельмі актыўна займаўся спортам, а таксама ўдзельнічаў у грамадскім жыцці — спачатку ў школе, потым у інстытуце. Быў членам прафсаюза камітэта,

членам камсамольскага бюро, з'яўляўся старастам групы, уваходзіў у склад зборнай факультэта па лёгкай атлетыцы. На працягу пяці гадоў навучання ў інстытуце штогод удзельнічаў у студэнцкіх будаўнічых атрадах. У 1987 годзе абудзіўся з ураджэнкай Браслаўскага раёна Вольгай Вайціхоўскай.

У 1988 годзе, пасля заканчэння інстытута, атрымаўшы свабодны дыплом, выехаў у гарадскі пасёлак Відзы Браслаўскага раёна, дзе ўладкаваўся выкладчыкам біялогіі ў СІПТВ № 169. 1989 год — Сяргей Мікалаевіч працуе ў гарадскім пасёлку Снечкус, цяпер горад Вісагінас, Ігналінскага раёна Літоўскай ССР на атамнай электрастанцыі. Зараз працягвае працаваць на Ігналінскай атамнай электрастанцыі.

Сяргей Мікалаевіч Шабдалаў з'яўляецца актыўным сябрам БКЦ "Крок" горада Вісагінаса. З 1998 года — удзельнік мастацкай самадзейнасці (ансамбль "Світанак"). З 1999 года — старшыня грамадскага савета БКЦ "Крок" Вісагінаса.

Наш суайчыннік мае дачку Кацярыну і сына Рамана.

Наталля ТАКТАСУНАВА.

Эстонія

У 1968 годзе Людміла скончыла сярэдняю школу №3 горада Светлагорска з сярэбраным медалём і адразу паступіла ў Ленінградскую лесатэхнічную акадэмію, якую скончыла з адзнакай у 1973 годзе. Пасля заканчэння вышэйшай навучальнай установы была накіравана на работу ў

Аннус Людміла

Аннус (Вайткевіч) Людміла Анатольеўна нарадзілася ў сям'і служачых 2 верасня 1951 года ў горадзе Мазыры на Беларусі. Бацька — Анатоль Ігнатавіч Вайткевіч — працаваў інжынерам-будаўніком. Маці — Ганна Аляксандраўна Вайткевіч — ветэрынарны ўрач. Маладая сям'я Вайткевічаў пераехала ў будаўнічы горад на раіц Бярэзіне — Светлагорск.

горад Нарву (Эстонія) на мэблеваю фабрыку інжынерам-тэхнолагам. Пасля рэарганізацыі гэтага прадпрыемства, перайменавана ў AS "MMM Tehase". Зараз Людміла Анатольеўна працягвае там працаваць і ўзначальвае тэхналагічную службу па выпрацоўцы мяккай мэблі. На працягу жыцця Людміла актыўна займалася спортам (баскетболам), удзельнічала ў мастацкай самадзейнасці (спявала, займалася напісаннем эстрадных песень), а таксама яла актыўную грамадскую дзейнасць. Яна ў ліку першых актыўністаў стала ля вытокаў стварэння грамадскай арганізацыі ў Нарве. Беларускае нацыянальна-культурнае таварыства "Сябры" ў Нарве было створана ў 1998 годзе, афіцыйна зарэгі-

травана 7 снежня 1999 года. У таварыстве створаны фальклорны ансамбль, у якім спявае наша суайчынніца. Таварыства "Сябры" ў Нарве ўваходзіць у Асацыяцыю беларусаў Эстоніі і народаў Эстоніі. Людміла вельмі актыўна ўдзельнічае ў грамадскім жыцці Нарвы і таварыства "Сябры". Яна з'яўляецца членам праўлення і намеснікам старшыні беларускага нацыянальна-культурнага таварыства "Сябры". Акрамя арганізацыі і правядзення мерапрыемстваў у таварыстве, Людміла піша артыкулы аб дзейнасці таварыства ў газету "Толас Радзімы".

Наша суайчынніца замужам, мае дарослага сына Алега і ўнука Косіка.

Наталля ТАКТАСУНАВА.

"Акідваючы ў думках сваё жыццё, я са шчымлівай удзячнасцю ўспамінаю бацькоў і родную Беларусь, якія сілкуюць жыватворнай энергіяй"

Чатыры дзесяцігоддзі жыве ў сталіцы Латвіі наша зямлячка Валянціна Піскунова

БІЗНЕС-ЛЭДЗІ

Яна — вядомы ў краінах Балтыі і Беларусі прадпрымальнік, кіраўнік буйной фірмы будаўнічых матэрыялаў. У бізнэсе яе аўтарытэт бездакорны. Адно слова Валянціны Аляксандраўны для дзелавых партнёраў бывае важнейшым за стос папер з пячаткамі. Усе, хто мае з ёй справу, ведаюць: дзе працуе Піскунова, там забяспечана прыстойнасць, акуратнасць, усебаковая юрыдычная надзейнасць. Яе фірма "Piscunova" больш за дзесяць гадоў рэалізуе беларускія будматэрыялы ў такім шырокім асартыменце, што толькі з іх магчыма пабудавать шыкоўны дом з беларускім арнамантам. З улікам значных аб'ёмаў, якія нарастаюць год ад года, можна ўпэўнена сцвярджаць, што наша знакамітая зямлячка стварае ўмовы для забеспячэння замежнага рынку ачышчальнай прадукцыяй, чым, безумоўна, спрыяе стабільнай дзейнасці і развіццю беларускіх прадпрыемстваў.

— Несумненна, я, як дырэктар фірмы Piscunova — афіцыйнага прадстаўніка прадпрыемстваў будаўнічага комплексу Рэспублікі Беларусь на тэрыторыі Латвіі, кланяюся не толькі за свой бізнес, але хачу, каб у маёй роднай Беларусі прадпрыемствы працавалі стабільна. Спрыяю гэтаму, як магу. Усю прадукцыю беларускіх вытворцаў, якой гандлюем, сертыфікавалі ў Латвіі на адпаведнасць еўрапейскім стандартам, павялічваем аб'ём продажу. Мы абаранялі беларускіх вытворцаў цэман-

ту, калі іх абвінавачвалі ў дэмпінгу: ні адзін завод Беларусі не падаў у суд — гэта зрабіла наша фірма, заняўшы прынцыповую пазіцыю. А ў эстонцаў у аналагічным становішчы, менавіта завод выступіў з іскам сумесна са сваім латвійскім дылерам. Не дзіўна, што нават нашы канкурэнты — мясцовыя вытворцы — да нас ставяцца з павагай.

ЛІЦЭР ДЫЯСПАРЫ

Зараз у Латвіі пражывае больш за 92 тысячы беларусаў. Многія з іх ведаюць няўрымсліваю Валянціну Аляксандраўну як кіраўніка Асацыяцыі прадпрымальнікаў-беларусаў Латвіі "Беларускі шлях". Іншыя — як старшынню суполкі "Прамень" (г.Рыга) або як старшынню Саюза грамадскіх аб'яднанняў беларусаў Латвіі. Дзякуючы яе ініцыятыўе і настойлівасці, летась з'явілася такое важнае ўплывовае фарміраванне, у складзе якога зараз паляхова дзейнічаюць пяць таварыстваў з розных гарадоў Латвійскай Рэспублікі. Гэта дало магчымасць зрабіць больш шэрым міжнародныя сувязі беларускай дыяспары з сусветнікамі з іншых краін і Радзімай, значна пашырыць зносіны ў пшчымлікіх сферах, зрабіць больш паўнаважным культурнае жыццё беларусаў замежжа, спрыяць этнічнай кансалідацыі беларусаў. Тое, што сёння беларуская дыяспара — адна з самых вядомых і ўплывовых у сусветнай дыяспары — вялікая заслуга В.Піскуновой. Па яе прапановах ажыццяўляюцца пшчымлікія асветніцкія, культурныя і

іншыя праекты. Многія міжнародныя форумы, фестывалі таксама не абходзяцца без яе ўдзелу. Вакол Валянціны Аляксандраўны пшчымлікі таленавітых землякоў-аднадумцаў. Яны пшчымлікі над выпускам беларускамоўнай газеты "Прамень", выдаюць сваю кніжную прадукцыю, праводзяць заняткі ў надзельнай школе, цікавяцца тэматычнымі вечарынамі.

Беларуская дыяспара апошнім часам мае магчымасць адстойваць свае інтарэсы на высокім дзяржаўным узроўні: яе прадстаўнік Раіса Сакалова прымае ўдзел у пасяджэннях Кансультацыйнага савета пры Міністэрстве па справах інтэграцыі Латвійскай Рэспублікі. А Ва-

лянціна Аляксандраўна — жаданы госьць ва ўрадавых структурах, вышэйшым заканадаўчым органе Рэспублікі Беларусь, куды пры неабходнасці звяртаецца са слушнымі прапановамі па ўдасканалванні і пашырэнні ўзаемавыгадных адносін краін-суседак, умацаванні сувязі беларускай дыяспары з Айчынай.

ВЫТОКІ

— Нарадзілася пад Гомелем у вёсцы Рудня-Целяшоўская чацвёрты з пяці дзяцей у сям'і настаўнікаў, — расказала Валянціна Аляксандраўна. — Школа была беларускамоўная, таму і зараз я з задавальненнем размаўляю на роднай мове. У дзяцінстве і юнацтве імкнулася спшчымлікіць усе: сур'ёзна займалася лёгкай атлетыкай, мела першы разрад па веласпорту, чэмпіёнскі тытул па пшчымлікіх. Выступала на спартакіядах і конкурсах мастацкай самадзейнасці. Школу скончыла з залатым медалём. Была студэнткай-выдатніцай факультэта прамысловага і грамадзянскага будаўніцтва Беларускага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту. Захаплялася філасофіяй, спортам, танцамі, спевамі. Жылі мы ў той час паўнакроўным цікавым жыццём. У нас былі выдатныя настаўнікі, выкладчыкі і ў школе, і ў інстытуце. Ганаруся сваімі аднакурснікамі, многія з якіх занялі дастойнае месца ў жыцці, сталі вядомымі, таленавітымі спецыялістамі, кіраўнікамі высокага рангу і самае галоўнае — засталіся людзьмі высокай маральнасці.

Мы часта сустракаемся курсам, падтрымліваем адзін аднаго.

Лічу, што вытокі майго жыццёвага поспеху — у працавітасці, імкненні ўсе спшчымлікіць, усяму навучыцца, зберагчы лепшае, што атрымала ад сваіх продкаў — любоў да сваёй зямлі і людзей пшчымлікіць у адносінах. Найвялікшай каштоўнасцю лічу маю ўласную сям'ю. Я ганаруся тым, што сама стварыла сябе. Адбылася як маці, спадзяюся, як жонка. У Латвіі, куды атрымала размеркаванне на працу пасля заканчэння вучобы, не разгубілася, удасканаліла свае прафесійныя веды, самастойна, без старонняй дапамогі, зрабіла кар'еру. У вельмі няшчасных, а калі сказаць больш дакладна, неспрыяльных умовах змагла стварыць сваю справу, якую перадам у надзейныя рукі маіх дзяцей. Сын Андрэй і дачка Алена атрымалі ґрунтоўную адукацыю, адбыліся і зацвердзіліся, як асобы, як прафесіяналы высокага ўзроўню.

Было б несправядлівым не сказаць пра майго мужа і надзейнага сябра Барыса Акімавіча. Ён — тэхнічны дырэктар фірмы. Побач з ім я кроху па жыцці больш за сорак гадоў. Разам мы наладжвалі сціплы быт пасля жаніцбы, расцілі дзяцей, пераадольвалі пшчымлікікі цяжкасці, якія не мінаюць ніводную сям'ю. Акідваючы ў думках сваё жыццё, я са шчымлівай удзячнасцю ўспамінаю бацькоў і родную Беларусь, якія сілкуюць жыватворнай энергіяй.

Ганна АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Малады паэт Падляшша

Юрка Буйнюк — наймалодшы твар Беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа“. Некалькі месяцаў таму выйшаў яго паэтычны зборнік „Субота ў Малінніках“, дзе прадстаўлены перажыванні лірычнага героя, яго турботы, уласцівыя не кожнай асобе. Прапануем знаёмства з паэтам.

стану, і адбываецца ў гэты час, у гэтым месцы.

— Юра, калі ў ваша жыццё ўвайшла творчасць?

— Калі меў 13-14 гадоў пісаў вершы, якія заносіў у „Ніву“. Гэта былі такія простыя рыфманкі. Цяжка сказаць, што гэтыя творы мелі нейкія вялікія вартасці. Проста, дзіцячыя погляды на дзіцячае жыццё.

— А зараджэнне свядомасці пайшло ад бацькоў, ці ў пэўны дзень прышло ўсведамленне, што з'яўляецеся беларусам і павінны выказацца менавіта на гэтай мове?

— Дзякуй Богу, маю вельмі добрых бацькоў, якія, з маленства ўносілі гэты беларускі дух. Заўсёды ў хаце была „Ніва“, заўсёды беларуская літаратура. Настаўнікам па ёй былі беларускія казкі. Калі не было 8-9 гадоў, любіў чытаць уголас, для ўсёй сям'і. Зараджэнне свядомасці?.. З сям'і я вынес. Заўсёды беларускі дух быў у нашай хаце.

— Чым для вас з'яўляецца працэс тварэння паэзіі?

— Творчасць для мяне — гэта спосаб жыцця. Гэта выражэнне маіх думак, адлюстраванне майго

вершаў, які выйшаў сёлета. Вы выказваеце тут думку, што паэзія нараджаецца тады, калі існуе самота. Ці надалей гэты факт застаецца для вас актуальным?

— Безумоўна, найлепшыя тэксты паўстаюць у стане самоты. Кажучы шчыра, гэта для мяне актуальна. Не думаю, што чалавек, якому не складана задаволіць свае жаданні, якому ўсяго хапае, напіша нешта вартаснае, цікавае.

— Ці значыць гэта, што асоба, аточаная пшчымлікімі сябрамі, асоба, якая знайшла каханне, не зможа напісаць вартаснае?

— Напэўна, каханне, сяброўства, ці іншыя пачуцці ствараюць паэзію. Але я адчуваю сябе творцам тады, калі мяне нешта непакоіць, калі ў маёй асобе з'яўляецца імпульс, які і нараджае верш.

— У вашым зборніку можна знайсці некалькі вершаў з аднолькавай назвай „Наканаванне“. Ці верыце, што яно існуе?

— Напэўна, кожны чалавек мае свой шлях вызначаны Богам-Творцам. Шлях гэты немагчыма змяніць. Тое, што існуем, гэта ўжо наканаванне.

— Значыць, мы не можам да канца ўплываць на тое, што адбудзецца ў нашым жыцці, ці на людзей вакол нас?

— Чалавек — гэта маленькі пункт на Зямлі, які мае малы ўплыў на існаванне, на сваё жыццё. Тая нітка жыцця, якая знаходзіцца ў кожным з нас, яна ад нас не залежыць. Спосаб жыцця змяніць можам, але самі дакладна не ведаем, ці доўга нам наканавана быць на Зямлі. Праз усё жыццё пшчымлікі знаём людзей, асяроддзе. Іншыя людзі ўплываюць на тваё жыццё, існаванне.

— А якіх галін жыцця кранаецеся ў сваіх вершах, якая іх тэма?

— Звязаны яны з нейкай душэўнай тэрапіяй, „выгрузкай“ маіх думак, якія нашу ў штодзённым багажы жыцця... А тэмы — розныя, стараюся абапірацца на праблемы, якія існуюць на сённяшні дзень, якія актуальныя для мяне і, безумоўна, укладаць у слова сэрца. Таксама, як сказаў класік беларускай літаратуры Васіль Быкаў, пісаць праўду. Самае галоўнае — пісаць шчыра. Я стараюся аднастраваць уласную асобу. Некаторыя робяць закіды, што надта абапіраюся на ўласныя перажыванні, але цяжка пісаць пра перажыванне іншай асобы, пра іншыя пшчымлікі рэчы. Пішу аб тым, што на сэрцы...

— Вы, наколькі мне вядома, з'яўляецеся наймалодшым сябрам літаратурнага аб'яднання „Белавежа“. Як пачаўся працэс далучэння вас да гэтай суполкі беларускіх пісьменнікаў і паэтаў?

— У кастрычніку 2000 года я распачаў навуку ў Беластоцкім універсітэце, на беларускай філалогіі. Спадарыня прафесар па беларускай літаратуры Галіна Тварановіч заўважыла, што пішу. Яна ахіліла мяне сваімі творчымі крыламі, дапамагла ў тым, каб публікаваў свае творы. Праз 3 гады я ўступіў у літаратурнае аб'яднанне „Белавежа“.

— Вельмі часта творчыя асобы маюць узоры, якія даюць ім натхненне, каб уваходзіць у творчы працэс. Ці вы маеце пісьменнікаў, або паэтаў, якія для вас аўтарытэты?

— Цяжка сказаць, хто і як паўплываў на маю творчасць. З беларускіх пісьменнікаў вельмі паную творчасць Васіль Быкава. З паэзіі найлепшым для мяне з'яўляецца Аляксей Разанаў. Таксама гэта і малавядомы паэт М. Арал, якога я некалькі гадоў таму адкрыў. Безумоўна, кожны творца шукае асоб, творцаў, якія блізкія, якія з'яўляюцца люстрам перажыванняў, творчых роздумаў яго самога. Я таксама маю вельмі блізкіх пісьменнікаў і паэтаў. Чытаю таксама

і расійскую прозу, паэзію. Сяргея Ясеніна, напрыклад. З пісьменнікаў люблю больш псіхалагічныя творы. Апошнім часам чытаю Да-стаеўскага. З польскіх вельмі цаню творчасць Юліана Тувіма, Адама Асныка. Асных вельмі ўражліва апісвае свае маладыя перажыванні пра няздзейснае каханне, пра самоту. Апошнія спадарожнічае кожнаму творцу, паэту, пісьменніку. Без самоты не паўстае гэтая хвіліна, не робіцца верш. Гэтую плённую самоту шукаю ў пісьменніках, якіх паную.

— Як вы бачыце сваю творчасць у будучым?

— Хацелася б яшчэ выдаць зборнік паэзіі. Крыху пішу апавяданні. Цікавіць мяне проза, але яе пакуль нікому не паказваю. Вершы пішу, яны паўстаюць. Зараз таксама апрацоўваю новыя творы. Думаю, што жанр мяняецца, таму што чалавек праз нейкі час даспявае. Спадзяюся, што мае вершы будуць больш спелымі, чым у першым зборнічку. А пакуль вельмі задаволены, што выданы гэты зборнік, што ўжо гэтым след у беларускай літаратуры пакіну, хоць на Падляшшы.

— Дзякуй за размову. Жадаю, каб творчасць узнесла вас да новых вышынь.

Гутарыў Аляксей ДЗЯДАК.
НА ЗДЫМКУ: Юрка БУЙНЮК.

Францішак Багушэвіч — імя, якое яднае беларусаў

У Гайнаўцы (Польшча) у Аб'яднанні "Музей і Цэнтр беларускай культуры" адбываецца выстава Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры "Шляхамі Францішка Багушэвіча", прысвечаная 165-годдзю з дня нараджэння нацыянальнага паэта. Яна працягнецца да 18 лютага. Праект ажыццяўляецца пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча і ладзіцца ў рамках праграмы па супрацоўніцтве з беларускімі нацыянальнымі меншасцямі ў Польшчы "Беларусы ў Польшчы" (2005 — 2010).

для гайнаўскага наведвальніка. Гэтая падзея не магла б адбыцца без актыўнай падтрымкі і дапамогі Пасольства Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча. Асаблівыя словы падзякі хочацца выказаць саветніку па справах культуры беларускага пасольства

сваёй прамове Павел Латушка падзякаваў арганізатарам выставы і адзначыў, што дадзеныя імпрэза стаіць у шэрагу культурных падзей, якія праходзяць у рамках дзяржаўнай праграмы па супрацоўніцтве з беларускімі нацыянальнымі мен-

Бачкаўшчыне. Узгадаў спадар Сычэўскі і словы закліку, перасцярогі, што пакінуў нам паэт: "Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмерлі!"

Імпрэза прадоўжылася, і ўсім удзельнікам урачыстасці ў гайнаўскім музеі быў прапанаваны падрабязны экскурс па новай выставе. З жыццёвымі і творчымі шляхамі Францішка Багушэвіча пазнаёміла супрацоўніца Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Вольга Чурьла. Выстава не пакінула аб'якавымі наведвальнікаў, прадстаўнікоў СМІ ("Ніва", беларускі аддзел радыё Беларток), аб чым сведчылі цікавыя пытанні, пгчырыя водгукі і цёплыя словы падзякі, што прагучалі ў наш бок.

Асабліва прыемна мне было пачуць уражанне ад аднаго польскага гандляра. Праз некалькі гадзін пасля імпрэзы я трапіла на экскурсію ў Белавежу. Уладальнік сувенірнага кіёска, даведаўшыся, што я з Беларусі і да таго ж з літаратурнага музея, сказаў, што ён ужо бачыў нашу выставу, якая яму вельмі спадабалася. Спадар Юзэф распавёў, што жыве ў той частцы Гайнаўкі, якая "дэкае". Ён сам калісьці вучыў беларускую мову, а любімы яго беларускі паэт — Максім Багдановіч, зборнік якога ён мае ў сваёй бібліятэцы. Я была прыемна ўражана такім водгукам і падумала, што, мабыць, гэта не дзіва для Беларускай, што сціплыя гандляры цікавіцца жыццём беларускага асяродка і шануюць нашых нацыянальных паэтаў.

Пасля дэманстрацыі выставы "Шляхамі Францішка Багушэвіча" ў Гайнаўцы яе плануецца актыўна выкарыстоўваць, як перасоўную, ў школах горада Мінска, а таксама магчыма яе экспанаванне ў абласных і раённых цэнтрах Беларусі, у беларускіх асяродках замежжа. Чакаем прапановы ад зацікаўленых асоб.

Таццяна ЗАХАРАВА,
намеснік дырэктара
Дзяржаўнага музея гісторыі
беларускай літаратуры.
НА ЗДЫМКАХ: Вольга ЧУРЫЛА,
Вольга САНКЕВІЧ (з кнігай),
Таццяна ЗАХАРАВА, Анатоль
АХРЫЦЬЮК, Ян СЫЧЭЎСКІ, Павел
ЛАТУШКА; наведвальнікі выставы.
Фота Валерыя СІБРЫКАВА.

спадару Тадэвушу Стружэцкаму, які стаў фактычна "хросным бацькам" выставы.

Гаспадары ўтульнай выставачнай залы Аб'яднання "Музей і Цэнтр беларускай культуры" сустракалі гасцей. Распачала імпрэзу вядучая Вольга Сянкевіч (мясцовая настаўніца беларускай мовы з Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мове), якая прывітала удзельнікаў урачыстасці і перадала слова выступаючам. Ад арганізатараў праекта мне вышаў гонар прадставіць выставу "Шляхамі Францішка Багушэвіча" і расказаць аб тым, як ішла работа над яе стварэннем, а таксама перадаць прывітанні і падарункі, якія мы прывезлі з Мінска для беларускага асяродка ў Гайнаўцы ад нашых даследчыкаў і пісьменнікаў Уладзіміра Содала, Язэпа Янушкевіча, Уладзіміра Арлова, Уладзіміра Сіўчыкава.

Удзел ва ўрачыстым адкрыцці прынялі шаноўныя госці: пасол Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча Павел Латушка, старшыня Беларускага грамадска-культурнага таварыства і віцэ-маршалак падляпскага соймаку Ян Сычэўскі, бургамістр Гайнаўкі Анатоль Ахрыцёк. У

шасцямі ў Польшчы "Беларусы ў Польшчы", а таксама падзяліўся планами на будучыню і распавёў аб новых запланаваных мерапрыемствах: днях беларускага кіно, мастацкіх выставах. Кіраўнік дыпламатычнай місіі выказаў спадзяванне, што "Музей і Цэнтр беларускай культуры" ў Гайнаўцы стане тым месцам, дзе будуць аб'ядноўвацца беларусы, якія пражываюць у Польшчы, а таксама і беларусы з Беларусі.

"У гэты даволі складаны час, які мы перажываем зараз, падаецца, што культура — гэта тое, што павінна аб'ядноўваць, тое, што павінна адраджаць веру ў лепшае жыццё, у лепшае сужыццё, у добрасуседства паміж беларусамі і палякамі", — падкрэсліў Павел Латушка.

Наступны выступаў спадар Ян Сычэўскі зазначыў, што такіх мерапрыемстваў спрыяюць развіццю пачуцця нацыянальнай тоеснасці, узбагачаюць беларускую культуру на Беларускай і ўвогуле ў Рэспубліцы Польшча. На думку старшыні Беларускага грамадска-культурнага таварыства, постаць Францішка Багушэвіча з'яўляецца выдатным прыкладам таго, як па-над падзелам палітычным і іншымі служыць сваёй

Невялікі польскі горад Гайнаўка, дзе значную колькасць жыхароў складаюць беларусы, у нашай краіне добра вядомы як цэнтр беларускай культуры, нароўні з Беластокам і Бельскам-Падляскім. Аднак сярод пералічаных гарадоў Гайнаўка вылучаецца сваім адзіным у Польшчы беларускім музеем. Яго гісторыя пачалася ў 1984 годзе, калі, дзякуючы намаганням дыяспары і дапамозе беларускіх улад, разгарнулася будаўніцтва, як тады планавалася, Дома беларусаў свету. Яно было скончана ў 2004 годзе, тады ж грамадскі камітэт пабудовы музея быў пераўтвораны ў Аб'яднанне "Музей і Цэнтр беларускай культуры". Сёння гэтая пазаўрадавая арганізацыя прыводзіць рознабаковую асветніцкую, адукацыйную, выставачную работу, арыентаваную як на мясцовых беларусаў, так і на палякаў.

Вялікае значэнне для Аб'яднання "Музей і Цэнтр беларускай культуры" ў Гайнаўцы маюць кантакты і магчымасць творчага супрацоўніцтва з установамі Беларусі. Цікавай падзеяй нашаму калектыву — Музею гісторыі беларускай літаратуры — ідэя арганізаваць для беларускага культурнага асяродка ў Польшчы пералічаную выставу. Тэма для будучай экспазіцыі была абрана адразу: жыццё і творчасць Францішка Багушэвіча, першага нацыянальнага паэта, юбілей якога, 165 год з дня нараджэння, адзначаецца сёння. Імя Францішка Багушэвіча з'яўляецца сімвалам аднаўлення беларускай мовы. Менавіта ён у канцы XIX стагоддзя вучыў нас шанаваную сваю зямлю, мову, якая "ёсць такая ж людская і панская, як і французская, альбо нямецкая, альбо іншая якая".

Аўтары выставы (канцэпцыя Вольгі Чурьла, мастацкае афармленне Генадзі Чыстага, фотаработы Валерыя Сіبرىкава) мелі на мэце пазнаёміць наведвальнікаў не толькі з жыццёвым і творчым шляхам паэта, але і прыцягнуць увагу да памятных мясцін Беларусі, звязаных з ім. Таму выстава атрымала назву "Шляхамі Францішка Багушэвіча". Экспазіцыя ўмоўна была падзелена на дзве часткі: біяграфічна-літаратурную і мастацкую. Першая гаворыць з намі на мове архіўных дакументаў, аўтарскіх рукапісаў, фотаздымкаў. Другая прадстаўляе фотгалерэю вобразаў радзімы паэта, сюжэтаў з яго твораў. Большасць фотаработ была зроблена падчас летніх вандровак у Кушляны (Смаргонскі раён), у сядзібу паэта, дзе, дарчы, дзейнічае філіял музея, і Жупраны, дзе пахаваны Францішак Багушэвіч. Удадала знаходкай аўтара канцэпцыі выставы стала спалучэнне вершаваных радкоў паэта, падзеленых у выглядзе анатацый, з фотаілюстрацыямі.

Пасля некалькіх карпатлівых месяцаў працы для нас, стваральнікаў экспазіцыі, прыйшоў хваляючы дзень адкрыцця. 15 кастрычніка выстава "Шляхамі Францішка Багушэвіча" была ўрачыста прадстаўлена

У Доме нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры ўрадзе Літоўскай Рэспублікі ўспаміналі Францішка Багушэвіча

На вечары прысутнічалі сябры Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, прадстаўнікі Дэпартаменту нацыянальных меншасцей і эміграцыі. З пранікнёнымі дакладамі выступілі прэзідэнт Згуртавання Лявон Мурашка і настаўніца беларускай мовы вільнюскай сярэдняй школы імя Ф. Скарыны Алена Базюк.

Набліжэнне да Багушэвіча

Абдалаючыся ў часе, асоба Францішка Багушэвіча набывае ўсё большы маштаб і асаблівую веліч. Сярод сваіх сучаснікаў, чья грамадзянская актыўнасць засведчана ўдзелам у паўстанні 1863-1864 гадоў, ён вылучаецца не толькі мужнасцю і духоўнай цэласцю, але і ўсведамленнем сваёй беларускасці, прыналежнасці да роднага слова, якое было для яго сэнсам жыцця і творчасці.

Юрыст па адукацыі, Францішак Багушэвіч быў вельмі праўдашукальнікам. Увогуле званне адваката было для яго сінонімам народнага заступніка. Ён стаў абаронцам свайго народа і ў юрыдычнай практыцы, і ў літаратурнай творчасці. Паэт Рыгор Семашкевіч у гэтай сувязі кажа:

На ўсю Беларусь мільён пракурораў
І толькі адзін, толькі ён адвакат.

Пра непакупнасць, сумленнасць і дэмакратызм адваката Багушэвіча яшчэ пры яго жыцці хадзілі легенды, але самай патэтычнай і гуманістычнай легендай можна назваць рэальны факт з яго судовай дзейнасці, абнародаваны вільнянскім журналістам М. Радзіным у некрологу. Аднойчы ў час працэсу падсудны — стале чалавек, якога абвінавачвалі ў злачынстве, што не выклікала маральнага асуджэння, — папрасіў дазволу перасесці з лаўкі падсудных на іншае, больш адпаведнае сумленнаму чалавеку месца. Суд не дазволіў. Тады адвакат Багушэвіч падняў са свайго месца абаронцаў і сеў побач з падсудным. Гэта ўрок сапраўднай чалавечнасці.

Выразна гучыць яго кожнае пазытыўнае слова ў абарону народа, прыналежнасць да якога Францішак Багушэвіч падкрэсліваў каларытнымі псеўданімамі Мацей Бурчок і Сымон Рэўка з-пад Барысава.

Сярод пісьменнікаў XIX стагоддзя Францішак Багушэвіч займае асаблівае месца. Гэта першы вялікі нацыянальны паэт, які з самага пачатку творчасці ўсведамляў сябе прыналежным да нацыянальнага патэтычнага свету і раскрыў найбольш істотныя і трагічныя бакі тагачаснай рэчаіснасці. Ён першы пісаў пра існаванне беларускай нацыі, акрэсліваючы яе геаграфічна. "Там, братцы, яна, дзе мова наша жывець: яна ад Вільні да Мазыра, ад Віцебска за малым не да Чарнігава, дзе Гродна, Мінск, Магілёў, Вільня і шмат іншых мястэчак і вёсак", — гаворыў паэт, адзначаючы агульнасць мовы. "Мова, паводле Багушэвіча, — ёсць адзежа душы". Гэта ўсё словы з прагматы да зборніка "Дудка беларуская".

Пісьменнік прыйшоў у літаратуру на той трагічнай мяжы нашай гісторыі, за якой мог пачацца незваротны працэс этнічнага самараспаду народа. Як мастак слова Францішак Багушэвіч адчуў самы балючы нерв народнай трагедыі: "Шмат было народаў такіх, што страцілі найперш мову сваю, так, як той чалавек перад скананнем, катораму мову займае, а потым і зусім замярлі".

У прадове да "Дудкі беларускай" пісьменнік згадаў слаўную гісторыю Вялікага княства Літоўскага, княжанне гедыміна і барацьбу з крыжакімі. Ён ганарыўся веліччу і магутнасцю гістарычнай Літвы і з асаблівым пачуццём зазначыў: "А ў сярэдзіне Літвы, як тое зярнятка ў гарзку, была наша зямліца — Беларусь".

Пісьменнік выступаў як праўдашукальнік, асветнік народа. Сваю місію ён бачыў у абуджэнні народнай і нацыянальнай годнасці, самапавагі, цікавасці да ўласнага свету і народа, пры гэтым выразна ўсведамляў усю складанасць шляху народа да самога сябе.

"Шануйце ж мову сваю, каб не ўмерлі!"
Алена БАЗЮК (Вільнюс).

Узбекистан, Ташкент

26 красавіка 1966 года падземная стыхія абрушылася на горад, які спаў. 10 тысяч чалавек засталіся без даху над галавой, былі разбураны прадпрыемствы, бальніцы і гэтак далей. Усе рэспублікі СССР працягнулі тады руку дапамогі Ташкенту.

У цяжкі момант для горада тысячы ташкенцкіх дзяцей выехалі ў лепшыя лагеры краіны. Сярод іх быў і ПАРМУХАМЕДАЎ Шухрат Ташматавіч, які шукае сяброў. Яны адпачывалі ў дзіцячым лагера "Колас" у ліпені-жніўні 1966 года.

Шухрат хоча сустрэцца на тэрыторыі гэтага лагера з сябрамі. Тэлефон для сувязі: рабочы — 136 01 89, хатні — 76 25 34.

Лілія БЕЛАЗЁРАВА,
старшыня БКЦ "Світанак"
(тэл. 64-03-37).

ЗША

Добры дзень, паважаная рэдакцыя!

Дзякуй за змяшчэнне інфармацыі пра наша сціплае выданне "Час" на старонках "Голасу Радзімы"!

Поспехаў вам.
З павагай,

Юры ВАСІЛЕЎСКІ

Казахстан, Паўладар

Прывітанне, вас турбуюць з Нацыянальнага культурнага Цэнтра "Беларусь" горада Паўладара. Я, Аляксей Кравец, прадстаўляю маладзёжную суполку нашага цэнтра. Хачу, каб у Беларусі ведалі, што ёсць такі цэнтр у нашым горадзе, што мы не забываем традыцыі, звычай, абрады сваіх продкаў, а таксама спяваем песні на роднай беларускай мове.

Латвія, Даўгаўпілс

Да 140-годдзя Яніса Райніса

Сёлетня Дні паэзіі-2005 у Даўгаўпілсе былі прысвечаны 140-годдзю Яніса Райніса.

У Даўгаўпілскім раённым Доме культуры адбылася імпрэза "Стагоддзе латгалскай прозы. 1904-2004", дзе ўсталявалася і творчасць беларускіх аўтараў мінулага стагоддзя. Латышскі Дом культуры прадстаўляў песні Іманта Зьедоніса з удзелам паэта Віктара Калныяна. А ў гарадскім этнічным цэнтры, дзе зарэгістравана дзесяць нацыянальных таварыстваў, адбылася прэзентацыя кнігі мясцовага аўтара Аляксея Салаўева "Горад чаек і лебедзяў".

Галоўнае свята прайшло ў Доме Райніса ў Беркенеллах, што недалёку ад горада, дзе калісьці жыў Райніс. Культурна-адукацыйны імпрэза стала пастаноўка па матывах твораў Райніса — сумесны латышка-беларускі праект. 34 юнія акцёры прынялі ўдзел у гэтым спектаклі: дзесяць з іх віцебскія, астатнія з Даўгаўпілса. Рыхтавалі пастаноўку і ў Беларусі, і ў Даўгаўпілсе. Аўтар праекта Інара Мукане — кіраўнік аддзела культуры Даўгаўпілскага раёна і чыцеры наш дарадчык у многіх сумесных латышка-беларускіх святах. Дарчы, прыемна зазначыць, што менавіта яна стала натхніцелем праекта па ўстаноўцы мемарыяльнай дошкі на будынку, дзе ў 20-я гады пасляхова працавала беларуская дзяржаўная гімназія. Гэта падзея была прысвечана 5-годдзю таварыства "Уздым".

Акрамя асноўных мерапрыемстваў, у 6-й сярэдняй школе імя Райніса адбылася сустрэча беларускіх паэтаў з вучнямі факультатыва беларускай мовы. Ён існуе ў школе з мінулага года для дзяцей, якія маюць беларускія карані. Гэта вельмі сімвалічна, што менавіта ў школе імя Райніса пачалі пачатак добрай традыцыі — вывучаць беларускую мову і культуру. Прагучала літаратурная кампазіцыя на вершы Райніса на беларускай і латышкай мовах. Сустрэча прайшла ў цёплай, добрамыслівай атмасферы.

Таццяна БУЧЭЛЬ.

Персона

Місіянер беларускага адраджэння

Да 75-годдзя паэта і навукоўца Аляксандра Баршчэўскага

ВЫГОКІ

Паўстагоддзя жыцця — плённага і рамантычна ўзнёслага ў сваёй паэтычнай творчасці, мудрага і ўдумлівага — аддаў сваёй "малой радзіме" Падляшшу, Беластоцчыне, усёй Беларусі Аляксандр Баршчэўскі на адзінай да нядаўняга часу за межамі Беларусі кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта. З 1975 па 2004 год — як яе кіраўнік, што наследваў і развіваў лепшыя традыцыі стваральніцы кафедры, навуковага рэдактара шматтомнага "Людзі беларускага" Міхала Федароўскага, вядомага славіста Антаніны Абрэмбскай-Яблоньскай (1901-1994).

Аўтару гэтых радкоў пашанцавала сёлетня рабіць фальклорныя запісы ў беларускіх вёсках Чаромха і Дабраводы Гайнаўскага павеата на Беластоцчыне, дзе амаль усюды Баршчэўскі таксама рабіў запісы беларускага фальклору. Калі я слухаў песні ў выкананні таленавітых спявачак сярэдняга і старэйшага ўзросту (з выдатным сляхам, бездакорным выданнем напеваў), было поўнае ўражанне, што знаходжуся ў... палескай вёсцы.

Думаю, што такое ўражанне было і ў Баршчэўскага, калі ён слухаў свайго аднагодка, роднага брата маёй маці, выдатнага спевака ўсёй Століншчыны Аляксандра Казла ў маёй вёсцы Церабязоў у час святкавання 900-годдзя Давыд-Гарадка. І цяпер, разважаючы, хто ж ён такі, гэты унікальны, выдатны баян сваёй малой радзімы — вёскі Бандары над рэчкай Нараў на Беластоцчыне і адначасна верны сын усёй маці-Беларусі Аляксандр Баршчэўскі-Барскі? І пераканаўся, што гэта асоба шматгранная, бо ў ёй спалучаюцца:

ПАЭТ

"Шурыкам" ласкава звалі (па сведчанні аднавяскоўца, вядомага мінскага літаратуразнаўца Уладзіміра Казбрука), хлопчыка з незвычайным паэтычным талентам, не толькі шматлікай радня, але і ўся яго "малая радзіма". Нарадзіўся ён 2 лістапада 1930 года ў ся-

лянскай сям'і пятым пасля чатырох старшых сяспёр. Натуральна, што быў доўгачаканым і стаў усеагульным пестуном.

Скараціўшы сваё прозвішча, стаў паэтам Алесем Барскім, які дэбютаваў вершамі спачатку ў беластоцкай газеце "Ніва", а потым у зборніку "Руць" (Беласток, 1959). Пазней з'явіліся паэтычныя кніжкі "Белавежскія матывы" (1962), "Жнівень слоў" (1967), "Мой бераг" (1975), "Блізкасць далёкага" (1983), "Лірычны пульс" (1987). Вершы-залацінкі са зборнікаў паэта Алеся Барскага ведаюць ва ўсёй Беларусі яго шчырыя прыхільнікі.

Можа найбольш паказальным прыкладам песеннасці паэзіі Барскага з'яўляецца пакладзены на музыку Ігарам Лучанком верш, які пачынаецца словамі:

"Паліна, паліна, паліна,
Для ўсіх закаханых паўстанак,
Сюды я прыходжу з дзяўчынай,
Цалую яе пад калінай".

Песня фалькларызавалася і, падобна шматлікім вершам-песням Янкі Купалы, "Зорцы Венеры" Максіма Багдановіча, стала сапраўды народнай, і цяпер яе можна пачуць па ўсёй Беларусі. Як і іншыя вершы-залацінкі Алеся Барскага. Прасякнутыя песеннымі матывамі роднай зямлі, шчырымі прызнаннямі ў каханні, яны вызначаюцца глыбокім адпостраваннем складанага ўнутранага свету лірычнага героя — нашага сучасніка. Няма сумнення, што многім з іх яшчэ наканавана дачакацца свайго кампазітара, каб стаць прыгожымі песнямі.

ФАЛЬКЛАРЫСТ

На працягу больш чым паўстагоддзя Баршчэўскі збірае, даследуе і друкуе фальклор беларусаў Беластоцчыны, арганізуе шырокую вучэбную, збіральніцкую і даследчыцкую работу студэнтаў кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта (у пераважнай большасці ўрадженцаў Беластоцчыны), кіруе напісан-

нем імі магістарскіх прац на аснове сабраных матэрыялаў. Найлепшым вынікам гэтай працы стаў фальклорны архіў кафедры, у якім назапашаны каштоўнейшыя матэрыялы духоўнай культуры беларусаў Беластоцчыны (дарэчы, гэты архіў навуковымі сіламі Навукова-даследчай лабараторыі беларускага фальклору Белдзяржуніверсітэта капіруецца для "метраполіі" па дамоў аб супрацоўніцтве паміж Варшаўскім і Беларускам універсітэтамі).

У 1986 годзе Баршчэўскі абараніў габілітацыйную доктарскую дысертацыю "Беларуская абраднасць і фальклор усходняй Беластоцчыны (нарадженне, вяселле, смерць)", якая праз чатыры гады была выдадзена ў Беластоку асобнай манаграфіяй і чакае свайго перакладу на беларускую мову.

Фалькларыстычныя даследаванні Баршчэўскага прысвечаны праблемам беларускага фальклору, польска-беларускіх літаратурных і фальклорных сувязей, літаратурнага жыцця Беластоцчыны на сучасным этапе. Ён збірае, публікуе і даследуе беларускі фальклор Беластоцчыны. У выдадзеным у 1976 годзе ў Варшаве падручніку "Гісторыя беларускай літаратуры" першая частка прысвечана фальклору. Тут пяць раздзелаў: "Народная творчасць, звязаная з жыццём чалавека"; "Каляндарная абраднасць і звязаная з ёю паэзія"; "Прыродныя з'явы, надпрыродныя сілы і паходжанне чалавека ў народных уяўленнях"; "Жанры і віды ў беларускай народнай творчасці"; "Збіральнікі і даследчыкі беларускага фальклору". У апошнім раздзеле дадзена характарыстыка творчасці Я. Чачота, Е. Раманава, А. Сержпутоўскага, М. Доўнар-Запольскага, Я. Карскага, М. Федароўскага. У беластоцкім беларускім тыднёвіку "Ніва" збіральнік апублікаваў каля 60 падбораў сваіх запісаў фальклору Беластоцчыны.

Фалькларыст Баршчэўскі з аўтэнтычных крыніц пераклаў на польскую мову беларускія казкі і выдаў іх у зборніках "Д'яблава скрыпка" (1973, 1977) і "Невычэрпны збан" (1976). Ён распрацаваў курс беларускага фальклору і літаратуры, аўтар "Гісторыі беларускай літаратуры" (ч. I, Варшава, 1976; ч. II, Варшава, 1981); хрэстаматый для беларускіх школ у Польшчы "Дружба і праца" (Варшава, 1967); "Насустрач жыццю" (Варшава, 1974), зборніка абразкоў і нататак "З пабачанага і перажытага" (1992). Цікавым быў часты ўдзел фалькларыста ў самай даўгавечнай, 25-гадовай (1977-2002) і папулярнай тэлепраграме Беларускага тэлебачання "Запрашаем на вячоркі".

ЛІТАРАТУРАЗНАВЕЦ-ПЕДАГОГ

На дзесятым годзе выкладання ў Варшаўскім універсітэце А. Баршчэўскі абараніў кандыдацкую

дысертацыю "Творчасць Якуба Коласа 1906-1930 гадоў". А яшчэ праз дзевяць узначаліў кафедру беларускай філалогіі. У вядомым і папулярным за межамі Беларусі беларускім перыядычным выданні, штогодніку "Ніва" (Беласток), з 1965 і да 1988 года Баршчэўскі друкаваў вялікі цыкл навуковых і папулярных артыкулаў аб беларускім фальклору і літаратуры. Неўзабаве ён стварыў універсітэцкі падручнік "Гісторыя беларускай літаратуры — пісьменнасць Кіеўскай Русі і Вялікага Літоўскага княства" (1981), вучэбнік для 7 класа "Дружба і праца" (з В. Шведам, Варшава, 1967), "Насустрач жыццю" (з В. Шведам, Варшава, 1974); напісаў кнігу "Ігнат Дварчанін — палітык і вучоны" (з А. Бергман, Е. Тамашэўскім, Варшава, 1990). Выдатны педагог, таленавіты лектар, ён не ўяўляе свайго жыцця без студэнтаў, для якіх з'яўляецца настаўнікам, кіраўніком, бацькам. Гэта адчуваецца ва ўзаемаадносінах абодвух бакоў. А інакш, відаць, і не можа быць, бо, як сам ён заяўляе, "кантакт са студэнтамі з'яўляецца маім надзённым хлебам". Дзякуючы вялікаму аўтарытэту пры дошчы неспрыяльных абставінах, якія склаліся ў 1980-1981 гадах, студэнты і большасць выкладчыкаў выказалі яму тайным галасаваннем свой давер і не дазволілі кіраўніцтву вызваліць ад пасады загадчыка. Пазіцыя прафесара гранічна ясная: "Кожны са студэнтаў і навуковых супрацоўнікаў павінен лічыць сябе місіянерам беларускага адраджэння, якое чакае шчырых беларускіх рук і сэрцаў", — рашуча сцвердзіў ён у артыкуле "Ад пачуцця сораму да пачуцця гонару".

ГРАМАДСКІ ДЗЕЯЧ

Беларускі паэт, фалькларыст, літаратуразнавец, перакладчык, педагог, доктар філалагічных навук (1986), ганаровы доктар БДУ (1993), правадзейны сябар Міжнароднай акадэміі навук Еўразіі (1994), А. Баршчэўскі з 1982 да 1990 года ўзначальваў Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Польшчы. У 1962 годзе быў прыняты ў Саюз польскіх, а ў 1993 — у Саюз беларускіх пісьменнікаў. Стаў адным з заснавальнікаў і доўгія гады быў віцэ-прэзідэнтам (потым — намеснікам старшын) грамадскага аб'яднання "Міжнародная асацыяцыя беларусістаў". Узнагароджаны Залатым Кавалерскім крыжам Адраджэння Польшчы. Яго дзейнасць з'яўляецца прыкладам для нашых суайчыннікаў у Польшчы, у шырокім замежжы.

Васіль ЛІЦВІНКА,
кандыдат філалагічных навук
(Мінск).

НА ЗДЫМКУ: заўсёды ў дарозе: Аляксандр Баршчэўскі (злева) ад'язджае, Адам МАЛЬДЗІС (справа) прыязджае. На абгаворванні спраў асацыяцыі беларусістаў застаецца некалькі хвілін... Здымак зроблены ў Варшаве ў 1993 годзе і выбраны юбілярам, як найбольш тыповы для яго дзейнасці.

Пётр ЖАЎНЯРОВІЧ:

Уладзіміра Караткевіча трэба ведаць і разумець

Сайт www.uladzimir-karatkevich.iatp.by, створаны ў Мінскім прафесіянальна-тэхнічным каледжы і прысвечаны Уладзіміру Караткевічу, папаўняецца новымі тэкстамі. Пра сам сайт, работу над ім чытачам "Голасу Радзімы" расказвае выкладчык каледжа Пётр Жаўняровіч, ідэйны генератар караткевічазнаўства ў Інтэрнэце. Наша размова набывае асаблівы сэнс, таму што 26 лістапада споўнілася 75 год з дня нараджэння пісьменніка.

— Як рэгулярна папаўняецца сайт?

— Работа над сайтам праводзіцца няспынна. Ідзе паступовае павелічэнне колькасці тэкстаў, змешчаных там. Сёлета мы павялічылі колькасць тэкстаў, перакладзеных на рускую мову. Самы вялікі твор, які змясцілі, — гэта раман "Каласы пад сярпом тваім" у перакладзе Вялянціны Шчадрыной. Існуе электронны варыянт двух зборнікаў вершаў Уладзіміра Караткевіча ў перакладзе на рускую мову: "Вячэрнія ветразі" і "Новая Атлантыда", але пакуль што мы не паспелі іх размясціць.

Вялікае шчасце, што мы гэты сайт уключылі на iatp, звярнуўшыся да тых арганізацый, якія займаюцца ўключэннем сайтаў у Інтэрнэт. У сувязі з тым, што яны падтрымліваюць беларускую культуру, дык змяшчаюць такія сайты бясплатна.

Звычайна мы робім асобны запіс на дыску. Наш тэхнічны рэдактар Алена Вальковіч ідзе ў фірму iatp і адтуль робіць уключэнне большай колькасці тэкстаў.

— Ці дапамагаюць вам навушніцы вашага каледжа?

— Я імкнуся ўключыць работу над сайтам у навучальны працэс. У абавязкі навучэнцаў уваходзіць электронны набор. Зрабіць набор старонак рамана "Каласы пад сярпом тваім", потым яго вычы-

таць — гэта праца не аднаго года. Я выкладаю стылістыку і рэдагаванне ў будучых сакратароў-рэферэнтаў, таму даю ім для практыкі набор тэкстаў Уладзіміра Караткевіча. Гэта карысна як для сайта, так і для пісьменнасці набору нашых навучэнцаў. Але асноўная работа ляжыць на мне. Каб тэксты былі стопрацэнтна адэкватныя, я ўсё роўна павінен рабіць выверку.

— Дарэчы, на якіх мовах тэксты прысутнічаюць на сайце?

— Пакуль што на беларускай і рускай мовах, хаця ў нас ёсць тэксты, набраныя на іншых мовах. Напрыклад, эсэ Уладзіміра Караткеві-

ча "Памяць зямлі беларускай". Ёсць яго пераклады на англійскую, нямецкую, французскую і іспанскую мовы. Мы маглі б паставіць іх на сайт, але ствараць, напрыклад, іспанскую старонку з-за аднаго тэксту няма сэнсу. А вось нямецкую старонку можна ўжо рабіць, таму што ў нас ёсць электронны варыянт на нямецкай мове не толькі эсэ "Памяць зямлі беларускай", але і апавядання "Блакiт i золата дня". Але ведаючы пра тое, што існуюць яшчэ нямецкі пераклад апавесці "Дзікае паліванне караля Стаха" і эсэ "Зямля пад бэльмі крыламі", не хочацца ўключаць толькі гэтыя

два тэксты. Праца будзе ісці далей.

— А якія фотаздымкі змешчаны на сайце? Які з іх вы лічыце самым каштоўным для сваіх наведвальнікаў?

— У нас змешчана ўсяго пяць арыгінальных фотаздымкаў. Работа тут толькі пачалася. Самым каштоўным для нас з'яўляецца слайд, які падаваў Адам Мальдзіс. Мы з гэтага слайда зрабілі здымак. Гэта адзіны каляровы фотаздымак Уладзіміра Караткевіча, які нам удалося знайсці.

— Акрамя тэкстаў твораў і фотаздымкаў Уладзіміра Караткевіча, — што яшчэ змешчана на сайце?

— Ёсць старонкі з крытыкай, аўтабіяграфія пісьменніка "Дарога, якую я прайшоў", "Летапіс жыцця і творчасці Уладзіміра Караткевіча", складзены Анатолям Вераб'ём. На старонцы "Караткевічазнаўства" поўнаасцю змешчаны кнігі "Жывая павязь часоў" Анатоля Вераб'я, "Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча" Адама Мальдзіса, "Уладзімір Караткевіч: праз гісторыю ў сучаснасць" Аркадзя Русецкага. Да таго ж, артыкулы іншых аўтараў, энцыклапедычныя матэрыялы. Можна заглянуць на старонку "Успаміны", дзе змешчаны артыкулы яшчэ 20 аўтараў. Праца проста бясконца, немагчыма ўсё прасачыць. Я думаю, гэта трэба рабіць на дзяржаўным узроўні. Магчыма, у дзяржаўным Музеі

У. Караткевіча ў Оршы.

— Ведаю, што вы пішаце дысертацыю па творчасці Уладзіміра Караткевіча. Як гучыць яе назва і калі вы будзеце яе абараняць?

— Мая дысертацыя звязана з моўнай стылістыкай. Называецца яна "Публіцыстыка Уладзіміра Караткевіча (арганічнасць уключэння моўнай адзінкі ў структуру тэкста)". Думаю, што абарона адбудзецца гэтай зімой ці вясной.

— Скажыце, калі ласка, чаму вы так актыўна і заўзята займаецеся творчасцю Уладзіміра Караткевіча? Гэта ваш любімы пісьменнік, ваш кумір?

— Лічу, што нельга з пісьменніка рабіць куміра. Яго проста трэба ведаць і разумець. Дзякуючы таму, што я паспрабаваў зразумець тое, пра што ён піша, даследаваць успаміны Караткевіча, прыйшоў да вываду, што час яго яшчэ не прыйшоў. Мы яшчэ доўга будзем дарастаць да Караткевіча. Увогуле, гэта першы чалавек, які сказаў, што беларус не толькі "пан сахі і касы", што ў нас былі і свае дваране, і свае дуэлі. А раней пра гэта можна было прачытаць толькі ў французскім, англійскім ці рускім рамане.

— Дзякуй, Пётр Пятровіч, за гутарку. Паспехаў вам.

Чытачоў запрашаем на www.uladzimir-karatkevich.iatp.by. Гутарыла Марына ГАБРЫЯНІК.

Палеміка

ЯШЧЭ РАЗ ПРА "ПЕРШАМЕЦЭНАТА" БАГДАНА ОНКАВА

Пад рубрыкай "Пункт гледжання" ў газеце "Голас Радзімы" (2005. № 40–41) была змешчана рэцэнзія Вячаслава Чамярыцкага на мой артыкул "Ці быў першамецэнатам Багдан Онкаў?"

В. Чамярыцкі — асоба вядомая ў навуковых і літаратурных колах Беларусі. Ён унёс значны ўклад у вывучэнне беларускага летапісання, стварыў яго асноўную навуковую гісторыю, сказаў новае слова пра летапісы і хронікі як помнікі літаратуры. Па заказе ЮНЕСКА напісаў (у сааўтарстве) навукова-папулярны нарыс пра Ф. Скарыну. І мне прыемна, што такія знакамтыя даследчыкі заўважылі маю сціплую працу і даў на яе водгук.

В. Чамярыцкі правільна вызначыў тры разыходжанні, якія тычацца купца Багдана Онкава. "Большасць аўтарытэтных скарыназнаўцаў", як сцвярджае ён, лічаць, што Багдан Онкаў, падтрымліваючы выдавецкі праект Скарыны, кіраваўся не столькі вузка камерыйнымі інтарэсамі, колькі больш шырокімі, нацыянальна-патрыятычнымі і асветніцкімі мэтамі.

Я ж, на думку рэцэнзента, імкнуся даказаць, што гэты фундатар Скарыны быў не мецэнатам, а свеокарыслівым прадпрыемльнікам, які разлічваў зарабіць грошы на выданнях беларускага першадрукара. І для гэтага ў якасці аргумента па-свойму вытлумачыў сэнс слова "наклад".

Наконт "наклада" паразважаем у наступных нумэрах. А цяпер засяродзім увагу на тым, што разводзіць нас па розныя бакі.

Так ужо сталася, што аднымі з першых даследчыкаў Скарыны былі рускія навукоўцы. Яны ў асноўным жылі ў Санкт-Пецярбургу і Маскве. І калі ў іх даследаваннях паўстала пытанне пра фінансаванне праекта беларускага першадрукара, то яны адвялі гэтую

ролю купцу Багдану Онкаву. Прычым, як ім думалася, бескарысліваму мецэнату. Тым больш, што і прытэскі на пражскіх кніжках быццам бы сведчылі якраз пра гэта.

Рускіх навукоўцаў можна было зразумець. На іх вачах разгортаўся мецэнатскі бум у Расіі. Славутыя купцы-мецэнаты Прохарава, Кокарава, Марозава, Салдаценкава, Мамантава, Трацяковы бескарысліва ўкладвалі свае грошы ў выданне кніг, часопісаў, газет, адкрывалі школы, тэатры, карцінныя галерэі. І вось гэта з'ява XIX — пачатку XX стагоддзя з Расійскай імперыі была механічна перанесена на тэрыторыю Вялікага княства Літоўскага пачатку XVI стагоддзя. І набыла доўгае навуковае жыццё.

Гэтую памылку падхапілі і беларускія скарыназнаўцы савецкага перыяду. Метадалагічная канцэпцыя мецэнатства купца Багдана Онкава пры фінансаванні выдавецкай дзейнасці Скарыны добра дастасоўвалася да сацыялістычных канонаў. Як-ніяк, а купец бліжэй стаіць да народа. Ён і павінен стаць мецэнатам такой славутай велічыні для Беларусі, як Францішак Скарына.

Такім чынам, на змену адной памылковай ідэалагічнай кан'юнктуры прыйшла іншая.

Багдан Онкаў не мог быць мецэнатам. Ён жыў у тую эпоху, калі мецэнатства сярод купцоў не назіралася зусім. Гэта была прэрагатыва іншага сааслоўя — магнатаў і шляхты.

Тым не менш, даючы крэдыты на выданне кніг Скарыны і атрымоўваючы за гэта працэнты, купец Багдан

Онкаў зрабіў таксама нацыянальна-патрыятычны і асветніцкі подзвіг: ён і Скарына далі ўсходнім славянам першую друкаваную кнігу.

А цяпер пра аргументы. І пра слова "наклад".

В. Чамярыцкі лічыць, што маё азначэнне "накладу", як працэнты, прыбытак, барыш, ніяк не стасуецца з тым, што гэтае слова азначала на самой справе "ў даўняй Беларусі". Між тым, як кажа ён, тады яно было "выдаткам, расходам, коштам".

У мове ёсць словы, якія я называю словамі-пярэваратнямі ці словамі-куфрырамі. Гэта значыць, што ў пэўны час яны маюць адно значэнне, у крыху пазнейшы — зусім іншае. І гэтыя значэнні слоў, як у тым куфры, наслоўваюцца адно на другое.

Так, слова "лаўка" ў эпоху Кіеўскай Русі першапачаткова значыла "ўслон у хаце", потым — "прылавак гандляра", і нарэшце — "само тое памяшканне", дзе гандлююць.

З гэтага шэрагу слоў-пярэваратняў і "наклад". У часы Скарыны ён азначаў "працэнты", пазней — "кошт", а цяпер — "тыраж" газет або кніг.

Як я, відаць, здагадаўся, час "даўняй Беларусі", пра які гаворыць шанюны В. Чамярыцкі, — гэта эпоха Сымона Буднага. І тады гэтае слова, магчыма, мела значэнне "кошту". Але ад Скарыны да Буднага — невялікі прамежак часу.

Такім чынам, у маім азначэнні "наклад" якраз і меў тая самая "працэнты", якія дадаваў Ф. Скарына свайму крэдытору Б. Онкаву.

В. Чамярыцкі палічыў таксама недастатковымі аргументы ў маёй "спробе развянчаць міф аб рукапісных надпісах" на кнігах Ф. Скарыны, што датычацца Б. Онкава. Ён зазначае, што "дастаткова пагартыць нядаўняе факсімільнае выданне Бібліі Ф. Скарыны ў трох тамах, каб пераканацца ў тым, што ўсе тры змешчаны там надпісы пра Б. Онкава цалкам індывідуальныя, непаўторныя, зроблены ад рукі (падр. мною. — Р.А.)

Я ж па-ранейшаму прытрымліваюся думкі, што надпісы на пражскіх кнігах былі адштампаваныя. Гэтых штаптаў было некалькі — з большым кеглем і меншым. Там, дзе дазваляла прастора ў кнізе, ставілі большы штапт, дзе зусім было цесна — абыходзіліся меншым.

І тут недастаткова "пагартыць" не толькі факсімільнае выданне Бібліі ў трох тамах, але і Энцыклапедыі Ф. Скарыны (беларускі і рускі варыянты), каб "пераканацца" ў "зробленых ад рукі" "індывідуальных" і "непаўторных" надпісах.

А справа вось у чым.

На зары кнігадрукавання, а Скарына дзейнічаў якраз у тую час, першыя выдаўцы імкнуліся надаць сваім кнігам выгляд рукапісаў і з гэтай мэтай яны стылізавалі друкаваны шрыфт пад рукапісны. Друкаваныя кнігі тады набірліся шрыфтамі, якія былі дакладнай копіяй рукапісных почыркаў. Рабілася гэта дзеля таго, каб танную друкаваную кнігу выдаць за дарагу рукапісную і выгада яе прадаць.

Разлічыць рукапісны шрыфт ад друкаванага маглі рэдкія спецыялі-

сты. Тое, што пісалася раней пяром, немагчыма было адліць з металу ці выразаць на дошцы: тонкія валасяныя элементы літар, што пакідае пасля сябе пяро, пры друку скажаліся. Іх немагчыма было паўтарыць — і літары замянілі на больш тлустыя.

Такіх валасяных элементаў я не заўважыў у надпісах на пражскіх кнігах Ф. Скарыны. Хутчэй за ўсё, на маю думку, надпісы былі зроблены друкаванымі штаптамі. А больш дакладны адказ на гэтае пытанне можа даць толькі экспертыза.

Здзівіла мяне канцоўка рэцэнзіі.

Мінскі аўтар адзначаў, што ў маім палемічным артыкуле ёсць шэраг цікавых назіранняў і разважанняў і ён варты публікацыі ў навуковым зборніку як дыскусійны матэрыял. Пры ўмове: "калі аўтар ці рэдактар дапрацуе яго, выправіць недакладнасці".

Толькі ў нашым выпадку я згаджуся на таго рэдактара, які быў бы сучаснікам Ф. Скарыны і прысутнічаў бы пры яго сустрэчы з Б. Онкавым, калі той перадаваў яму грошы са словамі: "Вось табе грошы, якія не трэба аздаваць. Друкуй на іх Біблію, рабі ўсё, што лічыш магчымым, дзеля карысці нашай Айчыны".

А паколькі такога рэдактара няма, то гіпатэтычныя сцверджанні, за выключэннем асобных момантаў, большасці аўтарытэтных даследчыкаў і мае гіпатэтычныя сцверджанні — гэта адна і тая ж аснова. Таму дазвольце застацца пры сваіх думках і сваіх вывадах.

Рыгор АНДРЭЯВЕЦ (Гомель).

Прыгажосць па версіі Wella

Жаданне ствараць і спазнаваць новае, уменне здзіўляць і здзіўляцца самай прынцыпы, якімі кіруецца адзін з лепшых цырульнікаў Беларусі, трэнер сусветна вядомай фірмы Wella ў нашай краіне, арт-дырэктар студыі Wella, сапраўдны майстар сваёй справы Таццяна КОЖУХ, якая згадзілася падзяліцца з чытачамі "Голасу Радзімы" сакрэтамі сваёй прафесіі.

ехала ў Мінск. Вытрымала іспыт і паступіла ў тэхналагічны тэх-

вядома ў асяроддзі цырульнікаў і на міжнародным узроўні. Нядаўна яна прыехала з паказаў у Японію і Парыжы, дзе зрабіла фурор. Важнай падзеяй для мяне з'яўляецца знаёмства з фірмай Wella, з тымі прафесіяналамі, якія ў ёй працуюць. Асабліва трэба адзначыць майго настаўніка ўжо па трэнерскай рабоце Луіса Хумельта — віртуоза ў цырульніцкай справе, топ-стыліста фірмы Wella, які выхаваў такіх зорак, як Сяргей Звераў, Ірына Баранава, Марына Васканян і многіх іншых ва ўсіх краінах свету. Нашы шляхі з Wella перапляліся яшчэ ў студэнцкія гады, калі разам з аднакурснікамі была асістэнтам у нямецкіх цырульнікаў, а то і іх мадэльлю.

— Што азначае быць трэнерам у цырульніцкай справе?

— Ідэя стварэння сістэмы трэнераў Wella ў розных краінах належыць якраз Луісу Хумельту. Трэнеры ёсць у кожнай краіне СНД. Працяглы час, пасля навучальных трэнінгаў у Германію, у Дармштадце — сэрцы Wella, я была адзіным трэнерам, які прадстаўляў фірму ў Беларусі. Зараз нас двое — я і цырульнік Ілона Няжрасава. На трэнінгах з нуля вучаць не толькі цырульніцкаму мастацтву, але і як быць настаўнікам для іншых. Увогуле я ажыццявіла мару маёй маці: стала выкладчыкам. Трэнінгі для беларускамоўнага цырульнікаў праводзіцца некалькі раз у месяц, жадаючых вучыцца з кожным годам становіцца ўсё больш. Калі раней амаль усе былі з мінскіх салонаў прыгажосці і цырульняў, то зараз збіраюцца з усёй краіны.

— Кожны год Wella праводзіць конкурс "Trend Visin Award". У чым яго сутнасць?

— Гэта міжнародны конкурс, які існуе і ў Беларусі ўжо тры гады, для маладых цырульнікаў. Перад майстрам пастаўлена задача — стварыць вобраз мадэлі па тых тэндэнцыях, што прапаноўвае Wella кожны год. Звычайна іх тры, у гэтым годзе было чатыры: Наіўнасць, Мяцежнасць, Закаханасць і Канструктыўнасць. Пэўная тэндэнцыя азначае не толькі падрабязнае апісанне рыс прычоскі, колеравую гаму валасоў, але і вобраз жыцця чалавека, яго самаадчуванне, падбор адпаведнага адзення, макіяжу. Першы этап конкурсу — "Wella actuel" — праходзіць звычайна ў лютым, калі мы тлумачым цырульнікам тэндэнцыі новага года. Да красавіка канкурсанты ствараюць вобразы мадэлей і дасылаюць нам фотаздымкі сваіх работ. З іх журы выбірае 10 лепшых, аўтары якіх і праходзяць у фінал нацыянальнага конкурсу. Да чэрвеня, калі адбываецца фінал, цырульнікі працягваюць працаваць, удасканальваюць вобразы мадэлей і сваё майстэрства (прычым мадэль павінна быць адна і тая ж ад пачатку да канца конкурсу). Паралельна з самім конкурсам праходзяць майстар-класы з элементамі шоу ад лепшых салонаў горада Мінска, студыі Wella, а таксама ад зорак цырульніцкага мастацтва. На першым "Trend Visin Award" у 2003 годзе сваё майстэрства паказвалі нямецкі цырульнік Міхаэль Шарфенкамп і 10 трэнераў Wella з краін СНД. Два гады запар чатырохгадзінныя майстар-класы праводзіў топ-стыліст Wella ў Расіі Дзмітрый Вінакураў.

— Хто перамог у конкурсе ў гэтым годзе?

— Малады цырульнік з мінскай студыі "Стыль" Ягор Апарын. Ён і прадставіць нашу краіну ў фінале міжнароднага конкурсу "Trend Visin Award-2005" у Лондане. Пераможцам конкурсу ў 2003 і 2004 гадах становіўся крэатыўны цырульнік Юрый Чубаў, які годна прадстаўляў Беларусь у Берліне і Парыжы, калі двойчы займаў чацвёртае месца.

— Ці можаце спрагназаваць, што будзе модным ў наступным сезоне?

— Не люблю гаварыць пра тое, што канкрэтна будзе модна. Мода за апошнія некалькі гадоў значна змянілася: стала больш дэмакратычнай. Раней усё было проста і зразумела: у модзе карэ чорнага колеру, кароткая стрыжка белага "ваўчыца", зараз выбар прычосак больш разнастайны. Усе напярэкі бліжэйшага будучага — у стылі рэтра. Мы не расстанемся з XX стагоддзем, будзем мадэрнізіраваць прычоскі 20-90-ых гадоў з улікам уласнага ўяўлення, а таксама новых тэхнік стрыжкі і фарбавання.

Упэўнена, што будучы моднымі хвалі, розныя пляценні, косы. Карэ (рэвалюцыя ў свеце стрыжак, стварэнне Vidal Sassoon) наогул ніколі, на мой погляд, не выйдзе з моды. Што датычыцца колеру, то будучы вельмі папулярныя ўсе адценні карычневага, рыжага, высакароднага бландзіна. Чырвоны колер ужо адшшоў, хоць многія ніяк не могуць згадзіцца з гэтым.

Галоўнае ж — мець не супер модную стрыжку, а, што складаней, здаровыя, бліскучыя валасы.

Гутарыла
Кацярына НЕМАГАЙ.

— Таццяна, чаму вы вырашылі стаць цырульнікам? Дзіцячая мара?

— Кім хачу стаць, зразумела недзе ў класе дзевятым. Канчаткова з выбарам прафесіі вызначылася, калі аднойчы ў канцы працоўнага дня прыйшла ў салон прыгажосці ў родным горадзе Магілёве, а мяне ніхто з цырульнікаў не хацеў абслугоўваць. Толькі адна жанчына сказала, што зробіць мне стрыжку, хоць да яе была самая доўгая чарга. Прычым стрыгліся ў яе зусім розныя людзі, але выходзілі ўсе аднолькава шчаслівыя, і вочы іх бліпчалі ад задавальнення. Пасля таго, як майстар зрабіла мяне прыгожай, я зразумела, што таксама хачу прыносіць такую ж радасць людзям і рабіць іх шчаслівымі.

Ад бацькоў трымала ў сакрэце, кім збіраюся стаць, бо яны бачылі мяне настаўніцай. Сама даведалася, дзе можна атрымаць добрую адукацыю, і пасля заканчэння школы па-

нікум. З таго часу пачалося маё прафесійнае станаўленне. У тэхнікуме нас ужо ў тры гады, канец 80-ых — пачатак 90-ых, вучылі быць не проста стрыгунамі, а майстрамі, якія павінны ствараць шэдэўры.

— Якім было першае месца працы?

— Адразу пасля тэхнікума думала, што буду працаваць у якой-небудзь невяліччай цырульні, але па размеркаванні апынулася ў прэстыжным сталічным салоне "Александрына". Там многаму навучылася, перш за ўсё — мастацтву абслугоўвання кліентаў. Але сапраўднай школай жыцця для мяне сталі знаёмствы з таленавітымі цырульнікамі. Вельмі ўдзячна лёсу за сустрэчу з надзвычай творчым і цікавым чалавекам Людмілай Елісеевай, якая зараз працуе ў Маскве вядучым стылістам у салоне "Далорас", дзе абслугоўваецца ўся сталічная эліта: палітыкі, зоркі эстрады, алігархі. Яе прозвішча

Музычная хваля

Польшча-Беларусь: па-за кардонам

Вядучы гутаркі пра беларускі рок-н-рол, я заўважыў, што некаторых чытачоў дзіўіць, быццам я штучна абмяжоўваюся ўвагай толькі да беларускамоўнага прадукту. Ці правільна гэта? Мяркую, што няма падстаў аб'яваць класічны крытэрыі асэнсавання такога пастулату: якая мова, такая і культура. І гэта не супярэчыць факту, што ў Беларусі плённа развіваецца і плынь расійскага ("Ляпис Трубецкой", "Леприконсы"), украінскага ("Нічний портень"), польскага року.

Вось акурат пра польскую плынь хацелася б пагаварыць больш падрабязна. Найперш таму, што польска-беларуская рок-сувязі найбольш плённа і гарманічна развіваюцца, найбольш адэкватны тут абмен творчымі здабыткамі. Дастанкова сказаць, што за апошнія гады ў нас гаспалявалі такія калектывы з Польшчы, як "T.Love", "Proletaryat", "Zero 85", "RIMA", а буйнейшы ў свеце фестываль беларускага року адбываецца акурат у Польшчы. Ён мае назву "БАСовішча". І там не толькі стала гучыць і мае поспех беларуская мова ў року, але і наладжаюцца сапраўды міжнародныя рок-сувязі: на "БАСовішчы-2003", напрыклад, прадстаўнік хрысціянскай плыні беларускага року "Tesaurus" пазнаёміў са сваімі поль-

скімі аднадумцамі "Artia", якія дапамаглі ім трапіць на буйнейшы ў Еўропе экуменічны рок-фэст "Song Of Songs". Лідэр нашага калектыва гурта "N.R.M." Лявон Вольскі менавіта на "БАСовішчы" так цесна пазнаёміўся з польскай супер-зоркай "Proletaryat", што музыкі гэтага калектыву (Браніслаў Ядлінскі, Роберт Гаўдук і Томаш Алейнік) пазней прынялі ўдзел у запісе аднаго з альбомаў праекта Лявона Вольскага "Крамбамбуля". А каралі беларускага блюза "Крама" менавіта праз "БАСовішча" трапілі ў сумесны канцэртны тур з каралямі польскага блюза "Kult".

Дарэчы, калі з'явіўся "БМАgroup" у 2001 годзе задумаў свой першы міжнародны CD-праект "Сэрца Еўропы In Rock" (акурат беларуска-польскі), дык

творчасць такіх гуртоў, як "N.R.M.", "Proletaryat", "Крама" стала асновай камплектавання праграмы, бо ідэя была ў тым, каб паказаць, што мова не можа падзяліць два братнія народы: польскія песні, аказваецца, мелі ў сваім рэпертуары не толькі нашы класікі, але і больш маладыя беларускія гурты "Без білета", "zygimont VAZA", "Новае неба"; дык жа і беларускамоўны гурт з RP хапіла, бо ёсць у іх і "Biely Son", і "Homan", і "Step", і "RIMA"...

Цікава, што мінскі гурт "Без білета" захварэў польскамоўем у... Галандыі, калі вяртаўся з міланскага рок-фестывалю "In Spirit Of Woodstock", дзе пазнаёміўся з амстэрдамскім калектывам "Red Light". Беларусы не ведалі галандскай мовы, галандцы — беларускай, але польская апынулася даступнай абодвум, калі задумалі стварыць сумесную песню. І гэтыя "Pozytywne wibracje", як сталася, скарылі ўсю Еўропу, бо выдаваліся не толькі ў аўтарскім альбоме "На неба" гурта "Без білета", але і на шэрагу модных CD-складанак Беларусі, Польшчы, Галандыі ды нават Італіі і Украіны.

Мінскі гурт "N.R.M." звязвае з Польшчай не толькі "БАСовішча", але і сур'ёзная гастрольная дзейнасць ды нават і студыйная праца. Кружэлка

"Samotnik" (2000) цалкам запісалася ў варшаўскай студыі "Zlota skala". Мо таму Лявон Вольскі да вядомай ужо праз "Народны альбом" песні "Ja spiewam po polsku" вырашыў дадаць і пераклад на польскую мову песні "Чыстая, светлая" са свежага тады альбома "Тры чарапахі". Цяпер яна атрымала назву "NajNajNaj".

Красамоўным фактам плённасці беларуска-польскіх рок-кантактаў з'яўляецца і тое, што першым афіцыйным фан-клубам якога-небудзь беларускага гурта стаў акурат варшаўскі фан-клуб "Unica" (ULIS fan club International, ul. Mozarta, 3 — 614, Warszawa, 02736, Polska), які распачаў сваю дзейнасць у 1990 годзе. І для гурта "Ulis" гэтым не скончылася польская эпапея: калі ў 2003 годзе выйшаў у свет ужо дзевяты альбом гэтага легендарнага калектыву (а першыя ж, нагадаю, выдаваліся акрамя Беларусі і ў Польшчы, і ў Расіі, і ў Нямецчыне), была там адна цікавая перакладная песня "Гэты горад". Ніхто і не заўважыў, адкуль узяўся гэты кавер, бо што мы ведаем пра польскую музыку, радыёсеткі? Але я, стары фанат польскага року 80-х, да гэтага часу трымаю ў калекцыі цудоўны альбом польскага панк-гурта

"Aya RL" ("Tonpress", 1985), дзе акурат была песня "Ulicy miasta", якая ўразіла мяне ў свой час. І вось упершыню, нарэшце, яна загучала на роднай беларускай мове дзякуючы Вячкі Кораню.

А яшчэ адзін асакал беларускага року Андрэй Плясанаў з гурта "P.L.A.N." у сваім найноўшым акустычным альбоме "Piosenki samotnego liscina" (2005) надаў шляхетны ліцвінскі кантэкст (чытай: беларускі) такім старадаўнім польскім рок-звергчынам, як "Анна-Марыя" і "Колеры восені". Загартаваных фанатаў гурта "Czerwone gitary", безумоўна, парадуе вяртанне ў сучасны хіт-кантэкст твораў незабыўнага Севярына Краеўскага, ды яшчэ ўпершыню на беларускай мове.

На жаль, я не маю ў сваёй калекцыі шыкоўных плакатаў грандыёзнага рок-фестывалю ў Варшаве "Miejska wiosna", дыскаў з польскімі песнямі пра Беларусь, але нават мая сціпная калекцыя (дыскі, плакаты, значкі) сведчыць, што на беларуска-польскай ніве топчуща не толькі самотныя музыкі, але і дызайнеры, літаратары, паэты... Значыць, жывём мы тут, у сэрцы Еўропы, па-еўрапейску.

Вітаў МАРТЫНЕНКА.

Сяргей ТРАХІМЁНАК

Родная крывінка

— Цётка Галя, а каго вы баяліся больш, партызан ці паліцаю?

— Вось дык пытаеце, партызаны былі свае, а паліцаі служылі акупантам. Каго нам было баяцца? — адказвае Галіна Яфімаўна. Пытанне яе скаланула.

— А дзед Сцяпан гаварыў, што партызаны ў вас карову ўвялі.

— Гэта былі не партызаны.

— А хто?

— Узброеныя людзі, бандыты...

— Так, а дзед гаварыў...

— Што мог запомніць дзед, ён быў дзіцём.

— А ты, ты таксама была дзіцём, ты запамніла?

— Так.

— Але ж ты была яшчэ меншай за дзеда.

— Затое я была больш уважлівай. Ну, хопіць аб сумным, паглядзі тэлевізар, а я памыю посуд.

— Я сама памыю.

— Ты памыеш заўтра, а сёння гэта зраблю я. Часам гэты занятак адцягвае ад непатрэбных думак.

— Ты прама як Агата Крысты.

Галіна Яфімаўна ідзе на кухню, уключае ваду і пачынае механічна намываць талеркі, лыжкі і кубак, слухаючы, як Аляксей пераключае каналы "Гарызонту".

Бацька раніцай натопіў печ, звярнуў бульбу ў ўся сямейка, за выключэннем маці, сядзіць за сталом, на якім ляжаць драўляныя лыжкі, а перад кожным некалькі бульбін. Гарачая бульба чысціцца дрэнна, і Наташка са Сцяпанам незаўважна спрабуюць адцягнуць адзін другога, каб схпіць у суседа пачышчаную бульбінку. Але бацька на варце, кароткі ўдар драўлянай лыжкай па лбе, і ўсе супакойваюцца: стол не месца для гульні і жартаў. Праўда, бацька такім чынам часцей за ўсё наказвае Сцёпку ці Наташку, малодшую дачку ён шкадуе, хаця яна таксама ўдзельнічае ў гэтых гульнях. Тут нічога не зробіш, калі ў цябе ўкралі бульбачку, трэба красці ў суседа.

Галя чысціць чарговую бульбінку і ўспамінае цукеркі, якімі яе частаваў немец па імені Ганс.

Ганс прыходзіў да іх некалькі разоў. Быў ён высокі, худы і, нягледзячы на цёплае надвор'е, хадзіў у шынялі. Ён баяўся цягнуцца па двары, зазіраў ва ўсе куткі гаспадарчых пабудов, аб чымсьці размаўляў з бацькам па-нямецку. З усіх дзяцей ён чамусьці вылучаў Галя. Браў на рукі, даваў круглыя цукеркі, гаварыў:

— Ін фацерлянд драй кіндэр.

Як немец пайшоў, бацька пасадзіў Наташку на табурэт і, адправіўшы ўсіх з хаты, зрабіў ёй гарадскую прычоску, накруціўшы касу на галаве. Потым адправіў з вузельчыкам да далёкіх сваякоў у вёску, што знаходзілася ў адзінаццаці кіламетрах.

Вярнуўшыся назад, Наташка раскавала, што спакойна прайшла нямецкія пасты і яе ніхто не спыніў, таму што спынялі і правяралі толькі дарослых цёткаў і дзядзек. У вёсцы ёй расплялі прычоску, дасталі запіску, зноў сплялі касу і адправілі назад.

Але, паглядзеўшы на сябе ў люстэрка, Наташка засумавала. Аказалася, што Яфім адной рукою змог залесці яе лепей, чым дзядзька з вёскі дзвюма рукамі.

Потым аказалася, што немцы праводзілі нейкую аперацыю, але нехта папярэдзіў жыхароў, і яны схаваліся ў лесе.

Адрозна ж пасля гэтага прыйшоў Паўлюк з двума немцамі і нейкім цывільным тыпам. Тып пачаў дапрошваць бацьку.

— Што тут рабіў Ганс?

— Прыходзіў абменьваць свечкі на яйкі, — адказаў бацька.

— Пакажы свечкі, — патрабаваў следчы.

Бацька дастаў з шафы некалькі свечак, завернутых у анучку. Следчы задаў яшчэ некалькі пытанняў і пайшоў.

У хаце некалькі дзён было напружана, але потым усё неяк супакойлася. Усё абышлося, калі не лічыць таго, што Паўлюк і яго напарнік вярнуліся і забралі апошніх курачак.

— А хто будзе плаціць? — спытаў бацька, назіраючы, як малады напарнік Паўлюка спрытна засоўвае кур у мяшок.

— А ніхто, — адказаў Паўлюк, — ты, Яфім, у мяне яшчэ з мінулага года ў даўжніках хадзіш.

"Хто гэта так нязвычайна пішчыць? — разважае Галя, прачынаючыся, — на Надзьку не падобна. У той голас значна грубейшы".

Звесціўшыся з печы, Галя бачыць, што маці сядзіць на лжанцы і трымае на руках скрутак, які пішчыць і выгінаецца, як чарвяк. Галя пачынае разумець — гэта немаўля. Маці дае яму грудзі. Піск на нейкі час спыняецца.

Сцёпка раскавае Галі, што ноччу прыходзіў Кандрат з двума партызанамі і маленькай дзяўчынкай. Ён сказаў бацьку:

— Ці забіраем карову, ці возьмеш дзяўчынку.

Дзяўчынку звалі Лізкай, і было ёй усяго некалькі тыдняў.

— Як жонку завуць? — спытала маці ў Кандрата перад адыходам.

— Табе, цётка, якая справа?

— Час цяжкі, раптам не прыйдзеце за ёй?

— Лізавета Кандрацьеўна яна, — неўпапад адказаў Кандрат, але ўжо калі дзвярэй дадаў, — а маці яе завуць Ксенія.

Ад'ютант Кандрата Васілёк прыходзіў некалькі разоў паглядзець, як мы даглядаем за Лізкай, а потым перастаў хадзіць.

Дзяўчынка была маленькай і слабенькай. На галоўцы рэдзенькія валаскі і кароста. Галя з Наташкай сталі разглядаць яе, але маці сказала, што на маленькіх дзяцей нельга глядзець так доўга.

Маці карміла яе грудзямі, рабіла соскі з хлеба з атрубямі, мыла яе ў адвары ваўчковай, мазала галоўку маслам, і праз нейкі час ўсе хваробы Лізкі прайшлі. А маці прывыкла да яе і, паколькі Надзька ўжо поўзала і нават спрабавала хадзіць, то на руках у яе часцей за ўсё была Лізка. А ўжо пасля таго, як Лізка стала агукаць і сказала першае слова "мама", Хадора назвала яе "родная крывінка".

Складвалася ўражанне, што Паўлюк ведае ўсё, што робіцца ў Забалоцці. Пасля прыходу Кандрата ён быў тут як тут.

— Яфім, — сказаў ён, — вайна вакол, жраць няма чаго, а ты дзяцей спругаеш?

— Бог даў, — сказаў бацька, — на сметнік не выкінеш.

— Хто з бабак роды прымаў? — спытаў Паўлюк.

— Чаго бабак турбаваць, я сам і прымаў, — адгаварыўся бацька.

— Ну, ну, — сказаў на гэта Паўлюк, абышоў усе вуглы хаты, нібыта хацеў знайсці доказы таго, што бацька хлусіць і спыніўся, нібы пытаючы:

— "Што будзем рабіць?"

Бацька працягнуў яму старую торбу, у якой былі кавалак сала і бутэль самага.

— А выціць са мной не жадаеш? — спытаў Паўлюк.

— Ты ж ведаеш, я хворы, — адказаў бацька, — не п'ю.

— Ну, ну, — сказаў Паўлюк, пагушыўся з пятак на носок і пайшоў.

І зноў, як пасля наведвання Ганса, пачаліся трывожныя дні чакання няшчасця. Але і на гэты раз усё абышлося. Ці Паўлюк паверыў таму, што сказаў бацька, ці не хацеў звязвацца з Кандратам, паколькі той быў люты і не дараваў бы яму гэтага.

А дзяўчынка з часам стала сваёй у сям'і Прашкевічаў. Наташка і Галя па чарзе цягалі яе на руках, і яна дазваляла гэта рабіць. Праўда, заўсёды паглядала, каб не аднеслі далёка ад маці. А так як часцей за ўсё прыходзілася сядзець Галі, то яна асвоіла другое слова, і было яно зусім не "тата", а Галя, праўда гучала яно як "Гайа". У астатнім яе мова нагадвала набор гукаў, якімі Лізка хацела выказаць нешта, што яе хваліла. І калі яе не разумелі, пачынала крыводзіцца і плакаць. Хадзіць яна так і не навучылася, хаця ў маі сорок чацвёртага ёй быў ужо амаль год. На руках у маці яна цягнулася да Галі і Наташкі, але заўсёды насяржана рэзавала на Сцёпку і бацьку. Калі нехта з Прашкевічаў-мужчын спрабаваў узяць яе на рукі ці шавялілі пальцамі рук, запрашаючы яе, тварык Лізкі імгненна зморшчваўся, і яна пачынала плакаць. У гэты момант маці заўсёды паварочвала яе галоўку да сябе і супакойвала:

— Ну, ну, — гаварыла яна, — не аддам цябе Сцёпцы, не аддам, мая, мая...

Праз паўгода пасля з'яўлення Лізкі Прашкевічы страцілі апошнюю жывёліну, карову Лыску. Было гэта ў пачатку зімы сорок чацвёртага. Дзіўна, але ж малака маці хапала і Надзьцы, і прыёмнай дачцы. Праўда, да таго часу Надзька ўжо смела піла кароўе, тады як у Лізкі ад яго заўсёды пачыналася расстройства жывата.

У адну са студзеньскіх начэй Галя адчула нейкую трывогу ў доме і прагнулася.

— Бацька, — сказала маці, — ніяк да Лыскі нехта прыйшоў.

На двары чуўся хруст снега ад крокаў, а затым і цяжкі ўздых, так магла ўздыхаць толькі Лыска. Маці кінулася запальваць свечку. Але толькі чыркнула запалкай, як у акно ўдарыла аўтаматная чарга, і ўсе, хто быў у хаце, без усялякай каманды кінуліся на падлогу.

— Не варушыцеся, — сказаў бацька, — не падымайце галовы.

Але ніхто і не хацеў падымаць галаву, усе ляжалі на падлозе і скурай адчувалі, як ад іх уводзяць іх карміліцу.

Нехта падышоў да акна і зазірнуў у яго. Затым ён знік. Бацька заткнуў разбітае акно падушкай, абматаўшы яе накрывкай з ложка.

Ледзь развіднелася, Сцёпка і бацька схадзілі ў пуню. Лыскі там не было. Усё гэта было незразумела. Паміж хлопцамі Барадзіна і Кандрата было пагадненне не чапаць жывёлу ў тых, хто меў шмат дзяцей. Мусіць, гэта была нейкая выпадковая банда марадзёраў.

— А можа яе вернуць? — спытала Наташка на наступны дзень, — шаль жа вярнулі.

Ні маці, ні бацька на гэта нічога не адказалі. А з шалем сапраўды здарылася дзіўная гісторыя. Галя неяк захварэла, і маці, нападчыўшы яе кіпячай вадой, настойнай на сухой маліне, закутала яе ў шаль і паклала спаць на печ. А ноччу ў іх начавалі два хлопцы з атрады Барадзіна. Яны адышлі пад раніцу, доўга корпаліся, апрачаліся, не запальваючы свечкі. А раніцай маці са здзіўленнем зразумела, што шаль знік.

Але потым хустку прынеслі. Праўда, гэта былі іншыя хлопцы. Пазней да Прашкевічаў дайшлі чуткі, што аб гэтым даведаўся Барадзін і хацеў расстраляць хлопца за марадзёрства, але той сказаў, што ўзяў хустку часова са згоды гаспадароў і абавязкова верне ім.

— Заканчэнне будзе

Прэзентацыі

"Беларусь—TV" у Польшчы

З 17 па 19 лістапада ў Кракаве Польшка палата электронных камунікацый правяла XXVII канферэнцыю і выставу "Канвергенцыя сеткі — бізнес, тэхналогіі, кіраванне". Гэта адна з найбольш значных падзей у цэнтральна-ўсходнім рэгіёне Еўропы, якая датычыцца пытанняў электронных камунікацый. Удзел у мерапрыемствах выставы і канферэнцыі прыняў і міжнародны спадарожнік тэлеканал "Беларусь-TV". Прэзентацыя тэлеканала "Беларусь-TV" адбылася ў першы дзень работы выставы.

На выставе прадстаўнікі беларускага канала правялі сустрэчы і перамовы з удзельнікамі і кабелёвымі апэратарамі Польшчы, краін бліжняга і далёкага замежжа.

Сёння на тэрыторыі Польшчы пакуль заключаны дагавор на рэтрансляцыю праграм тэлеканала "Беларусь-TV" толькі з кабелёвымі апэратарам "Telewizja Kablowa Hajnowka, Kiendys, Krywulok" (Гайнаўка). Таму адной з прыярытэтных задач удзелу ў выставе было стварэнне найбольш спрыяльных умоў далейшага распаўсюджвання вяршання на тэрыторыі Польшчы і прадстаўлення беларускага тэлепрадукту.

"Дагнаць Занусі" на

Першым нацыянальным

23 лістапада 2005 года ў эфіры Першага нацыянальнага тэлеканала адбылася прэм'ера фільма "Дагнаць Занусі". Новы відэафільм раскавае глядачам пра сусветна вядомага польскага рэжысёра кіно, тэлебачання і тэатра Кшыштафа Занусі.

У Варшаву здымачная група Агенцтва тэлевізійных навін (ATH) Белтэлерадыёкампаніі адправілася па запрашэнні мэтра сусветнага кіно на майстар-клас і правяла там пяць дзён. Тэлевізійнікам было дазволена не толькі пасяліцца ў доме Занусі, але і хадзіць за ім паўсюль — нават да стаматалагічнага кабінета.

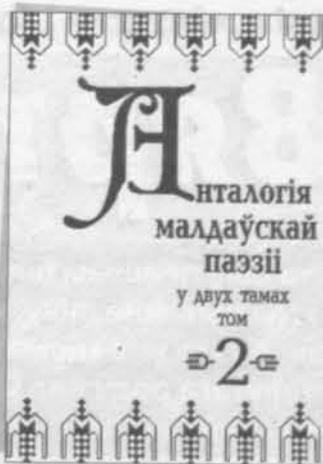
"Усе пяць дзён мы правялі разам з Кшыштафам Занусі і здымалі яго ў розных абставінах, — раскаваў аўтар і рэжысёр фільма "Дагнаць Занусі" Сяргей Рыбакоў. — Самыя цікавыя моманты ўвайшлі ў наш фільм. Акрамя гэтага, Занусі дазволіў нам выкарыстаць эксклюзіўныя рабочыя фрагменты сваёй новай кар'еры "Персона нон грата", на польскай прэм'еры якой нам пашансціла пабываць разам з ім".

"Дагнаць Занусі" — фільм пра некалькі дзён з жыцця сусветна вядомага кінарэжысёра, які ненадоўга прыехаў дадому. У запіснай кніжцы гэтага чалавека на некалькі месяцаў наперад занята кожная хвіліна. У яго вялікім доме ў цэнтры Варшавы ўвесь час знаходзіцца розныя людзі. Не так даўно ён падлічыў, што ў яго пабывала больш за 600 чалавек. Італьянец па паходжанні, Занусі жыве ў Польшчы і лічыць сябе грамадзянінам свету. Ён 11 гадоў з'яўляецца саветнікам Папы Рымскага па культуры. Ужо гэтага дастаткова, каб прыцягнуць да сябе агульную ўвагу.

Пра сябе, пра жыццё, пра творчасць, пра сучасную культуру і вечныя каштоўнасці, пра пераемнасць пакаленняў Кшыштаф Занусі раскаваў глядачам Першага нацыянальнага тэлеканала.

Даведачна: Кшыштаф Занусі — адзін з найбольш вядомых польскіх рэжысёраў кіно, тэлебачання і тэатра. Нарадзіўся 17 чэрвеня 1939 года ў Варшаве. Дырэктар і мастацкі кіраўнік кінастудыі "TOR", выкладчык Вышэйшай дзяржаўнай школы кіно, тэлебачання і тэатра, прафесар Сілезскага ўніверсітэта ў Katowicach. Супрацоўнічае з Нацыянальнай кінашколай (National Film School) у Вятлікабрытаніі, вядзе рэжысёрскую работу ў тэатрах Польшчы, Італіі, Францыі, Германіі і Расіі. З 1994 года з'яўляецца кансультантам Камісіі па справах культуры ў Вацікане, прэзідэнтам таварыства EUROVISION, членам Польскага ПЕН-клуба і Саюза польскіх пісьменнікаў, лаўрэат многіх міжнародных кінафестываляў.

www.tvr.by

Малдаўская паэзія па-беларуску

Напрыканцы лістапада ў Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Янкі Купалы адбылася прэзентацыя другога тома "Анталогіі малдаўскай паэзіі", які выйшаў у Кішынёве ў гэтым годзе (першы том быў выдадзены ў 2003).

Прэзентацыя адбылася з удзелам генеральнага дырэктара Дэпартаменту міжэтнічных адносін Рэспублікі Малдова Волгэ Ганчаровай, старшыні Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Станіслава Буко, членаў парламента Людмілы Арцёменка і Аляксандра Свірыда, дырэктара бібліятэкі Алены Кубышкінай, пэстаў, перакладчыкаў, якія ў сваіх выступленнях далі высокую ацэнку анталогіі.

Як напісана ва ўступе да кнігі і было сказана на прэзентацыі Вольгай Ганчаровай, "выданне другога тома, як і першага, было здзейснена ў рамках Праграмы супрацоўніцтва паміж Дэпартаментам міжэтнічных адносін Рэспублікі Малдова і Камітэтам па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Стаўшы сімвалічным укладам у падтрымку культурнага і лінгвістычна-разнастайнага малдаўскага грамадства, "Анталогія" адначасова дэманструе рэальныя крокі дзвіжэння краін — Малдова і Беларусі — у адносінах са сваімі дыяспарамі, што надае ўпэўненасці ў пераемнасці традыцый міжкультурнага малдаўска-беларускага дыялогу".

У дадзеным том "Анталогіі" ўвайшлі творы сучасных малдаўскіх паэтаў. Гэта — Леа Батнару, Марчэла Бена, Андрэй Бурак, Ларыса Бэляню, Іон Ватаману, Грыгорэ Віеру, Іон Віеру, Васіле Галайку, Эміліян Галайку-Пэун, Іон Геаргіцэ, Валерыя Гросу, Нікалае Дабіа, Лівіу Даміян, Петру Дуднік, Нікалае Есіненку, Ніна Жосу, Ліе Т. Зегра, Юрые Калеснік, Анатол Кодру, Петру Кэрарэ, Леаніда Лары, Думітру Маткоўскі, Васіле Недзьялеску, Нікалае Попа, Васіле Раманчук, Людміла Сабецкі, Аркадіе Сучэвьяну, Юліян Філіп, Іон Хадзіркэ, Андрэй Цуркану, Анатол Чакану, Аурэл Чакану, Георгэ Чакоі, Усевалад Чарней, Эўджен Чокля, Архіп Чыбатару, Міхаіл Іон Чыбатару, вершы якіх разнастайныя па сваёй тэматыцы.

Пераклады на беларускую мову зрабілі выдатныя паэты: Рыгор Бародзін, Таіса Бондар, Сяргей Законнікаў, Васіль Зуёнак, Казімір Камейна, Пятрусь Макаль, Мікола Маляўка, Ванкарэм Нікіфаровіч, Юрась Свірка, Янка Сіпакоў, а таксама маладыя таленавітыя паэты і перакладчыкі.

Уклалі том і напісалі біяграфічныя даведкі пра малдаўскіх паэтаў Георгэ Мазілу і Уладзімір Скарынін.

На прэзентацыі было выказана пажаданне не толькі працягнуць працу над трэцім томам анталогіі малдаўскай паэзіі на беларускай мове, але таксама прагучала ідэя падрыхтаваць і выдаць анталогію беларускай паэзіі ці прозы на малдаўскай мове. Будзем спадзявацца, што гэтыя праекты атрымаюць свой далейшы працяг і выліюцца ў канкрэтныя выданні.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

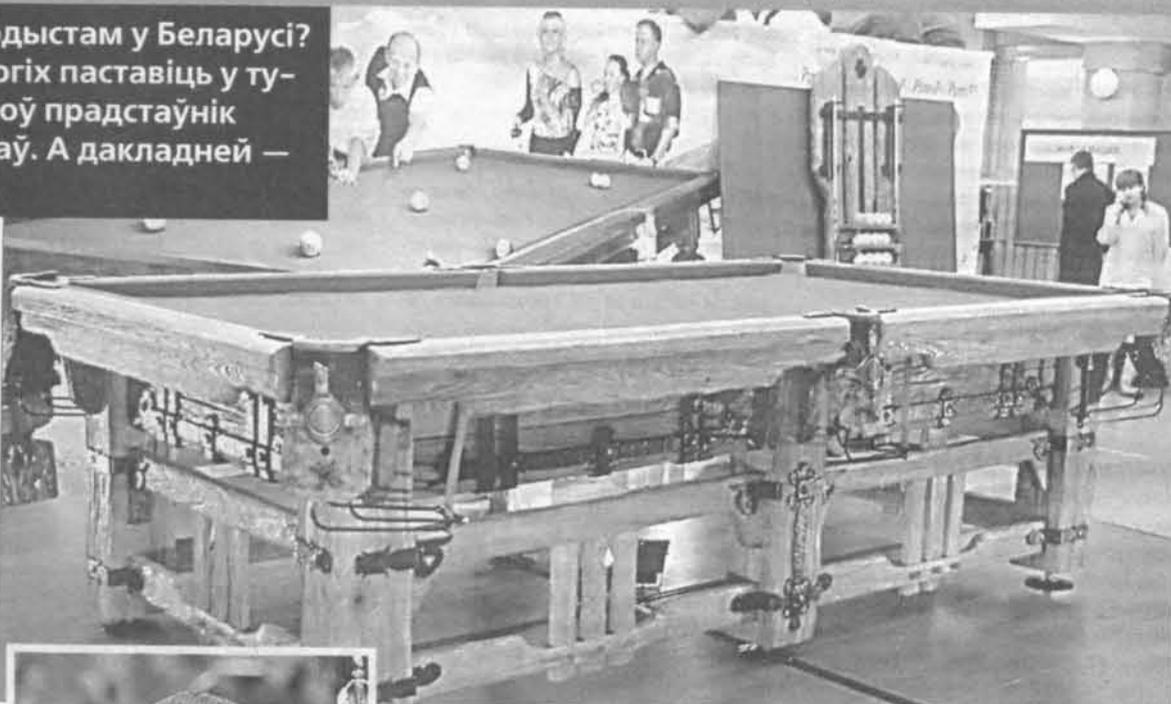
Паміж мінулым і будучым

Вяртанне "Манарха"

Хто быў першым бильярдыстам у Беларусі? Гэтае пытанне, лічу, многіх паставіць у тупік. А гэта ж, вядома, зноў прадстаўнік славага роду Радзівілаў. А дакладней — Мікалай Сіротка.

Ужо ў 1584 годзе ў Нясвіжскім замку яго гаспадары і госці забаўляліся гэтай займальнай гульнёй, якая патрабуе добрага вакамера і швэрдлай рукі. Дагэтуль існуе легенда, што для асалоды слыху гульцоў радзівілаўскі бильярд меў музычныя лузы. Калі туды трапіў бильярдны шар, гучала адна з папулярных на той час мелодый. Было гэта ці не — гістарычны рэбус. Аднак дакладна вядома, што унікальны бильярд у Нясвіжскім замку сапраўды быў, толькі належаў ён не Мікалаю Сіротку, а яго нашчадку, Антонію Вільгельму Радзівілу. Гэтая спартыўная прылада была зроблена ў 1896 годзе ў Злучаных Штатах Амерыкі і мела ў сваім першапачатковым выглядзе даволі прэзентабельны выгляд. Але час суроа абышоўся з гэтым гістарычным экспанатам і змяніў яго вонкавы выгляд да непазнавальнасці.

Перад рэстаўратарамі "Манарх", так яго назвалі, паўстаў у даволі бездапаможным стане. Усе яго цудоўныя першародныя формы былі пакрытыя чатырма плас-

назад афіцэрам англійскіх войскаў Чэмберленам была вынайзена разнастайнасць гульні на бильярдзе — снукер. Усе падобныя вырабы жодзінскай калекцыі — гэта не паточны прадукт, а сапраўдныя творы мастацтва.

Дзве мадэлі з гэтай калекцыі былі прадстаўлены на суд глядачоў у дзень фіналу Кубка Еўропы па "Пірамідзе", які праходзіў у фізкультурна-аздараўленчым комплексе (ФАК) акцыянернага

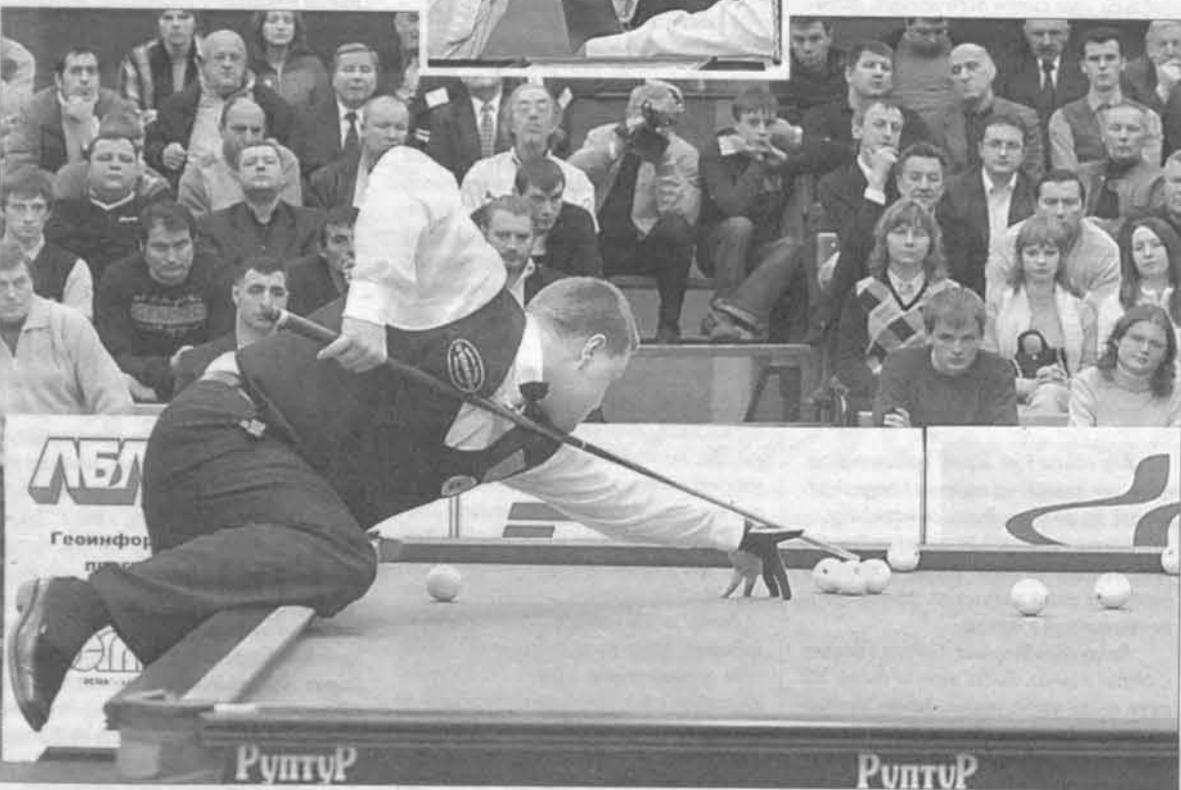
Кубка бильярдстаў. Таму не дзіўна, што зала была да адказу запоўнена аматарамі гэтай займальнай гульні. У агульным заліку па выніках усіх этапаў наш спартсмен Уладзіслаў Васіленка падняўся на пяты радок выніковага перадынальнага рэйтыngu. Лідзіраваў жа ўкраінец Яраслаў Вінакур (1-е месца ў сусветным рэйтыngu).

Але пачатак гульні пайшоў па зусім непрадугледжаным сцэнары. Ні адзін з фаварытаў не дайшоў да фінішу. Першая сенсацыя адбылася ўжо ў 1/16 фіналу. Беларус Уладзімір Белічэнка выбіў з турнірнай сеткі мацнейшага саперніка Аляксандра Паламара (6-е месца ў сусветным рэйтыngu). Але далей прасунуцца сіл ужо не хапіла. А вось мінчане — Аляксандр Касцюкавец і Уладзіслаў Васіленка дайшлі да 1/4 фіналу. Тут Васіленка пазмагаўся з украінцам Аляксандрам Бойкам, які так крута ўзяўся за справу, што не пакінуў саперніку ніякіх шанцаў на перамогу. А затым, не зніжаючы тэмпу, упэўнена абыграў і свайго суайчынніка Яраслава Вінакура, з якім сутыкнуўся ў паўфінале. Такім чынам Аляксандр Бойка і стаў уладальнікам "золата" Кубка Еўропы.

Наш Аляксандр Касцюкавец, абыграўшы ўкраінца Ігара Губарова, меў магчымасць выйсці ў фінал, але саступіў суайчынніку Ігара Арцёму Маісеенка і атрымаў толькі бронзавую ўзнагароду. Што не так ужо і дрэнна. Быць на адной ступені з лепшымі ігракамі сусветнага рэйтыngu ганарова.

Такім чынам, "золата" і "серабро", якое дасталася Арцёму Маісеенка, паехалі ва Украіну, але будзем спадзявацца, што ў будучым гэтыя высокія ўзнагароды стануць па сілах і нашым бильярдзістам. І магчымасць пазмагацца за іх ім прадставіцца на чэмпіянаце свету, які хутка пройдзе ў Алмааты. Што ж датычыцца прадукцыі жодзінскіх бильярдных спраў майстроў, то яна без сумніву будзе станавіцца ўсё больш дасканалай.

Аляксандр ДЫНІКАЎ.
НА ЗДЫМКУ: стол з калекцыі Радзівілаў; у беларуса Аляксандра КАСЦЮКАЎЦА ўсё наперадзе; уладальнік Кубка Еўропы Аляксандр БОЙКА.
Фота БелТА і Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

тамі густой алейнай фарбы, во-семдзсят працэнтаў арыгінальнай разьбы былі безваротна згублены. Але гульнёвыя якасці стала ўсё ж захаваліся. Захаваўся і почырк стваральнікаў гэтага унікальнага вырабу, следы іх высокага прафесіяналізму. Гэтая эксклюзіўная работа ўразіла і захапіла спецыялістаў жодзінскай фабрыкі "РуптуР-ПРА", якія ў форме дабрачыннай акцыі ўзяліся за рэстаўрацыю патрыярха айчыннага бильярда з музея-запаведніка "Нясвіж". Праца вялася два гады — з 2002-га па 2004-ты — і так натхніла тых, хто ёю займаўся, што калекцыя фабрыкі ўзяўся за стварэнне прыцыпнова новай серыі бильярдных сталаў. З будучага года, ніколькі не ўшчамляючы спар-

тыўнай якасці прадукцыі, "РуптуР" пачынае вытворчасць эксклюзіўных узораў класа "Люкс". У гэтай калекцыі сем бильярдных комплексаў. І гэта не проста стала, а цэлы набор адпаведнай ім атрыбутыкі і мэблі, вытрыманай у адзіным стылістычным афармленні. Так, напрыклад, у бильярд-комплексе "Адмірал" выкарыстоўваюцца марскія матывы — габелены марыніскай тэматыкі, інкрустацыі ў форме караблёў. Нават колер сукна тут сіні, як марская роўнядзь. А вось комплекс "Сівы граф" вытрыманы ў стылі арыстакратычнага салона. Бильярдны набор "Раджа" нібы пераносіць нас у віктарыянскую эпоху каланіяльнай Індыі. Менавіта там каля ста пяцідзсяці гадоў

таварыства "Атлант". На сталах жодзінскай фабрыкі "РуптуР" праходзілі і гульні гэтага турніру. А наогул геаграфія міжнародных турніраў, дзе выкарыстоўваюцца стала жодзінскіх майстроў, даволі шырокая: Калінінград — Санкт-Пецярбург — Мінск — Масква — Растоў — Кішынёў — Кіеў — Кемерава... Як правіла, адборачныя гульні праходзяць на сталах мадэлі "Магнат", а фіналы — на бильярдах "Сівы граф" і "Рэгент". Што ж тычыцца "Манарха", то ён быў паказаны народу летась падчас міжнароднага турніру ў Мінску. Але вернемся ў залу ФАКа "Атлант". Тут памерацца сіламі сабраліся 32 лепшыя ігракі па выніках чатырох папярэдніх этапаў

Калейдаскоп

Сяргей Гурэнка згуляе ў розыгрышы Кубка УЕФА

Абаронца нацыянальнай зборнай Беларусі Сяргей Гурэнка стаў бронзавым прызёрам чэмпіянату Расіі па футболе ў складзе маскоўскага "Лакаматыва". Наступнай восенню "Лакаматыву" згуляе ў розыгрышы Кубка УЕФА.

Па меркаванні галоўнага трэнера "Лакаматыва" Уладзіміра Эштэрэкава, вялікі ўклад у поспех каманды ўнёс і беларус Сяргей Гурэнка, які надзейна гуляў у абароне. У першынстве ён правёў 26 гульні з 30 праведзеных камандай. А ў зборнай нашай краіны Гурэнка з'яўляецца рэкардсменам — у яго паслужным спісе 78 гульні за галоўную каманду Беларусі. Дарэчы, гэты 33-гадовы выхаванец Гродзеншчыны ўжо мае нямала дасягненняў у расійскім футболе. Выступаючы ў складзе чыгуначнікаў, ён быў чэмпіёнам Расіі, двойчы — сярэбраным прызёрам і тройчы — уладальнікам Кубка краіны, а таксама расійскага Суперкубка.

Разам з ветэранам беларускага футбола сёлета гуляў яшчэ адзін абаронца беларускай зборнай — 25-гадовы Сяргей Амелянчук. У дэбютным сезоне ў яго актыве 13 матчаў у расійскай прэм'ер-лізе.

"Серабро" вяртае "золата"

Беларускі басіст Магамед Нурутдынаў (вагавая катэгорыя да 69 кілаграмаў) памінуў "бронзу" на "серабро". Выступаючы на чэмпіянаце свету ў Кітаі, ён спачатку прабіўся ў паўфінал, што забяспечыла яму бронзавую ўзнагароду. А ў фінале сустрэўся з англічанінам Нейламан Перкінсенам і дабіўся перамогі па ачках.

На чэмпіянаце выступалі практычна ўсе мацнейшыя майстры скураной пальчаткі. Кожны з іх імкнуўся заявіць аб сабе з лепшага боку, паколькі Алімпійскія гульні 2008 пройдзюць у кітайскай сталіцы.

Годна правілі сябе і іншыя беларускія майстры рынга, аднак па розных прычынах у іх не атрымалася паспрачацца за ўзнагароды.

"Брэсцкія зубы" — зноў чэмпіёны

Чэмпіёнам Беларусі па бейсболу чацвёрты год запар сталі "Брэсцкія зубы". У гэтым сезоне брэсцкія іх дрэнна выступілі і на міжнароднай арэне, паказаўшы добрую гульні кваліфікацыі Кубка еўрапейскіх чэмпіёнаў. Дарэчы, у чэрвені 2006 года бейсбольны стадыён у Брэсце будзе прымаць адну з кваліфікацыйных груп кантынентальнага турніру.

Саюз футболу і гімнастыкі

Лідэр футбольнай зборнай Беларусі Сяргей Штанюк і пачынаючая сцяжачка, а ў недалёкім мінулым гімнастка Наталля Пальчэўская з гэтага часу муж і жонка.

Вяселле адбылося ў рэстаране забаўляльнага комплексу "Журавінка". Сярод гасцей — зборныя па мастацкай гімнастыцы і футболу практычна ў поўным складзе, прадстаўнікі шоу-бізнесу. Не абышлося, зразумела, і без адпаведнага такой урачыстасці пьху: белая лімузіна і прыгожага феерверка. Між іншым, нешта падказвае, што Сяргей і Наталля далёка не апошні ў шэрагу спартыўных сямейных пар. Верагодна, у хуткім часе традыцыйно футбольна-гімнастычных саюзаў падтрымаюць галкіпер зборнай Беларусі і футбольнага клуба "Масква" Юрый Жаўноў і чароўная сярэбраная прызёрка Алімпійскіх гульні ў Сіднеі Ганна Глазкова.

Падрыхтавала Ганна ГАРЭЛІК.

Сяргей Макаранка — першы назаўсёды

Першы беларус — чэмпіён Алімпійскіх гульняў (Рым 1960 год), неаднаразовы чэмпіён Савецкага Саюза, двухразовы чэмпіён Еўропы, чэмпіён свету 1963-га, шматразовы пераможца міжнародных спаборніцтваў, заслужаны майстар спорту, заслужаны трэнер Беларусі, заслужаны дзеяч фізічнай культуры і спорту краіны, узнагароджаны ордэнам Пашаны і медалямі. Усе гэтыя тытулы і перамогі належаць Сяргею Лаўрэнцьевічу Макаранку, з якім мы сёння гутарым аб яго жыцці і спартыўнай дзейнасці.

да вас пасля перамогі на Алімпійскіх гульнях?

— Вядома. Да нас сталі лепш ставіцца. Мы атрымалі кватэры, стыпендыю і іншыя палёгкі і магчымасці. Хоць, вядома, не параўнаць з сённяшнім днём.

— А як далей склалася спартыўная кар'ера?

— Было мноства спаборніцтваў у той час. У 1961 годзе мы паехалі на чэмпіянат Еўропы ў Познань (Польшча), там выйгралі залаты на дыстанцыю 10 тысяч метраў. У 1963-м на чэмпіянаце свету і Еўропы ў Югаславіі мы зноў сталі першымі.

— Як пачалася трэнерская дзейнасць?

— Пасля бурных і насычаных выступленняў у 1969-м мяне запрасілі трэнерам у зборную Савецкага Саюза. Працаваў з тымі ж спартсменамі, з якімі выступаў на спаборніцтвах у

ся, што спартсмен Венчжун Янг, з якім я працаваў, патрапіў на Алімпійскія гульні ў Грэцыі і стаў чэмпіёнам. Мне было вельмі прыемна, што ўнёс свой уклад ў яго прафесійны рост.

Паўгода працаваў у Іране. Дапамагаў у падрыхтоўцы спартсменаў да Азіяцкіх гульняў.

У Кітаі ў першую чаргу здзівіў імклівы прагрэс ва ўсім. Гэта тычыцца спорту, дзе ўсё выдатна арганізавана. Усе спартыўныя цэнтры маюць аднолькавыя ўмовы: узровень арганізацыі ў правінцыі адпаведны вялікаму гораду. Мусіць, таму спорт у Кітаі развіваецца паўсюдна, і краіна становіцца адной з найвялікшых спартыўных дзяржаў. Кітайскі народ вельмі працавіты, і ў яго вялікае імкненне да лепшага жыцця.

— Давайце вернемся да грэблі ў Беларусі, якія ў яе перспектывы?

свой час. Справа ішла добра, мне гэта вельмі падабалася. Праз два гады запрасілі ў Германію ў Групу савецкіх войск. За час працы там я падрыхтаваў зборную каманду Савецкага Саюза, якая даволі паспяхова выступала. Пасля гэтага, у 1975-м, я вярнуўся ў Мінск старшым трэнерам зборнай каманды Беларусі. У 1989 годзе мяне запрасіў спартыўны камітэт Індыі для аказання дапамогі ў развіцці грэблі на байдарках і каное, акадэмічнай грэблі. За 5 з лішнім гадоў практычна з нуля падрыхтаваў удзельнікаў Алімпійскіх гульняў, чэмпіёнаў і прызёраў розных чэмпіянатаў. Зараз гэты від спорту квітнее ў Індыі.

— Ведаю, што на гэтым ваша трэнерскае турне не скончылася...

— Адзін год я працаваў са зборнай Кітая. Пазней даведаўся,

— Грэбля на байдарках і каное як від спорту традыцыйна быў моцным у Беларусі і, трэба сказаць, ён такім жа моцным і застаўся. Пасля распаду Савецкага Саюза ў нас захаваліся трэнерскія кадры, плюс патрыятызм і любоў да гэтага віду спорту. Часова, праўда, быў невялікі заняпад, а потым пачаўся прагрэс. Беларусы сталі прыкметнымі на чэмпіянатах свету, Алімпійскіх гульнях, атрымліваюць медалі і канаісты, і байдарачнікі. І ёсць перспектывы добра праявіць сябе на наступных Алімпійскіх гульнях. Веру, што традыцыі, закладзеныя намі, моладзь захаве і памножыць.

Вераніка ЦВІРКО.

НА ЗДЫМКУ: Сяргей МАКАРАНКА (злева) і Леанід ГЕЙШТАР.

Беларускіх алімпійцаў запомніць будзе проста

Парадная вопратка беларускіх спартсменаў, у якой яны прадставяць Рэспубліку на ўрачыстай цырымоніі адкрыцця XX зімовых Алімпійскіх гульняў у Турynie, выканана лепшымі айчыннымі дызайнерамі з улікам сучасных тэндэнцый моды і нацыянальнага каларыту.

тсмены ўтульна сябе адчувалі ў ёй і ў паўсядзённым жыцці. У алімпійскі камплект уваходзіць яшчэ і дзве пары абутку: боты і элегантныя чаравікі. Кожны такі камплект каштуе каля аднаго мільёна беларускіх рублёў.

Спартсменам касцюмы прыйшліся па душы, тым больш, што з імі імкнуліся ўсталяваць кожную дэталю. Камплекты спадабаліся і кіраўніку дзяржавы. Так што, касцюмы павінны прынесці ўдачу алімпійцам, і падпітурхнуць іх да новых рэкордаў і медалёў.

Хоць канчатковы склад каманды яшчэ не вызначаны (гэта адбудзецца толькі ў канцы студзеня 2006 года), галоўныя нашы надзеі звязаны з біятланістамі Аляксеем Айдаравым, Рустамам Валіуліным, Уладзімірам Драчовым і Аленай Зубрылавай, канькабежкай Анжалікай Кацагой, а таксама лыжнікам Сяргеем Далідовічам, які будзе змагацца за першынства на лыжных гонках.

Цырымонія адкрыцця Алімпійскіх гульняў намечана на 10 лютага будучага года, але ўжо 27 лістапада ў Грэцыі запалены алімпійскі агонь, які затым, 7 снежня, перадалі ў Рым.

Кацярына НЕМАГАЙ.
Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

Беларускі дом у Турynie

Генеральны сакратар Нацыянальнага алімпійскага камітэта Георгій Катулін на прэс-канферэнцыі заверыў, што многія з арганізацыйных момантаў, звязаных з удзелам беларускай каманды ў надыходзячай Алімпіядзе, ужо вырашаны.

Вялікае садзейнічанне ў гэтым аказаў ганаровы консул Беларусі ў Турynie, выконваючы абавязкі алімпійскага аташэ, Фабрыцыю Комба. Італьянскі парламентарый узяўся

дапамагчы ў арганізацыі ў дні Алімпіяды работы "Беларускага дома", які размесціцца ў шыкоўным асабняку XVII стагоддзя. 15 італьянскіх валанцёраў ужо выказалі гатоўнасць аказаць усебаковую падтрымку членам беларускай дэлегацыі ў Турynie. Асабліва ўдалымі аказаўся фрыстайлістаў, біятланістаў і лыжнікаў.

Дабрачыннасць

35 000 далоней працягнуты дзецям

Акцыя "Сусветны Дзень дзіцяці" прайшла ў Мінску. На працягу двух тыдняў у кожнага жыхара сталіцы была магчымасць набыць у "МакДональдсе" сімвалічную "далоньку" з надпісам "Я да-

па-мо-г дзецям" і тым самым здзейсніць дабрачынны ўчынак. За гэты час было набыта больш за 35 000 такіх "далонек". У рамках акцыі алімпійскія чэмпіёны Віктар Сідзюк, Сяргей Макаранка, Віктар Ранейскі, Марына Лобач, зоркі шоу-бізнесу Ларыса Грыбалёва, артыст тэатра "Хрыстафор" Яўген Крыжановскі і многія іншыя сталі за прылаўкі.

У гэтым годзе вылучаныя сродкі будуць накіраваны ў Дзіцячы кардыяхірургічны цэнтр РНПЦ "Кардыялогія" і Міжнародны беларуска-нямецкі фонд дапамогі дзецям з анкалагічнымі захворваннямі.

Кацярына НЕМАГАЙ.
НА ЗДЫМКАХ: у час акцыі; Віктар СІДЗЮК і Яўген КРЫЖАНОУСКІ.
Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

— Як сталася, што вы захапіліся спортам? У якім узросце гэта адбылося?

— Мы ў Брэсце жылі каля ракі Мухавец. Нагуральна, для нас, дзяцей, рака была галоўнай забавай, дзе мы ў асноўным і праводзілі свой вольны час. Пасля вайны там з'явіліся лодачная станцыя і таварыства "Спартак", дзе рамантаваліся лодкі даваеннага часу. Мы ў гэтай справе часта дапамагалі, байдаркі былі самаробныя і нам іх часам давалі напракат. Такім чынам, пачаў паступова ўваходзіць у вяслярны спорт. Я выдатна плаваў, бегаў, гуляў у футбол, займаўся боксам, але вяслярства прыцягвала больш за ўсё. Мусіць, таму што гэта быў новы від спорту ў Беларусі. У Кіеве пачалі вырабляць новыя лодкі, іх прывезлі да нас, мне яны спадабаліся, так я і пачаў сур'ёзна займацца вяслярствам на каное. Спачатку патрапіў у зборную вобласці, выехаў на чэмпіянат Беларусі і выйграў, потым стаў членам зборнай Беларусі. Далей — чэмпіянат Савецкага Саюза ў складзе зборнай Беларусі, і так паволі, развіваючыся ў спартыўным майстэрстве, стаў спартсменам міжнароднага ўзроўню.

— Раскажыце пра першую значную перамогу.

— Першая значная перамога — гэта тое, што мы з Леанідам Гейштарам селі ў лодку. Нягледзячы на тое, што я быў "адзіночка", нашы трэнеры вырашылі пасадзіць нас у адну лодку, паглядзець, што з гэтага атрымаецца. І яны не пралічыліся. Калі мы паехалі на Спартакіяду народаў СССР у Маскву ў 1959 годзе, дзе праводзіўся чэмпіянат Савецкага Саюза, выйгралі спаборніцтва на дыстанцыі 10 кіламетраў. Далей былі розныя міжнародныя спаборніцтва, дзе мы амаль заўсёды перамагалі.

— А ў наступным годзе вас адправілі на Алімпійскія гульні?

— Так, у 1960 годзе я паехаў на Алімпійскія гульні ў Рым. Да гэтых гульняў рыхтаваліся вельмі сур'ёзна. Мы былі маладой камандай, таму трэнерскі савет не вельмі нам даваў. Яны стараліся скласці нам канкурэнцыю. Але як паказвалі вынікі кантрольных спаборніцтваў, мы заўсёды выйгралі і даказалі, што можам абараняць гонар Савецкага Саюза на Алімпійскіх гульнях. Вось там і сталі першымі алімпійскімі чэмпіёнамі з Беларусі. Да гэтага ніхто з беларускіх спартсменаў не заваёўваў залатых медалёў.

— А ці змяніліся адносіны

Еўрабачанне-2005

"Мы — разам!"

нагадала Еўропе
дзесяцігадовая беларуская

Пачатак на 1-й стар.
Другое месца заняў малады іспанец Антонію Хасэ — 146 балаў, трэцяе — светлавалосая Малін з Нарвегіі (123). Далей у парадку занятых месцаў ідуць Данія (121), Румынія (89), Грэцыя (88), Галандыя (82), Македонія (68), Расія (66), Бельгія (63), Латвія (50), Харватыя (36), Сербія і Чарнагорыя (29), Вялікабрытанія (28), Швецыя (22), Мальта (18).
Песню "Мы разам!", якая перамагла, Ксенія напісала сама. Аранжыроўку зрабіў кампазітар Сяргей Ждановіч. Касцюм для Ксеніі прыдумаў вядомы беларускі мадэльер Іван Айплатоў. А на сцэне Ксенія дапамагала 10-гадовая Палі-

на Ждановіч і 8-гадовы Васіль Раінчык-малодшы.
"Я зусім не чакала, што даматэка гэтага выніку, я і не думала аб першым месцы", — сказала на імправізаванай прэс-канферэнцыі адразу пасля сваёй перамогі Ксенія Сітнік. — Хачу падзякаваць усім, хто галасаваў за мяне".
"Я б жадала, каб сяброўства аб'ядноўвала ўсе краіны Еўропы — пра гэта мая песня. Шмат думала аб тым, што ў свеце павінна быць больш сяброўства, таму і напісала такія словы. Мы можам шмат чаго дасягнуць, калі будзем разам, дык давайце памножым і смех, і ўсмешкі, і песні", — закончыла Ксенія словамі песні.

Візітоўка

Ксенія Сітнік, нарадзілася 15.05.1995 года ў горадзе Мазыры Гомельскай вобласці.
— Песня, якую выконвала?
— "Мы разам".
— Самае любімае месца ў тваім горадзе?
— Парк Дружбы.
— Якія рысы твайго характару табе падабаюцца больш за ўсё, а ад якіх ты жадала б пазбавіцца?
— Падабаюцца: веселасць, смеласць, добразычлівасць. Не падабаюцца — упартасць.
— Любімыя прадметы ў школе?
— "Мая Радзіма — Белар-

— Твая любімая жывёла?
— Кошка.
— Любімая страву і хто яе гатуе?
— Грыбны суп, які гатуе мама.
— Любімы колер і з чым ён асацыіруецца?
— Ружовы, асацыіруецца з маёй, вясной, цёплай радасцю.
— Любімая кніжка?
— Казкі народаў свету.
— Прыкметы, у якіх ты верыш?
— Калі чорны кот перадыць дарогу — не пашанцуе. Вяртацца — дрэнная прыкмета.
— Самы незвычайны падарунак, які ты атрымала?
— Падарожжа ў Турцыю.
— Якую краіну або горад ты марыш наведаць?
— Мару з'ездзіць у Венецыю, шмат чула пра гэты горад, бачыла па тэлебачанні.
— З кім са славуцтва ты жадала б спяваць на сцэне?
— У Беларусі — з Пятром Ялфімавым, у Расіі — з Антонам Зацэпіным, за мяжой — Джэніфер Лопес.
— Як ты прыняла рашэнне аб удзеле ў адборачным турніры конкурсу "Еўрабачанне-2005"?
— Мяне натхніла перамога на "Славянскім базары-2005".
www.tvr.by

— Аб сяброўстве, аб міры.
— У якіх музычных канкурсах ты брала ўдзел?
— 1-ая прэмія ў міжнародным фестывалі "Ззянне зорак" у Санкт-Пецярбургу, 1-ая прэмія ў міжнародным фестывалі "Вясновы зоркапад" (г.Новая Руда, Польшча), Гран-пры і прыз глядацкіх сімпатый на міжнародным фестывалі "Славянскі базар у Віцебску-2005" і цяпер — "Еўрабачанне-2005".
— Хто для цябе крыніца натхнення?
— Мама — яна ж кіраўнік.
— Твой дэвіз у жыцці?
— Спявай, што б з табой не здарылася, спявай усім цяперашчасям назло!

Чытайце навіны з Беларусі на сайце Belarus21.by/main

У Літве прайшлі гастролі Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі

Беларускі ансамбль, мастацкім кіраўніком якога з'яўляецца народны артыст Беларусі Валянцін Дудкевіч, вельмі цёпла сустракалі ў Вільнюсе і Каўнасе.

Зала Вільнюскага рускага тэатра, дзе прайшоў апошні канцэрт, была перапоўнена, многія нумары выконваліся двойчы. Пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Гаркун назваў гастролі ансамбля святам вялікага мастацтва і сяброўства. Па яго словах, гэта лепшы праект супрацоўніцтва паміж міністэрствамі культуры суседніх краін.

Высока ацаніў выступленне беларускіх артыстаў кіраўнік Дзяржаўнага ансамбля песні і танца Літвы Гедрыс Свілайніс, старшыня Згуртавання грамадскіх арганізацый беларусаў Літвы Лявон Мурашка, прадстаўнікі вільнюскай грамадскасці. Гедрыс Свілайніс выказаў надзею, што ў Дзяржаўнага ансамбля песні і танца Літвы атрымаецца замацаваць творчае супрацоўніцтва з беларускім ансамблем танца, а таксама прыняць удзел у міжнародным фестывалі "Славянскі базар у Віцебску".

Гэтыя гастролі калектыву, арганізаваныя пры садзейнічання Пасольства Беларусі ў Літве, прайшлі ў межах Праграмы культурнага супрацоўніцтва паміж Міністэрствамі культуры Беларусі і Літвы на 2005-2006 гады.

Альгімантас БРАЗІЦІС, БелТА.

Пасляслоўе

Развітанне з "Лістападам"

Спецыяльным прызам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За гуманізм і духоўнасць у кіно" адзначаны вядомы расійскі кінарэжысёр, акцёр Станіслаў Гаварухін. З уручэння ўзнагароды пачалася ўрачыстая цырымонія закрыцця XII-га Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад", якая прайшла ў Палацы Рэспублікі.

Аднак гэты прыз аказаўся не адзінай ўзнагародай Станіслава Сяргеевіча ў Мінску. Яго новая карціна "Не хлебам адзіным...", якая прымала ўдзел у конкурснай праграме, прызнана лепшым фільмам фестывалю і ўдасцена вышэйшай адзнакай форуму — прыза сімпатый глядачоў "Золата Лістапада".

"Серабро" фестывалю дасталася ўкраінскай карціне "Настройшчык" вядомай Кіры Муратавай. "Бронза" адправілася ў Сербію рэжысёру Гарану Паскалевічу за фільм "Сон у зімовую ноч". Гэты ж фільм разам з нямецкай карцінай "Сафі Шоль — апошнія дні" Марка Ратэмунда за лепшую рэжысуру адзначыла журы кінамагара-

фістаў на чале з расійскім рэжысёрам Сяргеем Урсулякам. Лепшай жаночай роляй названа работа ў ёй нямецкай актрысы Юліі Енч, лепшай мужчынскай — роля польскага акцёра Збігнева Запасевіча ў фільме "Персона нон грата" Кшыштафа Занусі. Сам световы вядомы рэжысёр удастоены галоўнага прыза журы кінапрэсы.

Восем фестывальных дзён, шэсць экрануў сталічных кіна-тэатраў, 18 фільмаў у конкурснай праграме, прадстаўленых кінематаграфістамі 14 краін, шматлікія госці і больш як 30 тысяч глядачоў — такая кароткая статыстыка "Лістапада-2005".

Падрыхтавала Ганна ГАРЭЛІК.

Падпіска — 2005

Падпіска у Беларусі, Кыргызстане, Латвіі, Літве, Малдове, Расіі, Грузыі, Татыві, Украіне

63854 індывідуальная
638542 ведамасная

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны Індэкс у Беларусі 63854. Аб'ём 8 друк. аркуш. Тыраж 2020 экз. Заказ 763. Падпісана да друку 06.12.2005 г. у 12.00.
Газета набрана і звярстана на редакцыйным настольна-выдавецкім комплексе. Знакам R пазначаны рэкламныя матэрыялы.
Адрэсавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загаралы вулук, 3).
Пазіцыі редакцый і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках "Голасу Радзімы", могуць не супадаць.
© "Голас Радзімы", 2005.

"Голас Радзімы"
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Незалежнасці, 44.
Тэлефоны: (+375 - 17) 288 - 11 - 97 (бухгалтэрыя), 288 - 12 - 80, 284 - 76 - 56, 288 - 17 - 82 (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029 - 6 - 88 - 17 - 82.
E-mail: golos_radzimy@tut.by

Чытайце "Голас Радзімы" ў ІНТЭРНЕЦЕ:
<http://www.belarus21.by>